

Uchwała Nr VIII/143/19
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 17 czerwca 2019 r.

w sprawie przyjęcia złożonego przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokumentu pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2018 rok”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjętego Uchwałą Nr III/21/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 lutego 1999 r. z późn. zm., w związku z art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2018 r., poz. 1508, ze zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się złożony przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokument pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2018 rok” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Bernadeta Hordejuk

Załącznik do Uchwały Nr VIII/143/19
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 17 czerwca 2019 r.

**Zarząd Województwa
Warmińsko-Mazurskiego**

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2018 rok

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-
Mazurskiego w Olsztynie
Biuro ds. pomocy i integracji społecznej

Olsztyn,2019 r.

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	5
1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH.....	7
1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	7
1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia	13
1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej	18
1.4 Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie	20
1.5 Inne rodzaje pomocy i świadczeń	23
1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	25
1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	34
1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	37
1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	42
1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	43
2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	46
2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich	46
2.2. Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej.....	54
2.3. Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.....	54
2.4. Zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej.....	55
2.5. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne	55
2.6. Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020.....	57
2.7. Realizacja projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna”	58
3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM	60
SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW	73

Wykaz skrótów

Skrót	Wyjaśnienie
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	Ekonomia Społeczna
KIS	Klub Integracji Społecznej
MKIS	Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MRPiPS-03	Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej (w tym Miejski, Miejsko-Gminny i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
RDP	Rodzinny Dom Pomocy
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WMOA	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie
WPRES	Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Jeżeli w dokumencie jest mowa o:

- ustawie o pomocy społecznej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 1508, ze zm.);
- ustawie o zatrudnieniu socjalnym** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 217, ze zm.);
- ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r., poz. 998, ze zm.);
- ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2018 r., poz. 1265, ze zm.);
- ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 511, ze zm.);
- ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, ze zm.);
- ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2019 r., poz. 688);
- ustawie o świadczeniach rodzinnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2220, ze zm.);

- 9. ustawie o dodatkach mieszkaniowych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2017 r., poz. 180, ze zm.);
- 10. ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 670, ze zm.);
- 11. ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1510, ze zm.);
- 12. ustawie o systemie oświaty** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2018 r., poz. 1457, ze zm.);
- 13. ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2018 r., poz. 2134, ze zm.);
- 14. ustawie o samorządzie województwa** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2019 r., poz. 512);
- 15. ustawie o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. z 2017 r., poz. 2092).

WPROWADZENIE

Uchwalona w marcu 2011 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nowelizacja ustawy o pomocy społecznej nałożyła obowiązek sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej przez samorządy gmin, powiatów i województw. Zadanie to, w sposób bezpośredni, realizowane jest przez: ośrodki pomocy społecznej (OPS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) i regionalne ośrodki polityki społecznej (ROPS).

Gmina, powiat i samorząd województwa opracowują ocenę zasobów w oparciu o analizę sytuacji społecznej i demograficznej. Dokument ten powinien zawierać szczegółowe informacje dotyczące lokalnych zasobów, a w szczególności: infrastruktury, kadry, nakładów finansowych na zadania pomocy społecznej czy działalność organizacji pozarządowych oraz informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Ocena zasobów powinna zostać przedstawiona przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa. Następnie samorząd województwa zobligowany jest do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok następny

Opracowana aktualnie już po raz ósmy ocena zasobów pomocy społecznej stanowi podstawę dla przedkładanych radom gmin, powiatów i sejmikowi województwa wniosków i rekomendacji do podjęcia priorytetowych działań celem zabezpieczenia potrzeb mieszkańców województwa w obszarze pomocy i integracji społecznej. Ma to szczególne znaczenie w kontekście aktualnego, jak i nowego okresu programowania. Dlatego też dobra diagnoza posiadanych zasobów pomocy społecznej w województwie, jak również określenie na jej podstawie istniejących deficytów, pozwoli na zaplanowanie regionalnych oraz lokalnych, długofalowych działań m.in. w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Formularz oceny zasobów pomocy społecznej składa się z kilkunastu części dotyczących m.in.: danych o sytuacji demograficznej i społecznej, danych o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej, danych o zasobach infrastrukturalnych pomocy społecznej oraz wskaźników służących ocenie wybranych świadczeń czy zjawisk społecznych. Drugą część dokumentu stanowi informacja nt. działań w obszarze polityki społecznej realizowanych na poziomie samorządu województwa przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Ocena zasobów pomocy społecznej kończy się wnioskami i rekomendacjami jakie wypływają z zaprezentowanych danych wojewódzkich w obszarze pomocy i integracji społecznej w roku 2018. Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego, obok informacji z gmin i powiatów zawartych w sprawozdaniach jednostkowych, wykorzystano także różnorodne dane statystyczne/sprawozdania resortowe nieujęte w formularzu OZPS oraz zasoby własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Do opracowania ww. dokumentu przez jednostki samorządu terytorialnego od początku wykorzystywane jest narzędzie elektroniczne osadzone w Centralnej Aplikacji Statystycznej. Wszystkie ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie przygotowały oraz przekazały sprawozdania na poziom województwa w oparciu o to narzędzie. Na tej podstawie, zgodnie z art. 21 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej sporządził wojewódzką ocenę zasobów pomocy społecznej za rok 2018 – z uwzględnieniem kwestii oraz problemów społecznych wynikających ze Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku.

Zastosowanie po raz kolejny narzędzia w ramach CAS potwierdziło trafność wyboru koncepcji opracowywania OZPS w takiej formie. Dotychczasowe doświadczenia wskazują jednak na konieczność corocznej aktualizacji i doskonalenia struktury narzędzia. Celem utrzymania wysokiej jakości agregowanych danych, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, działając na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wiosną 2018 r. podjął prace związane z aktualizacją jego struktury. Stwierdzono, że gminy i powiaty nie wykorzystują pełnej

funkcjonalności narzędzia. Traktują je raczej jako portal sprawozdawczy, nie wykorzystując wprowadzonych danych do planowania działań długofalowych mających odzwierciedlenie w lokalnych dokumentach strategicznych. Poza tym stosowany dotychczas schemat sprawozdawczy w ramach oceny zasobów pomocy społecznej kończył się raportem na poziomie regionalnym. Jednostki samorządu województwa przekazywały zatwierdzone dane na poziom Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, gdzie były one przechowywane w systemie CAS, jednak nie agregowano ich w jeden spójny raport krajowy. Dlatego niezbędne stało się przebudowanie istniejącego narzędzia i uzupełnienie go o nowe elementy ułatwiające dotychczasowym użytkownikom gromadzenie i agregowanie danych oraz stworzenie jednolitego systemu raportowania. Nowy formularz został opublikowany w systemie CAS 26 marca 2019 r.

W zmodyfikowanym formularzu zmniejszono ilość tabel i zastąpiono je wykresami bądź polami opisowymi. Dotyczy to m.in. sprawozdawczości z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, współpracy gmin i powiatów z NGO, aktywności projektowej oraz kadry ops/pcpr. Nowoutworzone raporty nie zasilają się na poziomie wojewódzkim, co spowodowało utrudnienia w opracowaniu tegorocznej ozps. Część informacji w sprawozdaniach gmin i powiatów nie zgadzała się również z ogólnodostępną sprawozdawczością czy z raportami opracowanymi przez ROPS. W związku z tym pozyskano dane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, GUS-u, Wojewódzkiego Urzędu Pracy oraz ze sprawozdania MRPiPS-03 R a także z dodatkowych ankiet wypełnianych przez ops-y/pcpr-y w systemie Lime. Część danych, których nie udało się pozyskać, pozostała na poziomie 2017 roku.

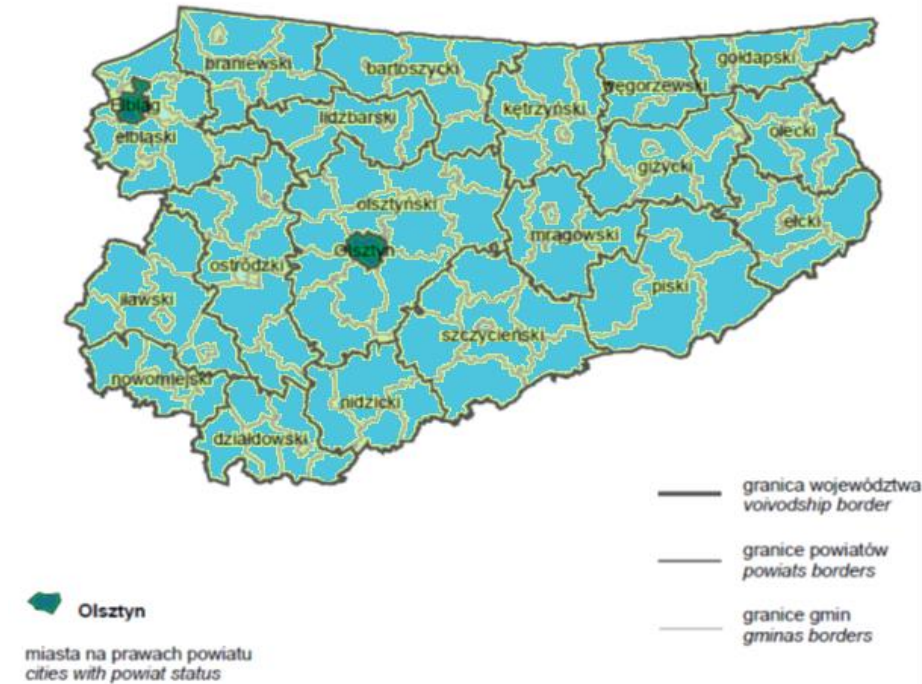
W przyszłym roku ROPS-y będą miały możliwość budowania własnych tabel i dodawania ich do obecnie obowiązującego formularza ozps.

1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH

1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej części kraju, jest czwartym co do wielkości województwem w Polsce i zajmuje obszar 24 173,47 km², co stanowi 7,7% całkowitej powierzchni państwa.

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie

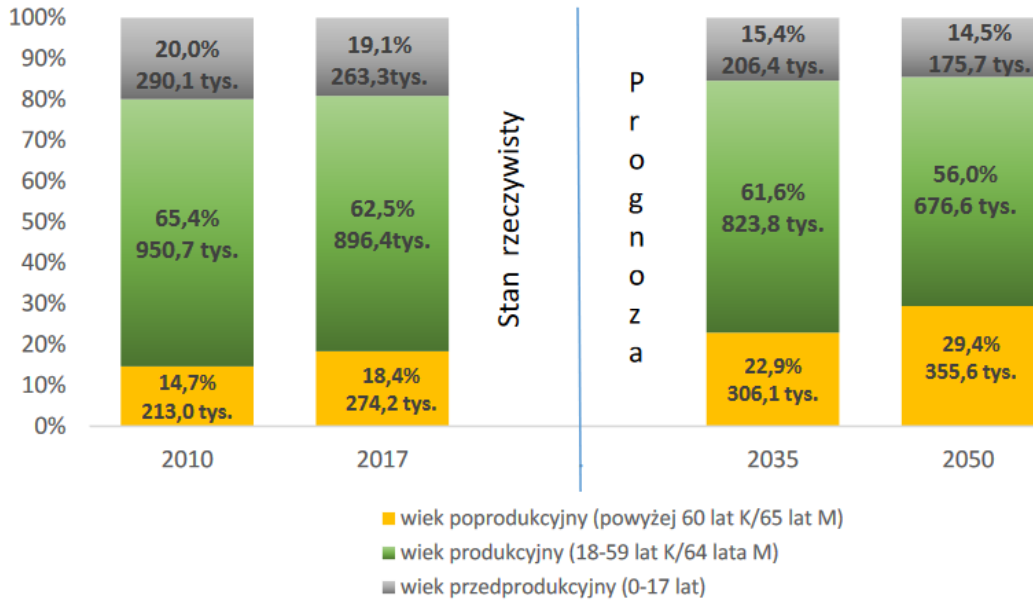
Województwo warmińsko-mazurskie podzielone jest na 21 powiatów, w tym 19 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (m. Olsztyn i m. Elbląg). Na terenie województwa znajduje się 116 gmin, w tym 16 gmin miejskich, 33 gminy miejsko-wiejskie oraz 67 gmin wiejskich.

LUDNOŚĆ

W niniejszym roku sprawozdawczym dane dotyczące liczby ludności pozyskano z Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2017, ponieważ dane za 2018 rok nie są jeszcze dostępne. W związku z powyższym, w całym dokumencie wszelkie obliczenia i wskaźniki tworzone były w oparciu o liczbę ludności na stan z 31.XII.2017 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2017 roku województwo zamieszkiwało 1 433 945 osób. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,07% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 30 775 osób. Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2017 roku 18,36% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 62,51%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok **wzrasta liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) w 2016 roku osoby te stanowiły 18,45% ogółu mieszkańców (265 024 osoby), natomiast w 2017 roku liczba ta wzrosła o 0,68% (274 250 osób).

Wykres nr 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2017 r.

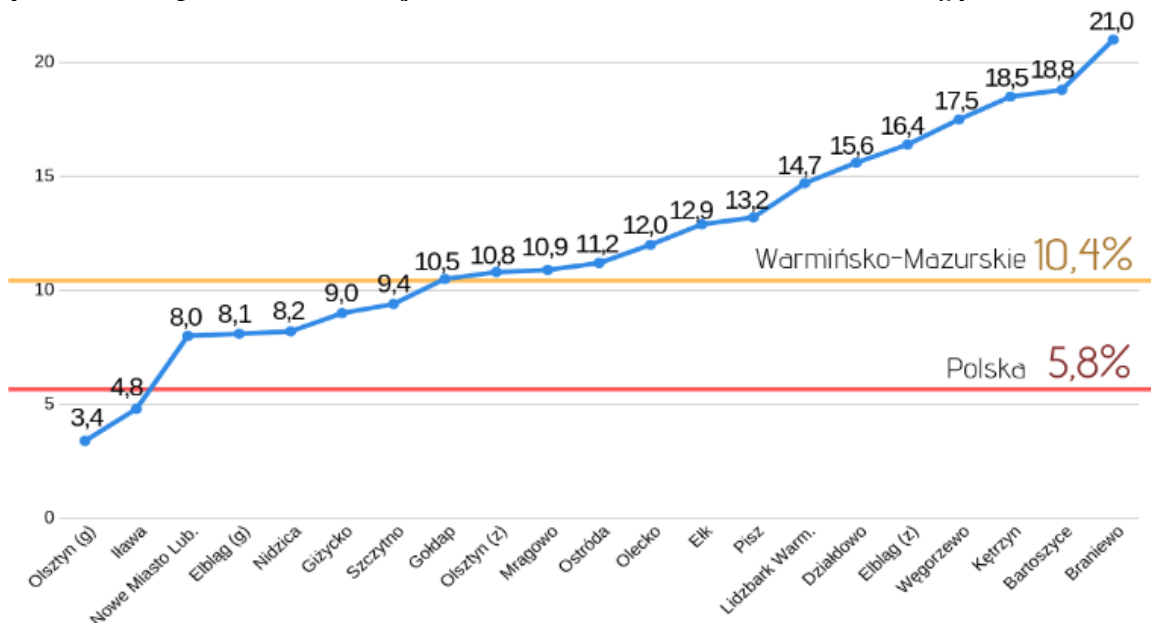
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, GUS

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2017 w stosunku do roku poprzedniego liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,17% (2422 osoby). Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny.

RYNEK PRACY

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 10,4%, w pozostałych województwach nie przekraczała 9%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 5,8%. W porównaniu do 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 1,3 punktu procentowego.

Wykres nr 2. Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. wg powiatów

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2017 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 60 003, zaś w 2018 – 53 141, co oznacza, iż liczba osób zarejestrowanych w roku 2018 zmniejszyła się o 11,44% (6862 osoby) w stosunku do roku poprzedniego. Zmniejszyła się również **liczba osób długotrwale bezrobotnych** z 33 671 osób w 2017 roku do 27 869 w 2018 roku (tj. o 17,23%) oraz **liczba bezrobotnych ogółem z prawem do zasiłku** z 10 597 w 2017 roku do 10 120 w 2018 roku. Zwiększyła się natomiast liczba **osób biernych zawodowo w wieku 15 lat i więcej**, która w 2017 r. wyniosła blisko 511 tys. i wzrosła w 2018 r. do 514,5 tys. osób.

Strukturę bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim cechuje silny poziom różnicowania z uwagi na różne czynniki, tj. płeć, wiek bezrobotnych, miejsce zamieszkania i inne. Poniżej przedstawiono udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2017-2018.

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2017-2018

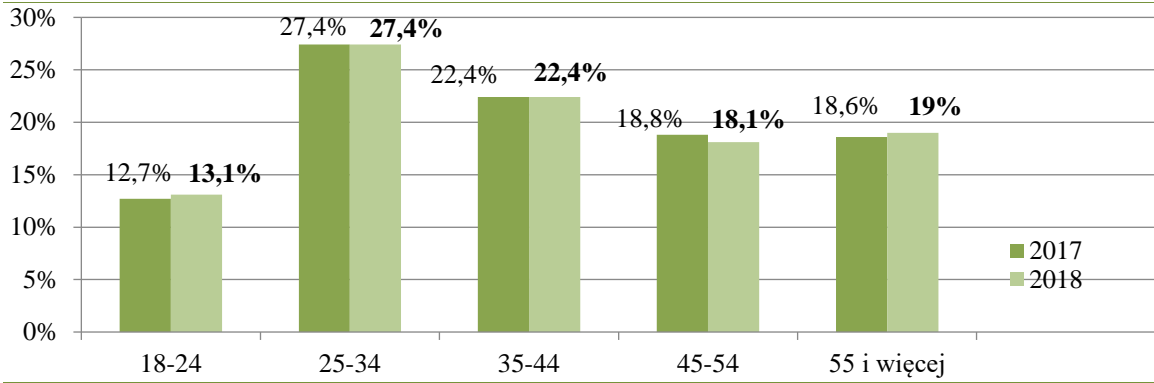
Wyszczególnienie	2017		2018	
	woj. warmińsko-mazurskie	Polska	woj. warmińsko-mazurskie	Polska
kobiety	56,4%	55,1%	57,8%	56,0%
zamieszkali na wsi	51,3%	45,6%	52,0%	46,2%
bezrobotni z prawem do zasiłku	17,7%	14,8%	19,0%	15,8%
bezrobotni do 30 roku życia	26,2%	26,1%	26,8%	26,0%
długotrwale bezrobotni	56,1%	55,0%	52,4%	52,4%
bezrobotni 50+	28,5%	27,6%	28,4%	27,1%
bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	33,3%	30,7%	33,5%	30,8%
bezrobotni niepełnosprawni	6,9%	6,2%	6,9%	6,3%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, Bank Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, większość osób pozostających bez pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, tj. zdolne do pracy oraz deklarujące chęć jej podjęcia, które w ciągu ostatnich dwóch lat będąc zarejestrowane w urzędzie pracy nie podjęły zatrudnienia na okres dłuższy niż 12 miesięcy. Grupa ta w 2018 roku stanowiła 52,4% ogółu osób bezrobotnych i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 3,7 punktu procentowego. Większość osób bezrobotnych stanowiły kobiety – 57,8%, co więcej, w porównaniu do roku 2017 odsetek ten zwiększył się o 1,4 punktu procentowego. Dużą grupę osób bezrobotnych stanowiły także osoby zamieszkałe na wsi – 52%. Spośród wszystkich grup społecznych przedstawionych w tabeli, odsetek osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie warmińsko-mazurskim najbardziej odbiega od wartości przyjętych dla Polski – 46,2%. Znaczną grupę stanowili również bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych – 33,5%. W stosunku do poprzedniego roku odsetek tej grupy zwiększył się o 0,2 punktu procentowego.

Analizując strukturę osób bezrobotnych ze względu na wiek na Warmii i Mazurach w 2018 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lat – 27,4% ogółu. W stosunku do roku poprzedniego odsetek osób w tej grupie pozostał na takim samym poziomie. Wśród bezrobotnych duży odsetek stanowiły osoby w wieku 35-44 lat – 22,4%, w wieku 45-54 lat – 18,1% oraz co zaskakujące w wieku 55 lat i więcej – 19%. Poniżej przedstawiono zmiany w strukturze bezrobotnych według grup wiekowych.

Wykres nr 3. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2017-2018

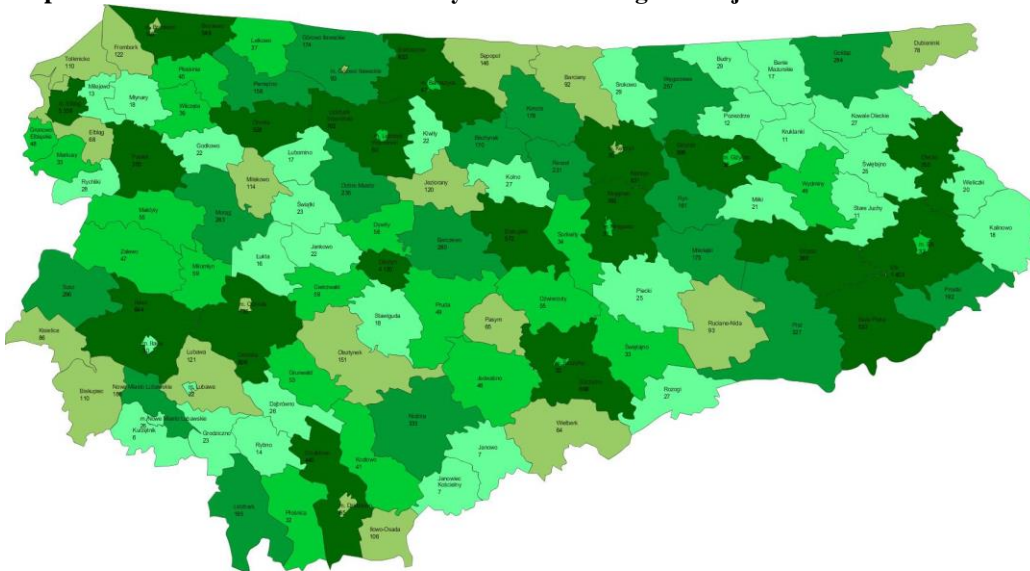
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, Bank Danych Lokalnych GUS

Przed nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 27 maja 2014 r., definicja osoby młodej obejmowała bezrobotnych do 25 roku życia. Po nowelizacji ustawy, definicja została rozszerzona o bezrobotnych do 30 roku życia. Wynika to z faktu, iż wielu młodych ludzi uczy się coraz dłużej, aby zwiększyć swoje kwalifikacje zawodowe i z tego powodu później wchodzą na rynek pracy.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

W 2018 roku w sprawozdaniu z Oceny zasobów pomocy społecznej wykazano funkcjonowanie **28 127 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 975 lokale tj. o 3,35%). Liczba dostępnych lokali komunalnych spadła w 74 gminach, przy czym największy spadek wykazało miasto Elbląg (o 291 lokali) i miasto Olsztyn (o 120 lokali). Natomiast w 17 gminach liczba lokali komunalnych zwiększyła się (łącznie o 188 lokali).

Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r.

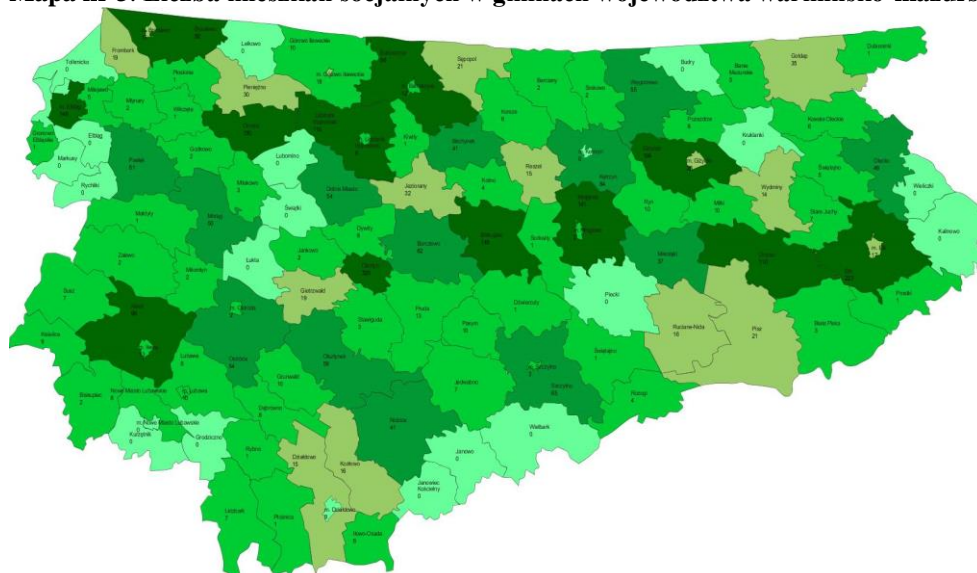
Legenda:

- od 6 do 30
- od 31 do 60
- od 61 do 151
- od 152 do 333
- od 334 do 5 339

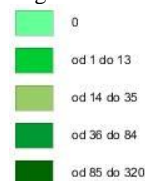
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W 2018 roku w województwie dostępnych było **3052 mieszkania socjalne** (lokale), tj. o 71 (2,33%) więcej niż w roku poprzednim. Ponadto w 2019 roku planuje się ponowne zwiększenie dostępnej ilości mieszkań socjalnych o 87 lokali. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2018 roku wynosiła 3416 i w stosunku do roku 2017 zmalała o 124 osoby. W 21 gminach (20 wiejskich i 1 miejsko-wiejskiej) mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 3 gminach wiejskich, w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiło się 5 lokali. Liczbę mieszkań socjalnych dostępnych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego zaprezentowano na mapie poniżej.

Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 roku

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego uległa zmniejszeniu względem lat poprzednich. W 2016 roku działało 75 placówek, w 2017 – 82, zaś w **2018 – 78 żłobków** (łącznie z klubami dziecięcymi i oddziałami żłobkowymi w przedszkolach). W porównaniu z rokiem 2017 liczba żłobków zmniejszyła się o 4 placówki, tj. 4,88% (utworzono 9 nowych żłobków a zlikwidowano 13). W 2018 roku przestały istnieć żłobki w gminie wiejskiej Dąbrówno, Ostróda i wiejsko-miejskiej Pisz. Natomiast zmniejszenie liczby placówek poprzez ich zamknięcie nastąpiło w gminie miejskiej Ostróda – 2, gminie miejskiej Działdowo – 1, gminie wiejskiej Kurzętnik – 1, gminie miejsko-wiejskiej Olecko – 1, gminie miejsko-wiejskiej Orneta – 1 oraz w gminie miejskiej Giżycko – aż o 4 placówki. Nowe żłobki powstały w gminach miejskich: Olsztyn, Kętrzyn, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie oraz w gminach miejsko-wiejskich: Biskupiec (pow. olsztyński) i Dobre Miasto.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w 2018 r. większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonowały (80 gmin: w 2 gminach miejskich, 20 gminach miejsko-wiejskich oraz aż w 58 gminach wiejskich), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (1421 dzieci). W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta zwiększyła się o 99,02% (w 2017 roku było 714 dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobkach). Jednocześnie w roku 2018 wzrosła o 12,74% liczba dostępnych miejsc w żłobkach: z 2528 w 2017 roku do 2850 w 2018 roku.

Otwarcie nowych placówek oraz utrzymanie istniejących jest możliwe m.in. dzięki funkcjonującemu od 2013 roku resortowemu programowi rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do

lat 3 Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który od 2017 roku nosi nazwę „MALUCH plus”. Program pozwala pokryć w części zapotrzebowanie na miejsca dla dzieci w żłobkach. W ramach 4 modułów były dofinansowywane działania na rzecz rozwoju i utrzymania infrastruktury opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, tj. żłobków, klubów dziecięcych i miejsc u dziennych opiekunów. W toku podjętych rozstrzygnięć komisja rozpatrująca oferty „MALUCH plus – edycja 2018” przyznała:

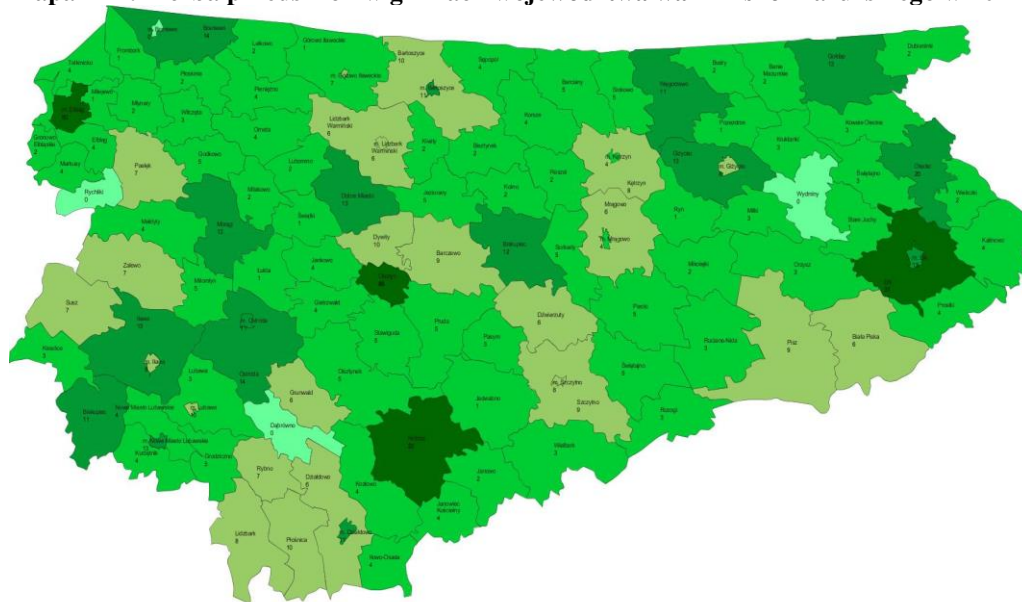
- 7 gminom z województwa warmińsko-mazurskiego dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utworzenia i utrzymania 205 nowych miejsc opieki w wysokości 3 141 143 zł;
- 16 gminom i 29 instytucjom niegminnym dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utrzymania w 2018 r. istniejących 1214 miejsc opieki w wysokości 2 197 217 zł;
- 12 podmiotom niegminnym dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utworzenia i funkcjonowania w 2018 r. 214 nowych miejsc opieki w łącznej wysokości 1 853 681 zł.

W niniejszym roku sprawozdawczym dane dotyczące liczby przedszkoli pozyskano z Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2017, ponieważ dane za 2018 rok nie uwzględniały tego typu danych (zmiana formularza Oceny zasobów pomocy społecznej od 2018 r.), a na Głównym Urzędzie Statystycznym dane te nie zostały jeszcze zasilone. W związku z powyższym, w całym dokumencie wszelkie obliczenia i wskaźniki tworzone były w oparciu o liczbę przedszkoli na stan z 31.XII.2017 r.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2016 wzrosła. W 2017 roku liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach) wyniosła 794 placówki, przy czym w 2016 roku było 775 przedszkoli, a w 2015 roku – 745.

W porównaniu z ubiegłym rokiem liczba placówek przedszkolnych zwiększyła się o 19, tj. 2,45% (utworzono 39 nowych, a zlikwidowano 20). Przedszkola nie funkcjonują w 4 gminach – są to gminy wiejskie Braniewo, Dąbrówno, Rychliki i Wydminy. Najwięcej przedszkoli (liczonych łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach) działa w największym mieście regionu – w Olsztynie.

Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

Legenda:

- 0
- od 1 do 5
- od 6 do 10
- od 11 do 20
- od 21 do 88

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W przedszkolach w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku zapewniono miejsca dla 47 872 dzieci, natomiast 164 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 98 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 0,3%.

Od kilku lat systematycznie wzrastała **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Dopiero w roku 2018 r. liczba ta uległa zmniejszeniu względem 2017 r. o 2 klub i aktualnie istnieją 243 kluby lub inne miejsca dla seniorów w województwie warmińsko-mazurskim (spadek o 0,82%). W 2019 roku prognozuje się, iż liczba klubów wzrośnie do 262.

Liczba hospicjów od 2016 roku utrzymuje się na stałym poziomie – 11.

1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

W roku 2018 różnorodną pomocą i wsparciem objęto 162 618 osób (spadek o 1,60% w stosunku do 2017 roku) i stanowiło to 11,34% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego¹. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było niewątpliwie wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Zakres niniejszego wsparcia obejmował pomoc udzieloną w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (bez wyodrębniania rodzaju, formy, liczby świadczeń i źródła finansowania) z wyłączeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W niniejszej kategorii ujęto osoby, którym przyznano pomoc m.in. w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, jak również bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. Ujęto tu także: osoby objęte pracą socjalną i wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, osoby skierowane lub/i umieszczane w domach pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielnionych wychowanków, osoby korzystające z punktów interwencji kryzysowej, a także osoby skierowane do prac społecznie użytecznych oraz tych, którym udzielano pomocy w ramach środków unijnych. Z prognoz zawartych w OZPS wynika, iż w roku 2019 liczba osób objętych pomocą i wsparciem utrzyma się na analogicznym poziomie. Z danych zebranych w niniejszym dokumencie wynika, że pomimo stale zmniejszającej się liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia, jedna grupa notuje stały, systematyczny wzrost - są to osoby w wieku poprodukcyjnym. W roku 2018 liczba osób otrzymujących świadczenia wzrosła o 15%, a w prognozie na rok 2019 przewidywany jest dalszy wzrost. Jest to związane z koniecznością udzielania różnorodnej pomocy seniorom - grupie powiększającej się w naszym województwie z każdym rokiem.

Tabela nr 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

WYSZCZEGÓLNIENIE		Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
		1	2	4
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania), w tym:	1	83 111	57 014	131 776
świadczenie pieniężne	2	48 174	44 527	95 310
świadczenia niepieniężne	3	40 238	25 972	80 188

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 r.

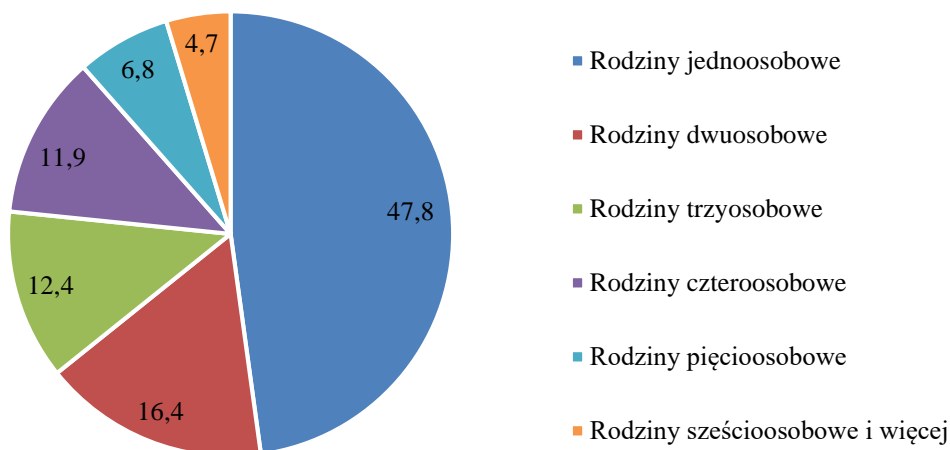
¹ Liczba mieszkańców województwa 1 433 945 osób (stan na 31.12.2017 r.).

Świadczenia przyznane w formie decyzji administracyjnej (wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej), niezależnie od ich rodzaju, formy i źródła finansowania **w 2018 roku otrzymało 83 111 osób. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej wyniosła 57 014, co przekłada się na 131 776 osób w tych rodzinach.**² Należy podkreślić, iż prawie 62% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby korzystające długotrwale ze świadczeń pomocy społecznej. Liczba świadczeń przyznawanych podopiecznym pomocy społecznej wynika bezpośrednio z ich indywidualnych sytuacji życiowych, stąd też niektóre rodziny otrzymują często w tym samym roku zarówno świadczenie finansowe, jak również pomoc w formie rzeczowej lub pracy socjalnej.

Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej w roku 2018 objęto 44 527 rodzin, składających się ze 95 310 osób. **Świadczenia niepieniężne** przyznano 25 972 rodzinom, w których żyło 80 188 osób³. W kolejnym roku prognozuje się niewielki wzrost liczby rodzin, które otrzymają świadczenie w ww. formach.

Wykres przedstawiony poniżej prezentuje rodziny objęte pomocą społeczną w podziale na poszczególne typy rodzin.

Wykres nr 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 r.

Analiza rodzin beneficjentów pomocy społecznej według składu gospodarstw domowych wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa jednoosobowe.

Powody udzielania pomocy i wsparcia

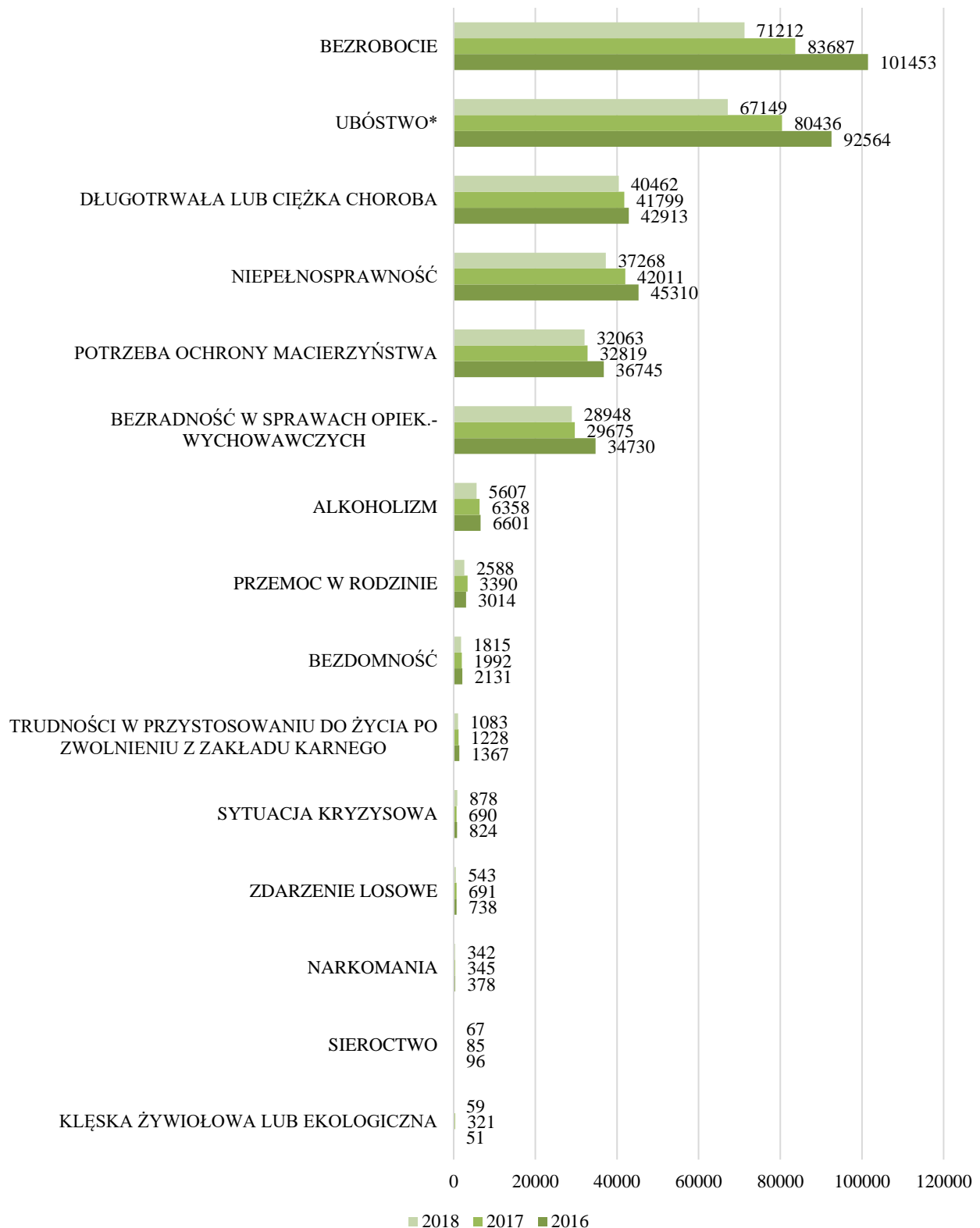
W województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy i wsparcia były: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu sieroctwa oraz klęsk żywiołowych i ekologicznych.

Liczbę rodzin oraz liczbę osób w tych rodzinach, które uzyskały pomoc w formie decyzji administracyjnej w 2018 roku prezentują poniższe wykresy.

² Sprawozdanie MRPiPS-03-R za 2018 r.

³ Sprawozdanie MRPiPS-03-R za 2018 r.

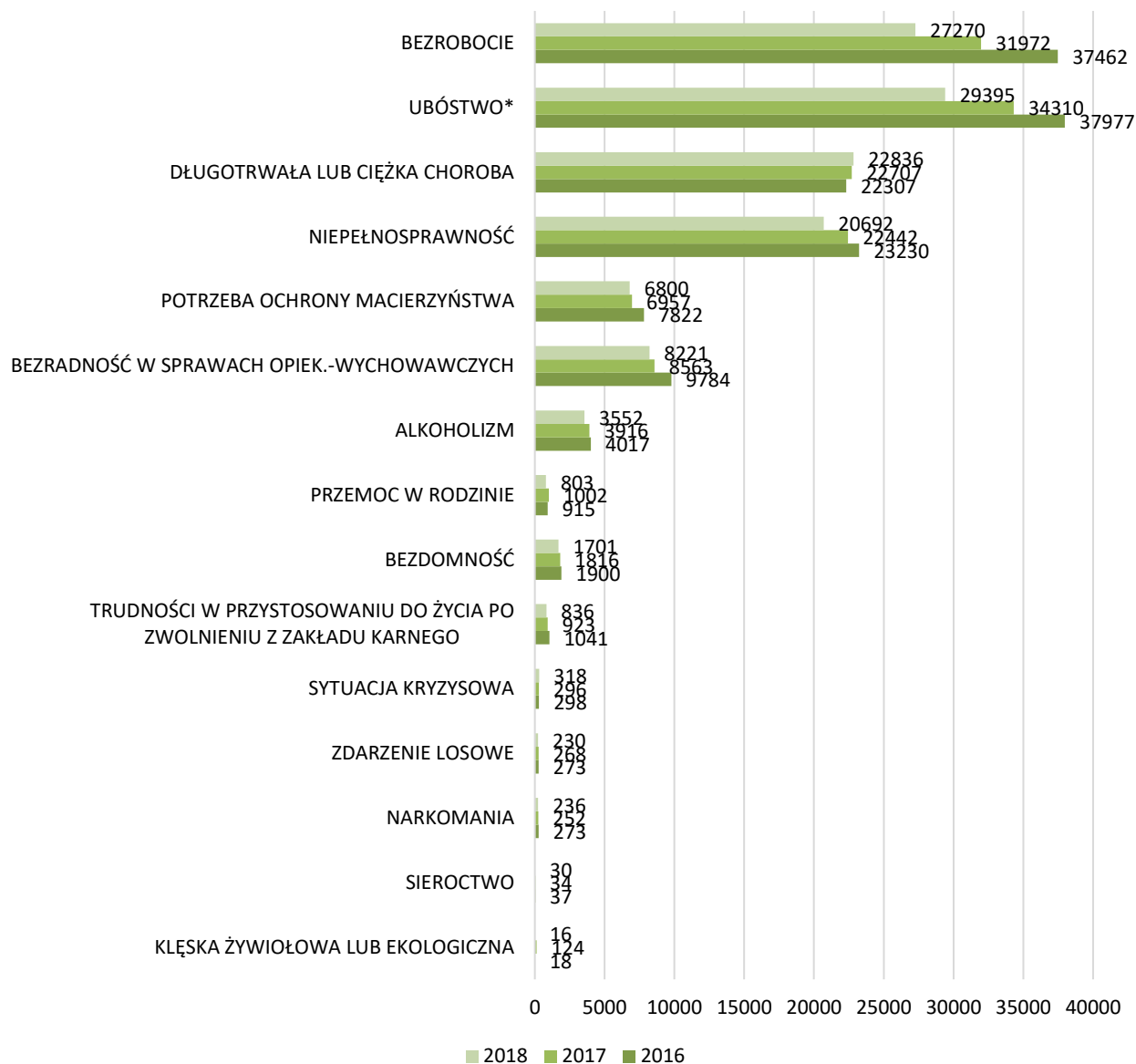
Wykres nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2016, 2017 i 2018 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRPiPS-03-R za 2016 r., 2017 r. i 2018 r.

* Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Wykres nr 6. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2016, 2017 i 2018 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRPiPS-03-R za 2016 r., 2017 r. i 2018 r.

Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Liczba rodzin – Charakteryzując rodzinę z punktu widzenia powodu przyznania pomocy, podawano wszystkie przyczyny trudnej sytuacji życiowej wymienione w art. 7 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej. Oznacza to, że w jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, zatem dana rodzina może być wskazana w kilku powodach. Wielodzietność – za rodziny wielodzietne uznano rodziny posiadające 4 i więcej dzieci

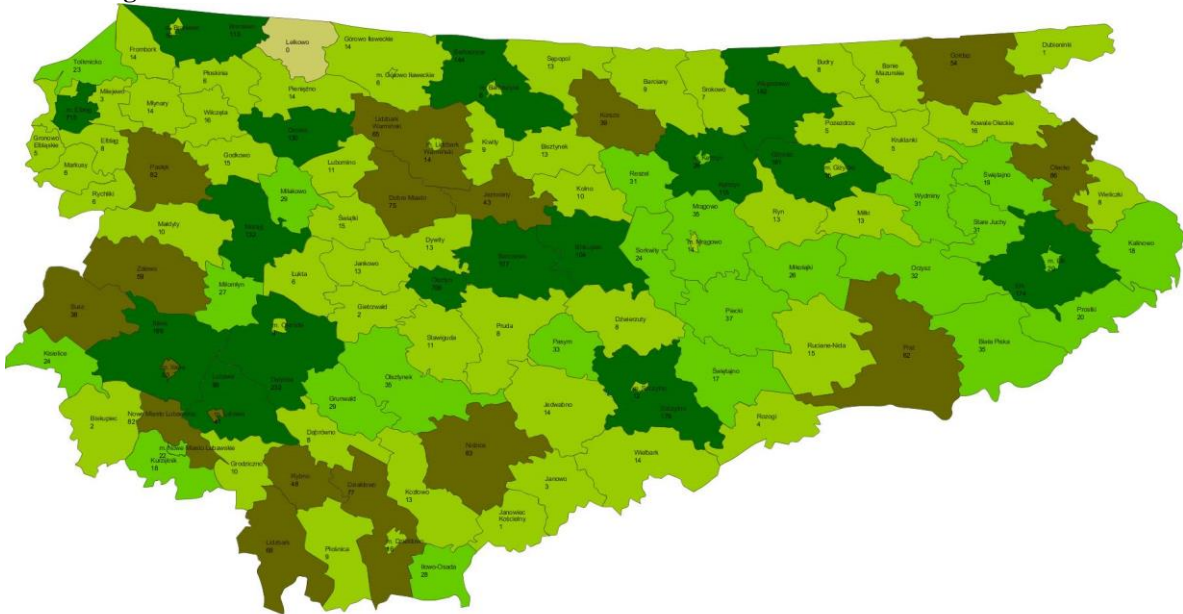
Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze zaliczane do świadczeń niepieniężnych obejmują m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnację. W 2018 roku liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych ogółem wyniosła 5722 (wzrost o 280 osób względem 2017 roku) na łączną kwotę ponad 35 169 tys. zł. Ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2018 r. skorzystało 519 osób (spadek o 1 osobę względem 2017 roku), kwota udzielonych świadczeń wyniosła ponad 4 376 tys. zł (wzrost kwoty świadczeń ponad 268 tys. zł).⁴

⁴ Sprawozdanie MRPiPS-03-R za 2018 r.

Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej (1 godzina usługi) oscylował na poziomie 17 zł, natomiast specjalistycznej usługi opiekuńczej na poziomie 26 zł.

Mapa nr 5. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r.

Legenda

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

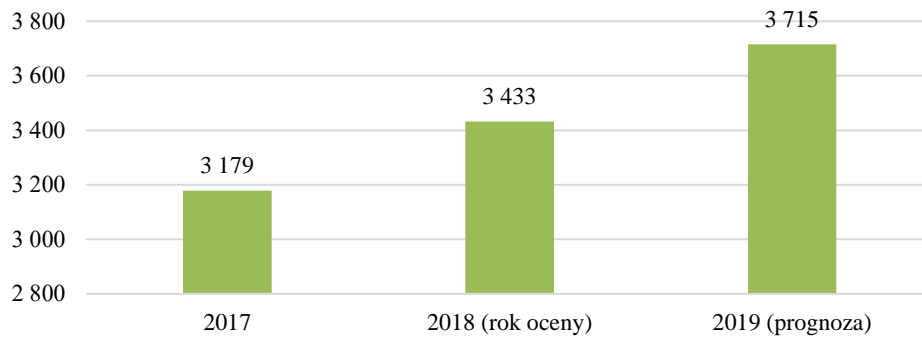
W 2018 roku z **poradnictwa specjalistycznego**: prawnego, psychologicznego, rodzinnego skorzystało 6145 rodzin i 14 082 osoby w tych rodzinach. **Pracą socjalną**, czyli wsparciem mającym na celu pomoc we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, objęto 53 651 rodzin i 120 105 osób w rodzinach. Wsparciem w formie **interwencji kryzysowej** (działaniami podejmowanymi na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu mającymi na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie) zostało objętych 1012 rodzin i 2717 osób w tych rodzinach. Od kilku lat notuje się wzrost liczby osób i rodzin objętych tą formą wsparcia.⁵

Jednym z narzędzi wsparcia udzielanym podopiecznym pomocy społecznej jest **kontrakt socjalny** będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt określa uprawnienia i zobowiązania stron umowy w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Liczba kontraktów zawartych

w roku 2018 wyniosła 3433 (o 8% więcej niż w 2017 r.). W 2019 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych, co jest efektem projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

⁵ Sprawozdanie MRPiPS-03-R za 2018 r.

Wykres nr 7. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2017, 2018 wraz z prognozą na 2019 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie jednostkowych ozps.

1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej

W tej części formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano zadania realizowane w **gminie** przez ośrodki pomocy społecznej. **Świadczenia pieniężne** z pomocy społecznej udzielane były przez ośrodki m.in. w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie (w formie zasiłku lub pożyczki), pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki i in. Do najważniejszych z nich należały:

- 1. zasiłek stały** – w 2018 r. otrzymały **11 353 osoby**, kwota wypłaconych świadczeń wynosiła 56 518 tys. zł. W porównaniu do 2017 r. liczba osób pobierających spadła o 9,17%, a kwota świadczeń – o 8,45%.
- 2. zasiłek okresowy** – w 2018 r. otrzymało **25 228 osób**, ogólna kwota wypłaconych zasiłków okresowych wynosiła 51 914 tys. zł. W porównaniu do 2017 liczba osób pobierających zasiłek, jak i kwota zasiłków spadła o odpowiednio 12,03% i 14,26%. Największy spadek liczby osób korzystających z zasiłków okresowych odnotowano w przypadku osób korzystających z zasiłku z tytułu bezrobocia – aż o 14,96% względem 2017 roku.
- 3. zasiłek celowy** – w 2018 roku otrzymało **36 970 osób**, kwota świadczeń wyniosła ponad 34 262 tys. zł. W porównaniu do 2017 spadła liczba osób pobierających zasiłek (o 5,50%), a kwota świadczeń wzrosła o 0,88%).

W 2019 r. prognozuje się spadek liczby osób, którym zostaną przyznane zasiłki oraz wzrost środków wydatkowanych na ww. rodzaj zasiłków.

W 2018 roku gminy ponosiły koszty odpłatności **za pobyt w domu pomocy społecznej** za 3168 osób (wzrost o 5,42% względem 2017 roku) na kwotę 79 598 tys. zł (wzrost o 10,98% względem 2017 roku). Liczba osób przebywających w DPS-ach, za które gminy ponoszą odpłatność rośnie nieprzerwanie od 2016 roku. Planuje się, że w 2019 r. tego typu wsparcie otrzyma 3190 osób na łączną kwotę ponad 82 409 tys. zł.

Usługi pomocy społecznej – świadczenia niepieniężne udzielane są w różnych formach m.in. schronienia, posiłku, ubrania, pomocy rzeczowej, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, sprawienia pogrzebu i in.

Zadania związane ze **wspieraniem rodziny i pieczę zastępczą** na poziomie gminy realizowane są w szczególności przez asystentów rodziny. W 2018 roku **asystenci rodziny** objęli wsparciem 2142 rodziny (wzrost o 0,28% względem 2017 roku). Planuje się, że w 2019 roku plan pracy z rodziną zostanie sporządzony dla 2204 rodzin. Liczba asystentów rodziny w 2018 roku wyniosła 173 osoby (spadek o 5,98% względem 2017 roku). W 2019 roku prognozuje się dalszy spadek liczby zatrudnianych asystentów rodzin.

Tabela nr 3. Gmina - zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	12 499	11 353	11 186
Kwota świadczeń w złotych	2	61 732 226	56 518 611	57 379 115
W tym: (wiersze 3-6)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	3	9 987	9 310	9 219
Kwota świadczeń w złotych	4	54 251 824	50 646 244	51 457 625
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	5	2 627	2 119	2 005
Kwota świadczeń w złotych	6	7 480 402	5 872 367	5 921 490
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	7	28 678	25 228	25 154
Kwota świadczeń w złotych	8	60 549 188	51 914 652	53 725 110
W tym: (wiersze 9-16)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	9	21 567	18 341	18 131
Kwota świadczeń w złotych	10	48 397 201	39 779 820	41 140 036
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	11	2 860	2 823	2 825
Kwota świadczeń w złotych	12	3 153 756	3 096 818	3 324 603
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	13	3 024	2 718	2 763
Kwota świadczeń w złotych	14	3 890 898	3 462 533	3 621 837
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				
Liczba osób	15	111	96	101
Kwota świadczeń w złotych	16	105 918	112 631	123 512
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				
Liczba osób	17	3	0	2
Kwota świadczeń w złotych	18	951	0	800
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM				
Liczba osób	19	39 120	36 970	36 973
Kwota świadczeń w złotych	20	33 964 825	34 262 797	34 322 611
W tym: (wiersze 21 - 22)				
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA"				
Liczba osób	21	28 355	26 875	26 713
Kwota świadczeń w złotych	22	23 352 315	23 338 434	19 542 547
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	23	3	18	21
Kwota świadczeń w złotych	24	1 200	10 643	13 263
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	25	37 364	33 695	33 439
Kwota świadczeń w złotych	26	21 382 855	19 610 705	20 364 447
W tym: (z wierszy 25 - 26)				
DLA DZIECI				
Liczba osób	27	33 367	29 887	29 628
Kwota świadczeń w złotych	28	17 596 145	16 090 515	16 457 438
W tym (z wierszy 25-26):				
POSIŁEK świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania"				
Liczba osób	29	36 834	33 036	32 674
Kwota świadczeń w złotych	30	20 724 171	18 964 224	19 721 743
W tym (z wierszy 29-30):				
DLA DZIECI				
Liczba osób	31	33 061	29 764	29 504

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
Kwota świadczeń w złotych	32	17 254 630	15 825 098	16 179 633
SCHRONIENIE				
Liczba osób	33	1 175	1 229	1 169
Kwota świadczeń w złotych	34	3 559 425	4 417 754	4 749 718
UBRANIE				
Liczba osób	35	770	411	421
Kwota świadczeń w złotych	36	129 738	44 844	64 919
SPRAWIENIE POGRZEBU				
Liczba osób	37	154	142	175
Kwota świadczeń w złotych	38	359 658	303 918	440 213
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	39	3 005	3 168	3 190
Kwota świadczeń w złotych	40	71 725 496	79 598 041	82 409 472
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	41	2 136	2 142	2 204
Liczba rodzin wspierających	42	0	0	0
Liczba asystentów rodziny	43	184	173	171
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	44	11 624 245	13 571 855	15 874 459

Źródło: opracowanie własne na podstawie jednostkowych ozps.

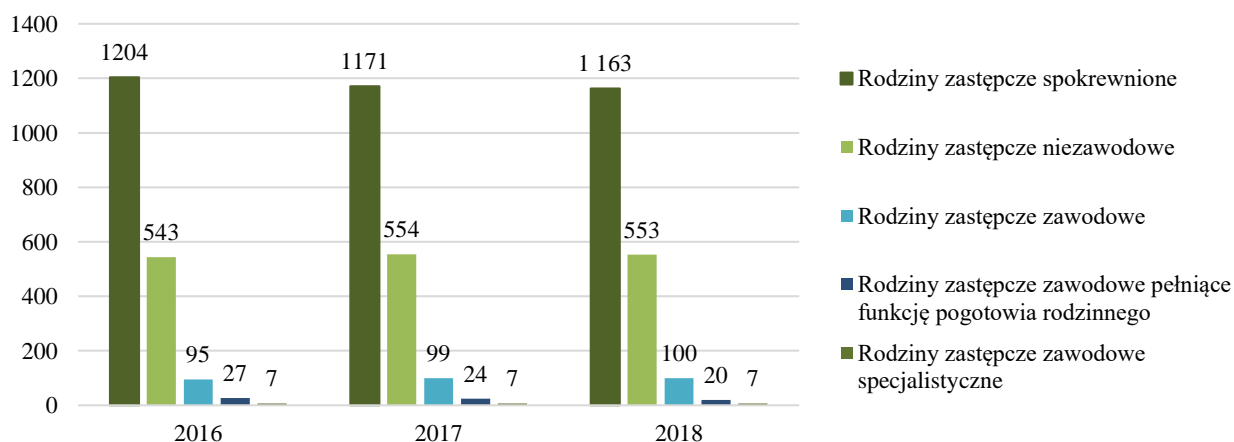
1.4 Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie

Jednym z działań podejmowanych w powiatach jest realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). W 2018 roku w programach uczestniczyło 371 osób. Liczba osób objętych ww. usługami rośnie systematycznie od 2015 roku. Powiaty prognozują, iż liczba ta w 2019 r. wyniesie ponownie 371 osób.

Rodzinna piecza zastępcza

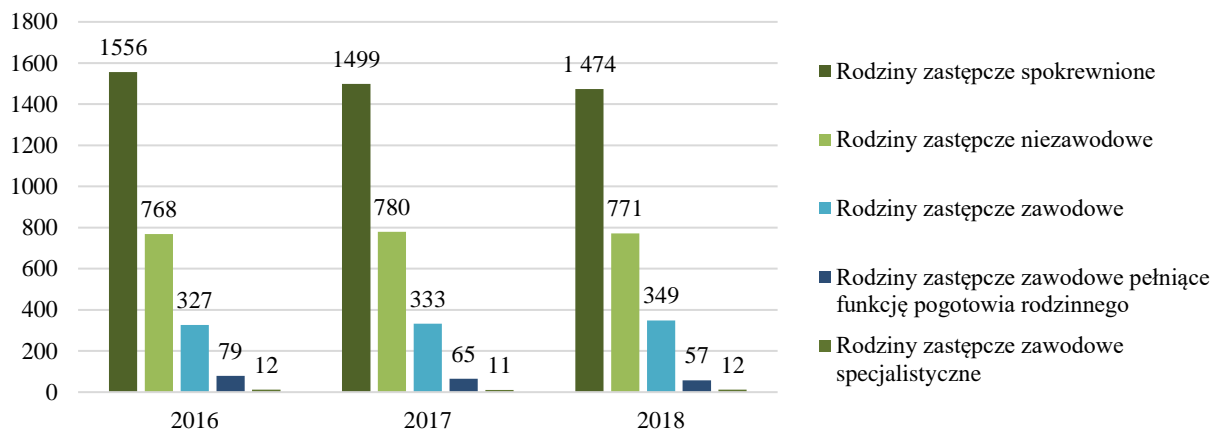
W 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim były **1843 rodziny zastępcze** (spadek o 12 rodzin w stosunku do 2017 roku). Systematycznie maleje liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem. Ponadto w dalszym ciągu brakuje w województwie rodzin zastępczych specjalistycznych. W roku oceny nie utworzono żadnej nowej tego typu rodziny. W 2018 r. w rodzinach zastępczych umieszczono ogółem **2663 dzieci**, tj. o 25 mniej w porównaniu z rokiem 2017. Liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim oraz dzieci umieszczonych w pieczy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres nr 8. Liczba rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.-31.12.2016 r., 01.07.2017 r.-31.12.2017 r oraz 01.07.2018 r.-31.12.2018 r

Wykres nr 9. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2016 r.-31.12.2016 r., 01.07.2017 r.-31.12.2017 r oraz 01.07.2018 r.-31.12.2018 r

Kolejną formą pieczy zastępczej typu rodzinnego są rodzinne domy dziecka. W 2018 roku w województwie funkcjonowało 28 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 184 dzieci. W 2017 roku liczba rodzinnych domów dziecka wyniosła 27, natomiast liczba umieszczonych tam dzieci wynosiła 213.

W 2018 roku w województwie zatrudniano 97 koordynatorów pieczy zastępczej (tyle samo co w 2017 roku).

Usamodzielnienie

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną a także osobie opuszczającej jedną z instytucji, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej po osiągnięciu pełnoletniości, przyznaje się **pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.**

W 2018 roku pomocy w ww. zakresie udzielono:

- osobom pełnoletnim opuszczającym rodziny zastępcze na łączną kwotę 3 359 tys. zł, w tym na: usamodzielnienie – 783 tys., kontynuowanie nauki – 2 357 tys., na zagospodarowanie – 219 tys.⁶;
- osobom pełnoletnim opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze na łączną kwotę 2 849 tys. zł, w tym na: usamodzielnienie – 670 tys., kontynuowanie nauki – 2 019 tys., na zagospodarowanie – 160 tys.⁷;
- 89 pełnoletnim osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe ośrodki wychowawcze na łączną kwotę 349 tys. zł.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Kolejną kategorią działań prezentowanych w tym rozdziale są działania na poziomie powiatu w zakresie **rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych**, które PCPR

⁶ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2018

⁷ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2018

wykonuje na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz innych aktów prawnych. W 2018 roku ogólna kwota na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (środki PRFON, środki własne powiatu) wyniosła ponad 45 089 tys. zł.

Dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się (dofinansowanie sprzętu mającego na celu likwidację barier) otrzymały w 2018 roku 1084 osoby (wzrost o 4,73% względem 2017 roku) na łączną kwotę 3 863 tys. zł.

Z **turnusów rehabilitacyjnych** oferowanych osobom z orzeczeniami o niepełnosprawności skorzystało w 2018 roku 2330 osób (spadek o 8,73% względem 2017 roku) na łączną kwotę 2 559 tys. zł.

W 2018 roku zaopatrzone w **przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny** 10 417 osób (wzrost o 16,40% względem 2017 roku) na łączną kwotę 8 010 tys. zł. Samorządy powiatowe wnioskuje o przekazanie środków z PFRON z **Programu „Aktywny samorząd”**, na realizację zadań związanych z wyeliminowaniem lub zmniejszeniem barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2018 roku spadła wartość dofinansowania o prawie 314 tys. zł (z 4 662 tys. zł w 2017 r. do 4 348 tys. zł w 2018 r.). Prognozuje się, że 2019 r. wartość dofinansowania wzrośnie o prawie 1 278 tys. zł.

Powiatowe centra pomocy rodzinie przekazują także **środki finansowe na dofinansowanie działań w obszarze sportu, kultury, rekreacji, turystyki** osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym bez osobowości prawnej. W 2018 roku dofinansowano 141 imprez, a wartość dofinansowania wyniosła 622 tys. zł.

W 2019 roku powiaty planują wzrost wydatków przeznaczanych na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, za wyjątkiem środków przeznaczanych na zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny (spadek o 11,74% w stosunku do 2018 roku).

Tabela nr 4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH				
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	10	42 784 369	45 089 661	47 457 817
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	11	1 035	1 084	1 165
Wartość dofinansowania w złotych	12	3 581 269	3 863 951	4 080 936
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	13	2 553	2 330	2 342
Wartość dofinansowania w złotych	14	2 580 144	2 559 249	2 636 113
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	15	8 949	10 417	10 531
Wartość dofinansowania w złotych	16	6 879 455	8 010 231	7 069 837
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"				
Liczba świadczeń	17	1 810	1 623	1 887
Wartość dofinansowania w złotych	18	4 662 456	4 348 555	5 626 160
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	19	146	141	155
Liczba niepełnosprawnych uczestników	20	10 317	9 862	10 379
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	21	624 152	622 216	820 265
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA				
Wartość dofinansowania w złotych	22	0	18 000	31 856

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps.

1.5 **Inne rodzaje pomocy i świadczeń**

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną rodzaje pomocy i świadczeń udzielanych przez gminy i powiaty na rzecz swych podopiecznych na mocy ustaw innych niż ustawa o pomocy społecznej. Jedną z nich jest ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, która określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania świadczeń. Dane do niniejszego rozdziału pozyskano z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Zgodnie z ww. ustawą, świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
- zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a ustawy,
- świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b ustawy,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłków rodzinnych

Z danych uzyskanych z Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2018 było **51 111** rodzin pobierających zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych, zaś kwota przeznaczona na te świadczenia wyniosła ponad **136 987 tys. zł**. Od dnia 1 listopada 2016 r. wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- a) **95,00 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- b) **124,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- c) **135,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Liczba przyznanych **jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka** zmniejszyła się w roku oceny do wysokości 6943 (o 3,77% w stosunku do 2017 roku). Łączna kwota wypłaconych w 2018 roku świadczeń wyniosła 5 308 tys. zł.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka przy spełnieniu kryterium dochodowego. W województwie warmińsko-mazurskim liczba tych świadczeń w 2018 roku wyniosła **11 033**, zaś kwota wydatkowana na ten cel to **11 033 tys. zł**.

Świadczenia opiekuńcze

- W ostatnich latach w województwie obserwowany jest wzrost liczby **świadczeń pielęgnacyjnych**. Od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2018 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosiło 1477 zł miesięcznie. Natomiast od 1 stycznia 2019 r. świadczenie pielęgnacyjne wzrosło do kwoty 1583 zł miesięcznie. W roku oceny liczba świadczeń wyniosła **68 795**, zaś kwota przeznaczona na to świadczenie w 2018 roku to ponad 101 262 tys. zł.
- **Zasiłek pielęgnacyjny** przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Do 31 października 2018 r. wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosiła **153,00 zł miesięcznie**. Od 1 listopada 2018 r. do 31 października 2019 r. **184,42 zł**. Od 1 listopada 2019 r. zasiłek będzie wynosił 215,84 zł. W 2018 roku na wypłatę 516 717 świadczeń wydatkowano ogółem 81 647 tys. zł, w tym na zasiłki dla:
 - niepełnosprawnego dziecka – 17 431 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności – 35 627 tys. zł,

- zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała do ukończenia 21 roku życia – 27 371 tys. zł,
- zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat – 1 217 tys. zł.
- **Specjalny zasiłek opiekuńczy (SZO)** przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny w sytuacji, gdy nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Wysokość specjalnego zasiłku opiekuńczego od 1 stycznia 2018 r. do 31 października 2018 r. wynosiła 520 zł, a od 1 listopada 2018 r. wynosi 620 zł miesięcznie. W roku 2018 zmniejszyła się o 1500 liczba świadczeń SZO (tj. o 4,39% w stosunku do roku 2017). Kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 17 294 tys. zł (spadek o 1,73% w stosunku do roku 2017).

Kolejnym świadczeniem, przyznawanym na podstawie ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, jest **zasiłek dla opiekuna** osoby niepełnosprawnej. Zasiłek wypłacany jest w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dorosłą osobą niepełnosprawną. W roku 2018 sfinansowano **22 024** świadczenia z tego tytułu na łączną kwotę **11 674 tys. zł**.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przyznawane jest na dzieci zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł.

Pomoc wypłacana jest, podobnie jak świadczenia rodzinne, przez gminy tzn. urzędy gmin lub ośrodki pomocy społecznej, a jego wysokość uzależniona jest m.in. od dochodu rodziny. W roku 2018 tym wsparciem objęto 14 902 osoby, tj. o 1439 mniej niż w 2017 roku (spadek o 8,81%).

Dodatek mieszkaniowy jest kolejnym świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie niezamożnych mieszkańców w zakresie wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc ta przysługuje na zasadach określonych w ustawie o dodatkach mieszkaniowych. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały taki dodatek w 2018 roku wyniosła **19 052** (o 1831 mniej niż w 2017 roku), zaś kwota świadczeń wypłaconych przez gminy to **32 399 tys. zł**.

Dodatek energetyczny - wysokość świadczenia uzależniona jest od liczby osób w gospodarstwie domowym. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały taki dodatek na terenie województwa w 2018 roku wyniosła **6976**, poniesiona kwota wydatków to **622 tys. zł**.

Świadczenie integracyjne

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym szczegółowo definiuje m.in. osoby będące podmiotem działań oraz opisuje specjalnie dla tych osób stworzone formy pomocy. Jednym z ważniejszych form wsparcia jest centrum integracji społecznej (CIS). Według stanu na 31 grudnia 2018 roku w województwie warmińsko-mazurskim w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 10 CIS-ów. Uczestnicy CIS biorą udział w pracach centrum i otrzymują świadczenia integracyjne. Liczba osób objętych działaniami CIS z roku na rok systematycznie wzrasta. W województwie w roku 2018 z takich świadczeń skorzystało **1053** osoby, zaś kwota przeznaczona na ten cel wyniosła **5 187 tys. zł**.

Program „Rodzina 500+”

Od 1 kwietnia 2016 roku rozpoczęto wdrażanie rządowego Programu „Rodzina 500+”, w ramach którego wsparciem finansowym (świadczeniem wychowawczym) objęto dzieci do 18 roku życia. W 2018 roku **164 088** osób otrzymało świadczenia z tego tytułu na łączną kwotę **878 558 tys. zł**.

Szczegółowe informacje nt. wielkości środków finansowych wydatkowanych na realizację programu w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2018 przedstawione zostały w Dziale 1.8 niniejszego dokumentu.

Program "Dobry Start"

Od 1 lipca 2018 r. na każde rozpoczynające rok szkolny dziecko do ukończenia 20 roku życia przysługuje raz w roku świadczenie "Dobry Start". Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Powyższe wsparcie otrzymuje rodzina niezależnie od posiadanego dochodu. W 2018 roku **162 835** osób otrzymało świadczenia z tego tytułu na łączną kwotę **48 841 tys. zł**.

1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

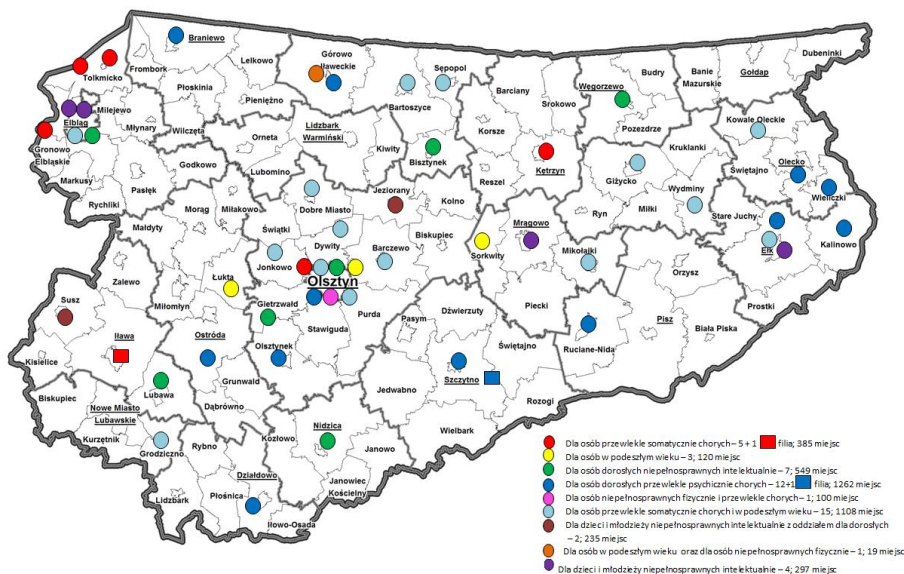
Zadaniem pomocy społecznej jest, między innymi, tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym niezbędnej infrastruktury pomocy społecznej. W systemie pomocy społecznej funkcjonują więc instytucje i placówki, umożliwiające pełną realizację zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Uzupełnieniem infrastruktury pomocy społecznej w obszarze wsparcia mieszkańców województwa są także podmioty powoływane w myśl ustawy o zatrudnieniu socjalnym, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały najważniejsze jednostki funkcjonujące w roku 2018 w województwie warmińsko-mazurskim świadczące pomoc i wsparcie osobom potrzebującym.

W ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczby placówek świadczących pomoc instytucjonalną mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego, jak również liczby dostępnych w nich miejsc.

Domy pomocy społecznej (DPS) to najliczniej reprezentowane podmioty świadczące swym mieszkańcom całodobową opiekę tj. usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających. W celu zachowania wysokiej jakości zaspokajania potrzeb mieszkańców DPS istotną rolę odgrywa zapewnienie odpowiedniej opieki, wsparcia, poszanowania praw, godnego traktowania, aktywizacji i rehabilitacji leczniczej i społecznej.

Mapa nr 6. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Na podstawie „Infrastruktury pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego” opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz Rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 roku, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 50 domów pomocy społecznej + 2 filie na łączną liczbę miejsc 4.075, w tym DPS dla:

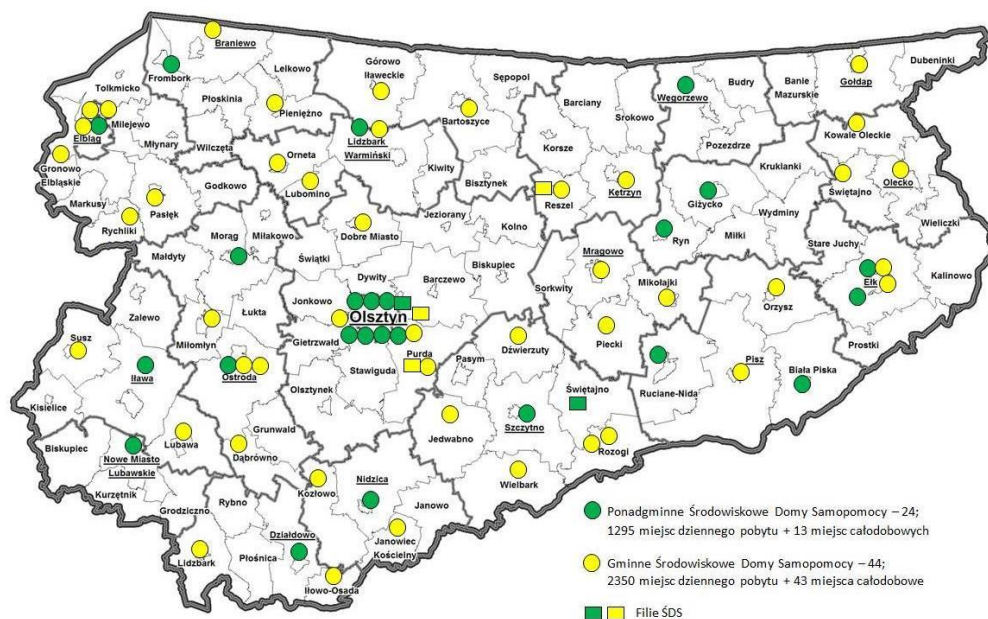
1. osób w podeszłym wieku – 3 DPS z 120 miejscami,
2. osób przewlekle somatycznie chorych – 5 DPS + 1 filia z 385 miejscami,
3. dorosłych przewlekle psychicznie chorych – 12 DPS + 1 filia z 1.262 miejscami,
4. dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 7 DPS z 549 miejscami,
5. dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 4 DPS z 297 miejscami,
6. oraz 19 jednostek w typie mieszanym, tj. 1 DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie i przewlekle chorych (łącznie 100 miejsc), 15 DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i w podeszłym wieku (łącznie 1108 miejsc), 2 DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie z oddziałem dla dorosłych (235 miejsc) oraz 1 DPS dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie (19 miejsc).

Liczba domów pomocy społecznej w województwie na przestrzeni ostatnich lat znacząco się nie zmieniła. Ponadto wszystkie DPS osiągnęły standardy funkcjonowania określone w rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o pomocy społecznej. Z prognoz demograficznych dla kraju, jak również województwa warmińsko-mazurskiego, wynika jednoznacznie, że w niedługim czasie przyspieszenia nabierze proces starzenia się społeczeństwa, co pociągnie za sobą potrzebę zapewnienia opieki instytucjonalnej coraz większej liczbie seniorów. Będzie konieczność tworzenia nowych placówek opieki całodobowej, w tym domów pomocy społecznej oraz innych form wsparcia. Z zestawień szczegółowych OZPS wynika, że na terenie gminy miejskiej Ełk planowane jest w przyszłości utworzenie dwóch domów pomocy społecznej.

Opiekę może również zapewnić seniorom **rodzinny dom pomocy (RDP)**, który jest całodobową placówką opiekuńczą świadczącą usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające dla ludzi w podeszłym wieku, wymagających całodobowej opieki oraz pomocy z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wg standardów określonych w rozporządzeniu MRPiPS w sprawie rodzinnych domów pomocy. RDP mogą być prowadzone przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego. Decyzję o skierowaniu podopiecznego do RDP wydaje ośrodek pomocy społecznej. Według danych z gmin, w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku funkcjonowało 12 tego typu placówek na łączną liczbę 78 miejsc – wszystkie prowadzone przez osoby fizyczne. Według danych z OZPS wynika, że w gminie Dobre Miasto planowane jest utworzenie kolejnego rodzinnego domu.

Innymi placówkami z katalogu instytucji pomocy społecznej są ośrodki wsparcia, czyli jednostki organizacyjne pomocy społecznej dziennego pobytu. Należą do nich m.in.: **środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), dzienne domy pomocy (DDP), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla bezdomnych**. Do zadań ŚDS-ów należy budowanie sieci oparcia społecznego, przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. W ostatnich latach na szczególną uwagę zasługuje dynamiczny wzrost liczby środowiskowych domów samopomocy w województwie warmińsko-mazurskim zarówno o zasięgu lokalnym, jak i ponadlokalnym.

Mapa nr 7. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Z danych nadesłanych przez gminy i powiaty wynika, że w roku 2018 na obszarze naszego województwa funkcjonowało 68 ŚDS. Łączna liczba miejsc, jakimi dysponowały te placówki to 3701. Rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy z grudnia 2010 r. dało możliwość prowadzenia w ŚDS miejsc całodobowych okresowego pobytu. Dzięki temu stało się możliwe zapewnienie krótkotrwałej, całodobowej opieki dla podopiecznych, których rodziny/opiekunowie z ważnych powodów życiowych nie mogą tej opieki przez krótki okres sprawować. Miejsca całodobowego pobytu aktualnie posiada 12 ŚDS (w Nowej Wsi Ełckiej – 4 miejsca, w Giżycku - 4 miejsca, w Nidzicy - 5 miejsc, w Górowie Iławeckim - 6 miejsc, w Elblągu - 5 miejsc i 4 miejsca, w Ełku - 4 miejsca, w Gołdapi - 2 miejsca, w Szczepankowie Borowym - 12 miejsc, w Ostródzie - 2 miejsca, w Kwietniewie - 4 miejsca, w Orzyszu - 4 miejsca; łącznie 56 miejsc). W kolejnych latach gmina miejska Nowe Miasto Lubawskie planuje utworzyć środowiskowy dom samopomocy.

Wsparcie osobom starszym w miejscu zamieszkania oferują również **dzielne domy pomocy społecznej**. Są to ośrodki wsparcia przeznaczone dla samotnych osób lub osób w rodzinach, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina tej pomocy nie może zapewnić. Ich celem jest zorganizowanie czasu wolnego pensjonariuszom – osobom w wieku poprodukcyjnym. W związku z dynamicznie postępującymi zmianami demograficznymi, których efektem jest stały przyrost liczby ludności w wieku senealnym zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim, zachodzi potrzeba tworzenia coraz większej liczby placówek wsparcia dziennego przeznaczonych dla osób starszych. W odpowiedzi na te potrzeby, w Polsce w 2015 roku rozpoczęto realizację krajowego Programu „Senior – WIGOR na lata 2015-2020”, którego celem jest wsparcie osób starszych poprzez umożliwienie im korzystania z szerokiej oferty na rzecz społecznej aktywizacji. W wyniku ogłoszonego konkursu na dofinansowanie działań jednostek samorządu w procesie tworzenia Dziennych Domów „Senior-WIGOR”, w 2016 roku na terenie województwa powstały 3 takie podmioty (w Olsztynie oraz w gminach: Ostróda i Biskupiec).

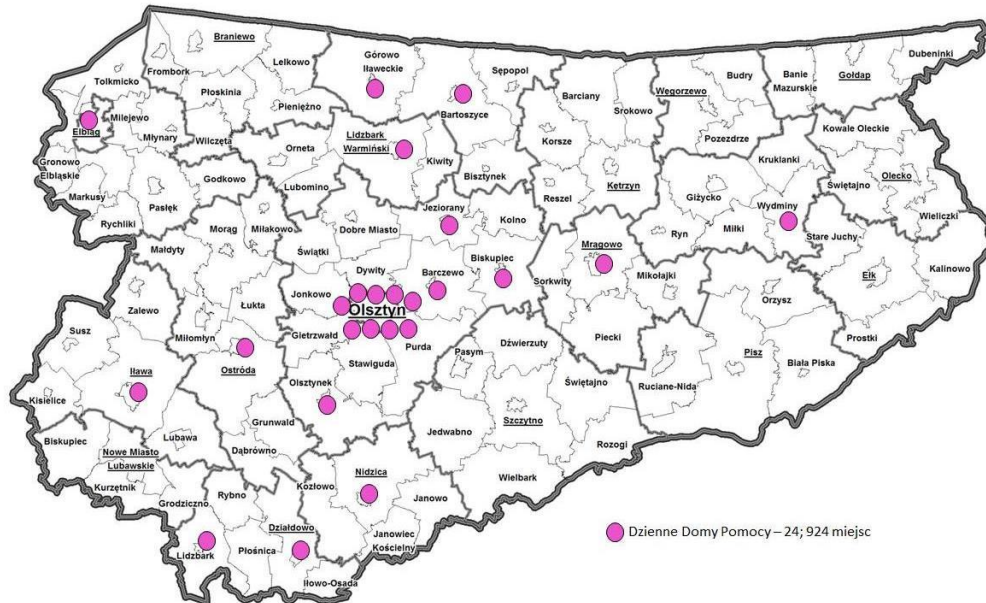
Kolejną edycją ww. programu stał się „Wieloletni Program SENIOR + na lata 2015-2020” – edycja 2017, który wspomógł funkcjonowanie dotychczasowych utworzonych już placówek oraz pozwolił na utworzenie kolejnych.

W 2018 roku w ramach ww. programu w województwie warmińsko-mazurskim powstało 10 Klubów „Senior+” (gminy: Kozłowo, Purda, Banie Mazurskie, Rybno, Sorkwity, Płońska,

wiejska Lubawa, wiejska Iława, miejska Mrągowo i miejska Szczytno) oraz 3 Dzielne Domy „Senior+” (gminy: Dobre Miasto, Rybno, Olsztynek).

Zapewniono również funkcjonowanie 7 już istniejącym Dziennym Domom Pomocy (gmina: Bartoszyce, wiejska Lidzbark, Górowo Iławeckie, Działdowo, Ostróda i 2 w Olsztynie) oraz 4 Klubom „Senior+” (gminy: wiejska Lubawa, Działdowo, Ełk i Ostróda).

Mapa nr 8. Dzielne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.

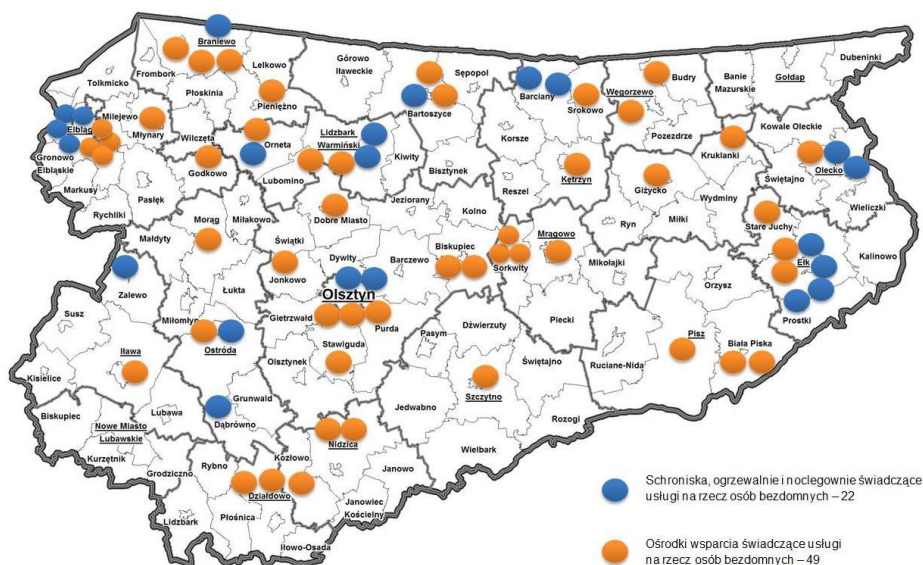
Źródło: opracowanie własne ROPS

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku w województwie funkcjonowały łącznie 24 dzielne domy pomocy na łączną liczbę miejsc 924. Prognozy przedstawiają, że w kolejnych latach żadna gmina nie planuje utworzenia kolejnego Dziennego Domu Pomocy.

Inną formą wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest **klub samopomocy**, którego zakres usług określa właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą. W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2018 funkcjonowały dwie tego typu jednostki – w gminie miejskiej Ełk i gminie Reszel. Jak wynika z prognoz OZPS, żadna gmina nie planuje w kolejnych latach utworzenia klubów samopomocy.

Z danych zaczerpniętych z „Informacji dotyczącej problematyki bezdomności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”, według stanu na 31 grudnia 2018 roku, opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, że na terenie województwa funkcjonowały **22 placówki (ogrzewalnie, noclegownie, schroniska dla bezdomnych) świadczące usługi dla osób bezdomnych**, na łączną liczbę miejsc noclegowych 763. Ponad połowa ww. podmiotów prowadzona jest przez organizacje pozarządowe i kościelne. Jak można zaobserwować na poniższej mapie, podmioty świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych funkcjonują zazwyczaj w większych ośrodkach miejskich. Powodem jest koncentrowanie się życia osób bezdomnych w tych środowiskach z powodu łatwiejszego dostępu do tymczasowego lokum oraz zdobycia żywności czy ubrania.

Mapa nr 9. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2018 r.

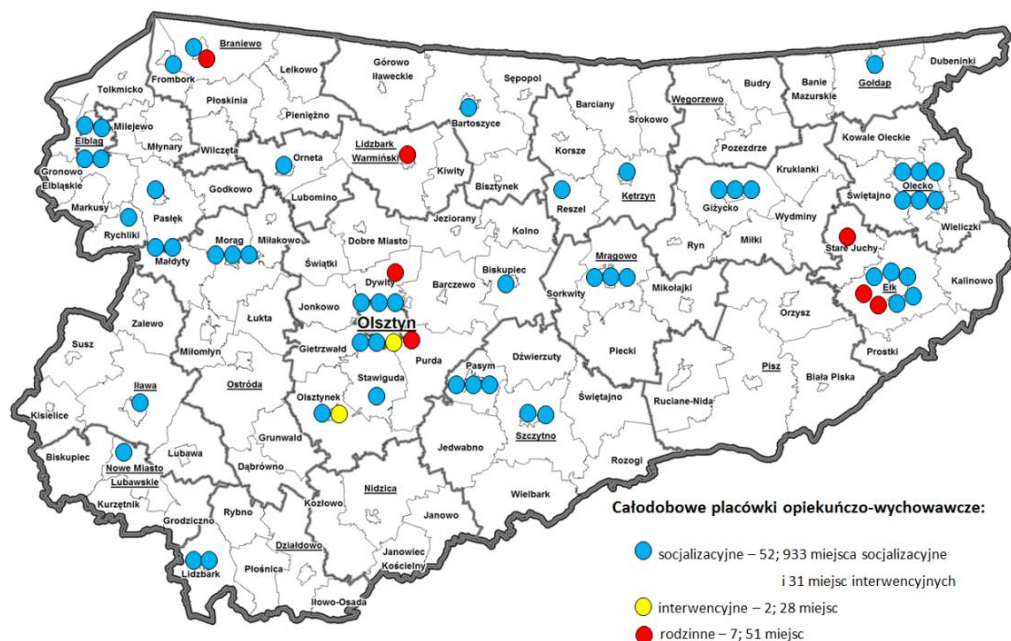

Źródło: opracowanie własne ROPS

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia albo zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku oraz integrację ze społecznością lokalną. W województwie warmińsko-mazurskim, według sprawozdania OZPS, w 2018 roku we wszystkich funkcjonujących mieszkaniach chronionych było łącznie 211 miejsc. Wg danych zaczerpniętych ze sprawozdania MRPiPS-03-R, w 2018 roku funkcjonowało łącznie 68 tego typu podmiotów. W kolejnych latach 10 gmin planuje uruchomienie nowych mieszkań chronionych (Lidzbark Warmiński, Miłki, Nowe Miasto Lubawskie, Płoskinia, Wieliczki, Prostki, Elbląg, Jeziorany, Kisielice oraz Wilczęta).

Zgodnie z danymi OZPS, w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku z porad jednostek specjalistycznego poradnictwa, korzystało łącznie 4021 osób. Wg danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, **jednostek i punktów świadczących usługi poradnictwa specjalistycznego**, w tym rodzinnego w województwie, w roku 2018 było 25. Obok poradnictwa specjalistycznego, mieszkańcom będącym w stanie kryzysu udzielana jest również pomoc w formie interwencji kryzysowej. Celem tej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemami przez całe rodziny lub poszczególnych ich członków. Ponieważ nie jest określony definitywnie standard placówki określanej mianem „ośrodek interwencji kryzysowej”, stąd dowolność nazywania w ten sposób różnorodnych podmiotów świadczących usługi w tym zakresie. Wg „Infrastruktury pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego” w 2018 r. na obszarze województwa działało 17 **jednostek** (ośrodków i punktów) **świadczących usługi w zakresie interwencji kryzysowej**.

Mapa nr 10. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.

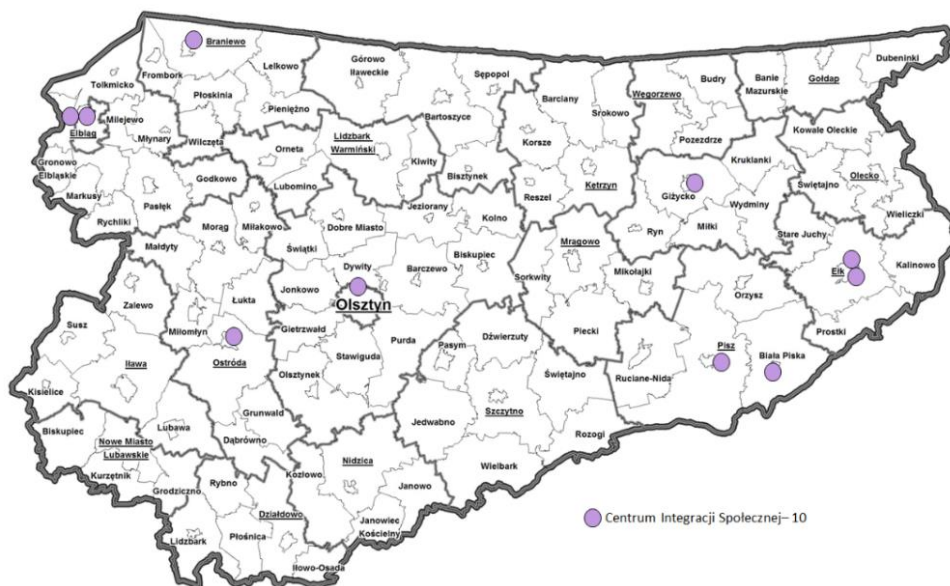
Źródło: opracowanie własne ROPS

Jak wynika z informacji zawartej w OZPS, w 2018 roku w województwie funkcjonowało 61 placówek opiekuńczo-wychowawczych, o łącznej liczbie 1037 miejsc. Wśród nich 7 to podmioty typu rodzinnego z liczbą 51 miejsc. Żaden powiat nie planuje w najbliższych latach utworzenia kolejnych placówek.

W obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej działają również podmioty tworzone na mocy ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Należą do nich m.in. **centra integracji społecznej**, które prowadzą działania reintegracji społeczno-zawodowej pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było dziesięć centrów integracji społecznej:

1. CIS w Olsztynie – będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn,
2. CIS w Ostródzie – prowadzony przez Polski Komitetu Pomocy Społecznej Zarząd w Ostródzie,
3. CIS w Braniewie – prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie,
4. CIS w Elku – prowadzony przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Elku,
5. CIS AlterCIS w Elku – prowadzony przez Stowarzyszenie Adelfi,
6. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL
7. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu. W kolejnych latach gmina Pasym planuje uruchomienie nowego Centrum Integracji Społecznej,
8. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych,
9. CIS w Giżycku – prowadzony przez Gminę Miejską Giżycko,
10. CIS w Pisz – prowadzony przez Stowarzyszenie Kobieta na PLUS.

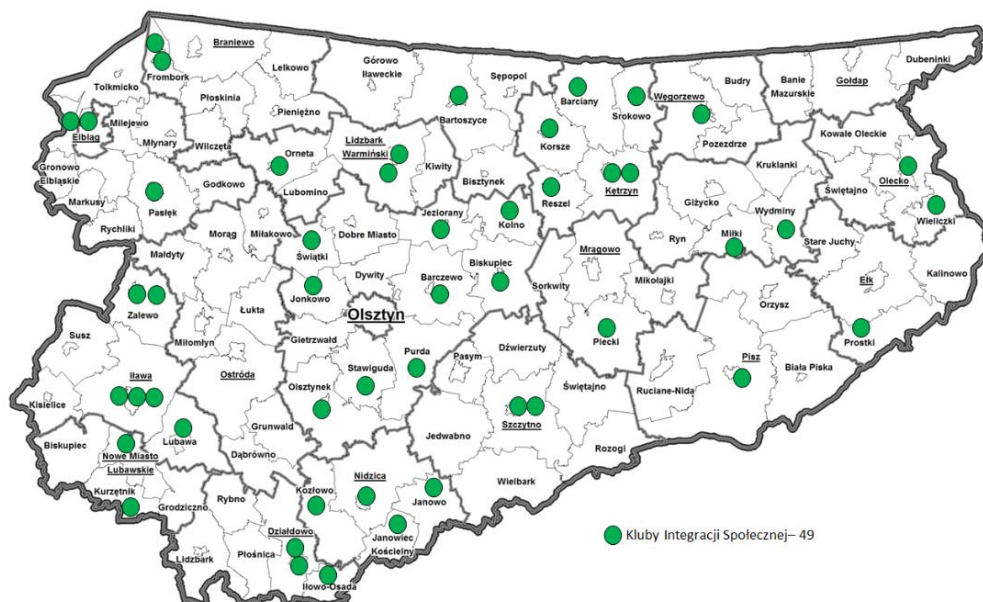
Mapa nr 11. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Innym instrumentem zapobiegania procesom wykluczenia społecznego osób i rodzin jest **klub integracji społecznej (KIS)**, którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.

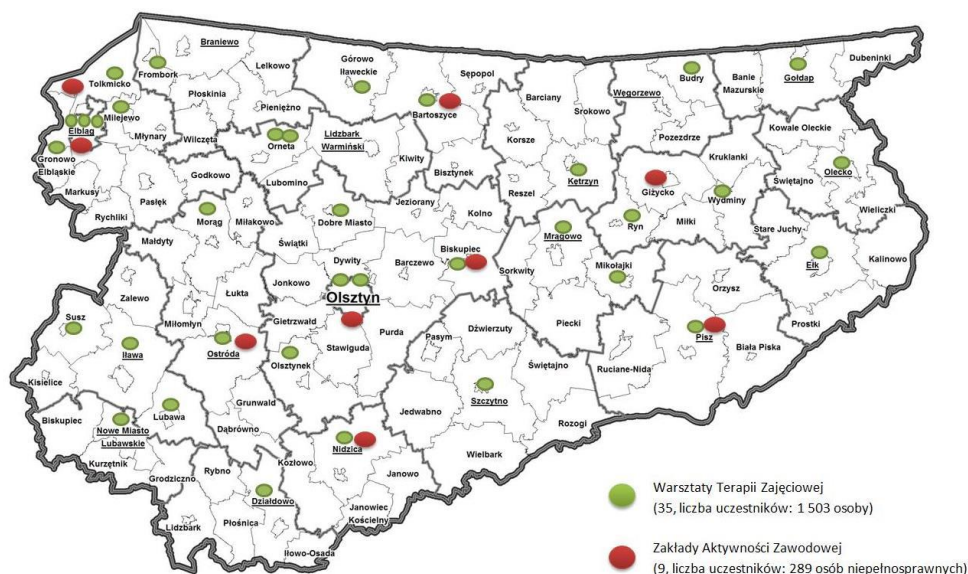
Mapa nr 12. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w 2018 roku funkcjonowało **49 klubów integracji społecznej**.

Mapa nr 13. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Podmiotami mającymi na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej są **warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)**, których w województwie warmińsko-mazurskim wg OZPS w 2018 roku było 35. W zajęciach terapii uczestniczyły w danym okresie 1503 osoby. Według prognoz na kolejny rok nie zakłada się uruchomienia nowych warsztatów terapii zajęciowej.

Z analizy danych nadesłanych przez gminy i powiaty do OZPS wynika, iż w 2018 roku na terenie województwa działało 9 **zakładów aktywności zawodowej (ZAZ)**, tj. w Olsztynie, Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim k/Elbląga, Biskupcu, Bartoszczach, Ostródzie, Pisz oraz w Nidzicy. Liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniami ZAZ-ów to 289. W kolejnych latach nie planuje się utworzenia kolejnych tego typu podmiotów.

Oprócz wyszczególnionych powyżej zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują ponadto inne podmioty, zabezpieczające potrzeby społeczne w tym zakresie, np. centra aktywności lokalnej, uniwersytety III wieku, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich, młodzieżowe kluby integracji społecznej, świetlice socjoterapeutyczne oraz środowiskowe i in.

Szczegółowe dane nt. liczby osób korzystających z zasobów instytucjonalnych, liczbie osób umieszczonych, kadrze i rocznych kosztach prowadzenia i utrzymania zasobu przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY				
Liczba osób korzystających	1.	4 117	4 312	4 245
Liczba osób umieszczonych	2.	814	1 003	1 027
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	3.	81	117	134
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4.	1 111	1 039	1 064
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	5.	55 849 653	64 745 978	75 700 210
DZIENNE DOMY POMOCY				
Liczba osób korzystających	6.	1 273	1 095	1 105
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7.	17	7	7

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2018 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8.	134	151	151
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	9.	9 748 444	10 318 943	11 352 401
KLUBY SAMOPOMOCY				
Liczba osób korzystających	10.	0	60	60
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	11.	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	12.	0	2	2
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	13.	0	106 386	106 386
NOCLEGOWNIE i SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH				
Liczba osób korzystających	14.	956	1 117	1 116
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	15.	52	15	23
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16.	35	43	46
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	17.	2 604 209	3 651 551	4 125 576
OGRZEWALNIE				
Liczba osób korzystających	18.	51	182	185
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	19.	0	4	4
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	20.	0	39 998	39 998
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób korzystających	1.	4 288	4 144	4 109
Liczba osób umieszczonych	2.	786	811	806
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	3.	318	389	388
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4.	37	19	13
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5.	2 435	2 457	2 446
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	6.	143 069 743	152 018 793	156 431 095
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	7.	98	130	182
Liczba osób umieszczonych	8.	89	92	138
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	9.	0	3	6
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	10.	6	10	21
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	11.	381 964	419 144	1 059 185
OSRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	12.	500	297	295
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA				
Liczba osób korzystających	13.	3 067	4 021	4 125
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	14.	23	23	24
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	15.	508 067	808 080	911 310
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO				
Liczba osób korzystających	16.	2 440	2 287	2 440
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17.	192	189	191
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18.	6 653 546	6 905 304	7 683 830
PLACÓWKI OPIEKUNczo-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	19.	1 066	1 029	1 052
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	20.	729	708	711
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	21.	43 392 055	46 568 457	47 632 992

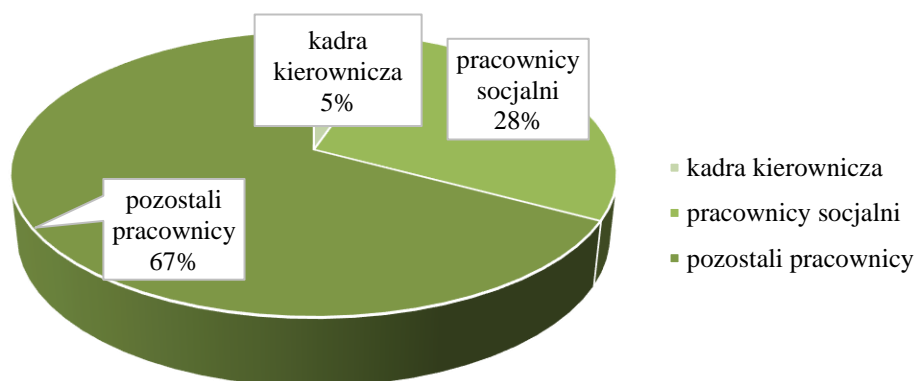
WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO				
Liczba osób korzystających	22.	52	41	40
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	23.	15	12	12
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	24.	1 800 449	1 513 262	1 517 652
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	25.	1 042	1 111	901
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	26.	2 121	2 474	2 423
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	27.	1 508	1 503	1 505
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	28.	567	560	563
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	29.	26 212 325	27 445 830	29 613 222
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	30.	286	289	293

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps.

1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

W województwie warmińsko-mazurskim w 116 ośrodkach pomocy społecznej oraz 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie, według stanu na 31 grudnia 2018 roku na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 3313 osób. Na stanowiskach kierowniczych zatrudnione były 173 osoby. Pracowników socjalnych było ogółem 915 (tj. 27,62 % ogółu zatrudnionych). Natomiast w kategorii pozostałych pracowników - wskazano 2225 osób.

Wykres nr 10. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej

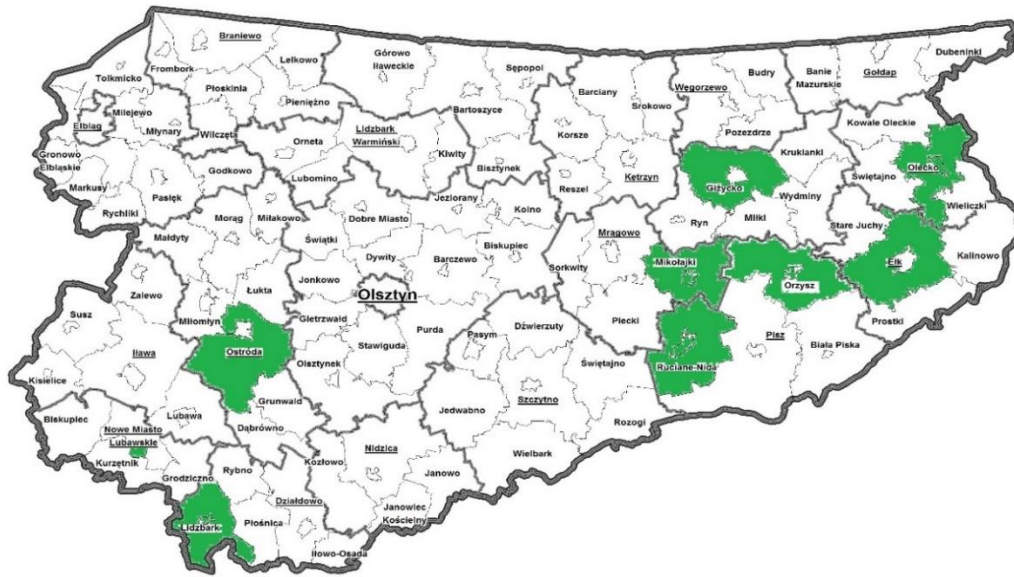
Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 r.

Z danych uzyskanych z Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, że na dzień 30 czerwca 2018 r. wśród **kadry kierowniczej** zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 229 osób (93,85%) posiadało wykształcenie wyższe. Wśród **917 pracowników socjalnych** - 654 (71,32%) osób posiadało wykształcenie wyższe, a 263 osoby - wykształcenie średnie. Pracownicy socjalni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe. Stopniowo zwiększa się m.in liczba osób posiadających specjalizację II stopnia. W 2017 roku 148 osób posiadało specjalizację II stopnia, w 2018 roku wartość ta wzrosła do 155 osób.

Do końca 2015 r., zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej miał w obowiązku zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy,

w stosunku 2000 mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego. Ponadto od 1 stycznia 2015 roku możliwe było zatrudnianie pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną, w stosunku 1 pracownik socjalny przypadający na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zmiany wynikają z wchodzącego w tej dacie przepisu nowelizującego (art. 1 pkt 18) ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. 2011 nr 81 poz. 440). W 2018 roku 9 gmin nie spełniło żadnego z ww. ustawowych wymogów (gmina wiejska Lidzbark, gmina wiejska Elk, gmina wiejska Giżycko, Mikołajki, gmina miejska Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, gmina wiejska Ostróda, Orzysz, Ruciane - Nida).

Mapa nr 14. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących

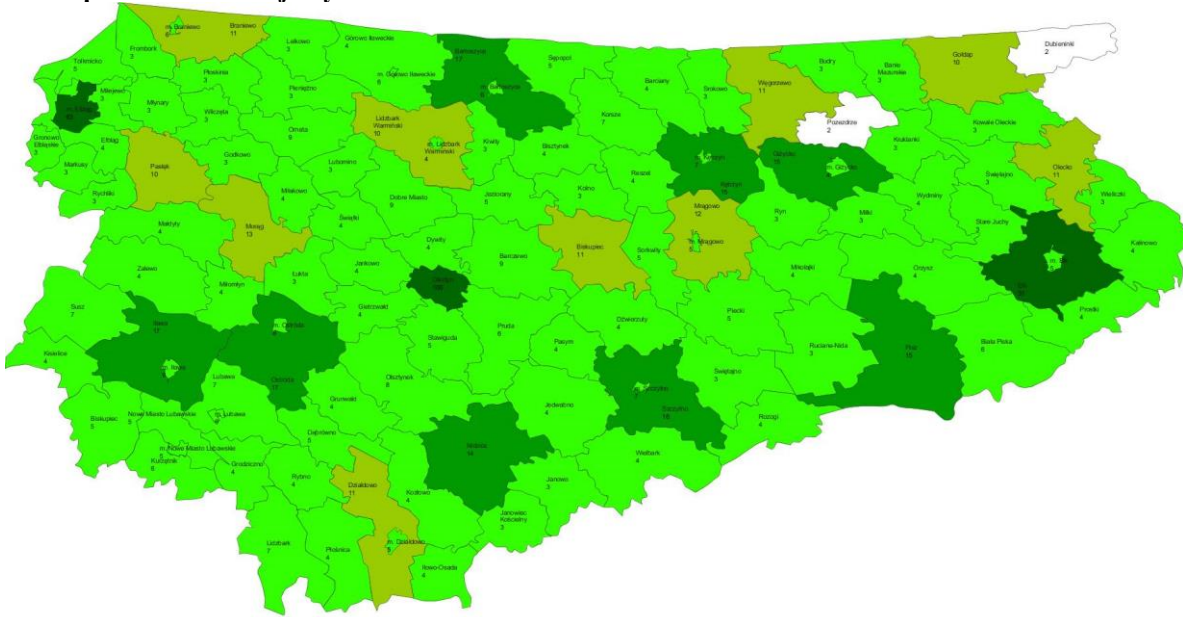
Legenda:

	spełniają
	nie spełniają

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 r.

Zgodnie z ustawą ośrodek pomocy społecznej powinien jednak zatrudniać co najmniej 3 pracowników socjalnych. Jak wynika ze sprawozdania MRPiPS-03-R na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 gminy zatrudniały mniej niż 3 pracowników socjalnych (są to gminy wiejskie Dubieninki i Pozezdrze). Przedstawione dane mogą być w niektórych przypadkach obciążone błędem, gdyż nie zostali w nich uwzględnieni kierownicy ośrodków pomocy społecznej, którzy często w mniejszych ośrodkach pełnią rolę pracownika socjalnego.

Mapa nr 15. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej przynajmniej trzech pracowników socjalnych

Legenda

	od 1 do 2
	od 3 do 9
	od 10 do 13
	od 14 do 17
	od 18 do 100

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R za 2018 r.

Najliczniejszą grupę pracowników zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej stanowią pozostali pracownicy (67,16% ogółu kadry). Są to osoby pracujące między innymi w następujących obszarach: księgowość, kadry i płace, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, praca z klientem pomocy społecznej m.in. psycholog, prawnik, obsługa informatyczna i inne. Ważnym elementem wspierającym pracę kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej było korzystanie z pomocy wolontariuszy (tj. osób, które dobrowolnie i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), osób zatrudnionych w ramach zatrudnienia subsydiowanego (tj. umów realizowanych na podstawie skierowań/porozumień z urzędami pracy np. robót publicznych oraz prac inwentaryzacyjnych) oraz osób odbywających staże zawodowe. W ciągu 2018 roku w ramach zatrudnienia pomocniczego zatrudnionych było:

- 79 wolontariuszy,
- 174 osoby w ramach zatrudnienia subsydiowanego,
- 126 osób odbywających staże zawodowe.

W 2018 roku w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego działało **5 zespołów pracy socjalnej i integracji społecznej**. Zespoły te powstały na mocy artykułu 110a ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym w ramach struktury organizacyjnej jednostki może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej. W skład zespołu wchodzi co najmniej 3 pracowników socjalnych, a także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej. W województwie warmińsko-mazurskim w skład zespołów pracujących w 5 ośrodkach pomocy społecznej (gmina wiejska Braniewo, gmina miejska Ełk, gmina Gronowo Elbląskie, gmina wiejska Lubawa oraz 3 zespoły w gminie miejskiej Działdowo) wchodziło łącznie 57 osoby (22 pracowników socjalnych oraz 25 innych specjalistów). W przyszłym roku planuje się utworzenie 3 nowych zespołów (wszystkie w gminie miejskiej Lidzbarski).

1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego

W niniejszej części dokumentu przedstawione zostały wydatki związane z realizacją zadań z obszaru szeroko rozumianej polityki społecznej, przypisanych gminom i powiatom w ramach m.in. ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i innych, co obrazuje tabela nr 6.

Zadania własne oraz zlecone gmin i powiatów w zakresie polityki społecznej zostały przedstawione zgodnie z klasyfikacją budżetową w następujących działach: Dział 851 – Ochrona zdrowia, Dział 852 – Pomoc społeczna, Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, Dział 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz w nowym Dziale 855 – Rodzina.

W 2018 roku łączna wysokość środków wydatkowanych przez samorządy gminne i powiatowe na zadania własne i zlecone w obszarze polityki społecznej wyniosła **2 483 295 tys. zł. Jest to 1,05% wzrost względem 2017 roku.** Z prognoz jednostek samorządu terytorialnego wynika, iż wydatki na politykę społeczną w najbliższych latach będą nadal rosnąć.

Tabela nr 6. Wydatki poniesione i planowane gminy i powiaty województwa warmińsko-mazurskiego na zadania z zakresu polityki społecznej przez w latach 2017-2019 w zł, w podziale na działy i rozdziały

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	2 457 442 446	2 483 295 180	2 588 014 434
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	1 096 565	1 132 211	1 343 865
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	23 105 591	22 657 506	24 678 909
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 - Domy pomocy społecznej	4	192 581 460	205 034 044	210 515 412
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	66 973 093	79 393 052	87 063 838
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	2 156 793	2 291 907	2 327 819
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	7	11 532 951	11 243 669	11 516 887
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	8	77 220 485	65 884 678	70 510 775
85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	37 086 765	33 069 067	34 598 856
85216 - Zasiłki stałe	10	61 513 530	56 356 949	71 197 174
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	11	14 637 568	15 420 236	16 470 115
w tym: w budżecie OPS/PCPR	12	14 626 392	15 407 228	16 385 307
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	13	119 421 405	127 053 103	131 595 408
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	14	1 424 595	2 200 997	2 478 008
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	15	36 310 621	40 057 902	44 240 953
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	16	45 896 725	44 141 027	43 513 321
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	17	40 631	42 101	51 031
85232 - Centra Integracji Społecznej	18	1 304 064	1 577 324	2 256 236
w tym: w budżecie OPS / PCPR	19	119 942	174 492	180 820
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	20	414 220	107 398	427 063
85295 - Pozostała działalność	21	14 883 119	14 660 828	15 167 667
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	22	2 927 503	3 176 406	3 280 257
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	23	5 739 460	5 963 652	5 538 400
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	24	766 857	834 554	933 278

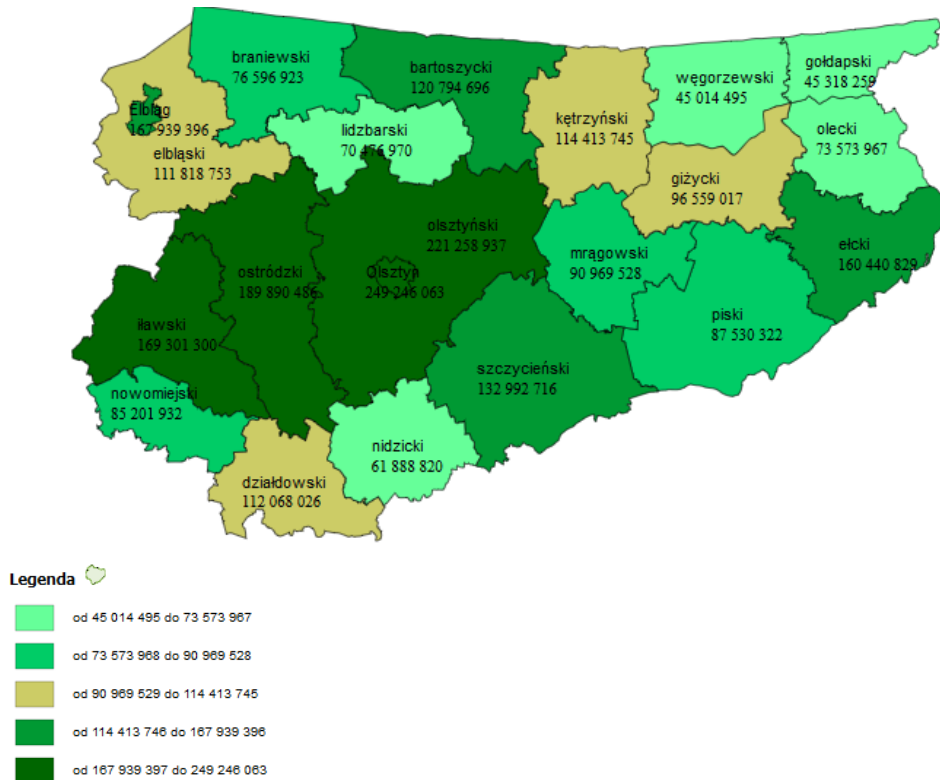
Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2018 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza 2019
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	25	13 471 982	23 328 169	26 653 055
854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	26	30 787 894	27 289 309	26 677 368
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	27	1 035 261	1 122 648	1 158 357
855 - RODZINA				
85501 - Świadczenie wychowawcze	28	939 471 971	898 413 372	939 268 169
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	29	596 794 780	584 965 490	595 074 480
85504 - Wspieranie rodziny	30	8 790 131	57 402 109	50 200 176
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	31	18 322 995	20 790 659	23 063 046
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	32	235 290	278 320	305 220
85507 - Dzienni opiekunowie	33	484 720	1 501 994	1 078 970
85508 - Rodziny zastępcze	34	72 212 206	74 416 157	79 464 135
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	35	58 801 215	61 488 342	65 366 186

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps.

Największe środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowano w miastach: Elbląg i Olsztyn oraz w powiecie olsztyńskim. Najmniejszą kwotę wydano w powiecie węgorzewskim.

Mapa nr 16. Wysokość środków finansowych na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowane przez JST w 2018 roku w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowe dane na temat wydatków w gminach i powiatach prezentuje poniższa tabela oraz wykresy.

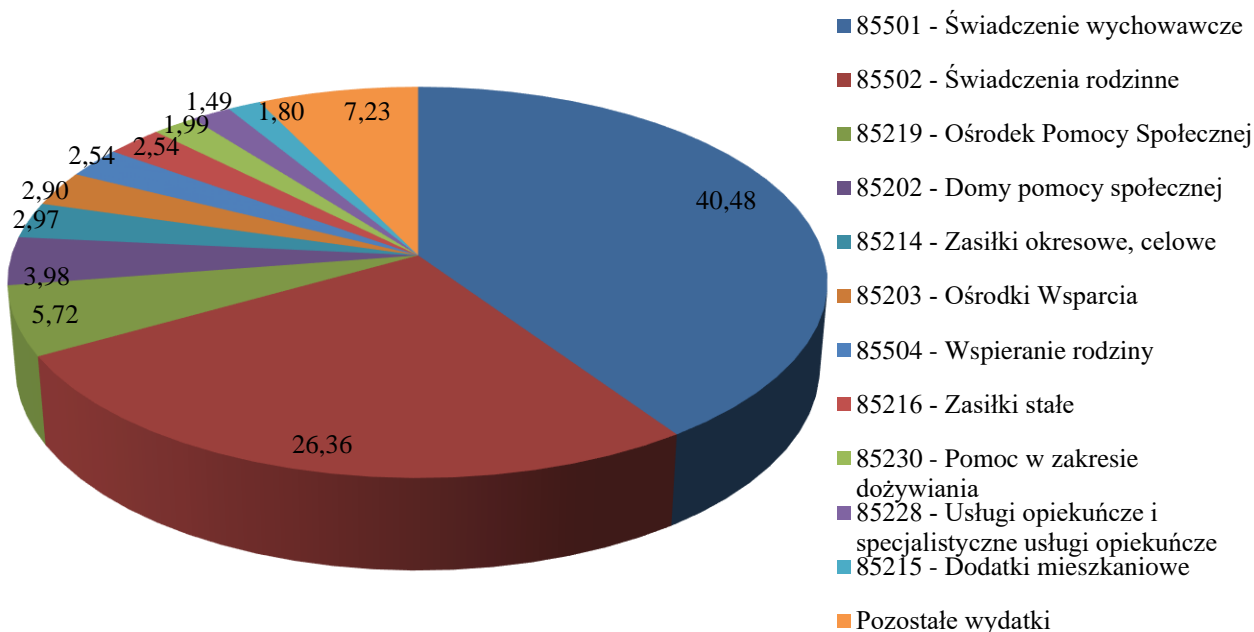
Tabela nr 7. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w roku 2018 w województwie warmińsko-mazurski w podziale na gminy i powiaty w zł.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓLEM	GINA	POWIAT
OGÓLEM	2 483 295 180	2 219 307 416	263 987 764
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	1 132 211	1 132 211	0
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	22 657 506	22 599 832	57 674
85202 - Domy pomocy społecznej	205 034 044	88 245 832	116 788 212
85203 - Ośrodki Wsparcia	79 393 052	64 367 615	15 025 437
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	2 291 907	1 474 695	817 212
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	11 243 669	11 243 669	0
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	65 884 678	6 588 678	0
85215 - Dodatki mieszkaniowe	33 069 067	33 069 067	0
85216 - Zasiłki stałe	56 356 949	56 356 949	0
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	15 420 236	0	15 420 236
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	127 053 103	127 053 103	0
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	2 200 997	1 386 249	814 748
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	40 057 902	40 057 902	0
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	44 141 027	44 141 027	0
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	42 101	33 129	8972
85232 - Centra Integracji Społecznej	1 577 324	1 577 324	0
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	107 398	107 398	0
85295 - Pozostała działalność	14 660 828	13 459 533	1 201 295
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	3 176 406	742 520	2 433 886
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	5 963 652	1 221 408	4742244
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	834 554	129 762	704792
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	23 328 169	17 711 416	5 616 753
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	27 289 309	27 241 309	48000
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	1 122 648	870 926	251722
85501 - Świadczenie wychowawcze	898 413 372	898 413 372	0
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	584 965 490	584 965 490	0
85504 - Wspieranie rodziny	57 402 109	56 455 068	947 041
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	20 790 659	20 790 659	0
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	278 320	278 320	0
85507 - Dzienni opiekunowie	1 501 994	150 1994	0
85508 - Rodziny zastępcze	74 416 157	19 783 876	54 632 281
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	61 488 342	17 011 083	44 477 259

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ GMINY

Wykres nr 11. Procentowa struktura wydatków na politykę społeczną w 2018 roku – gminy

Źródło: opracowanie własne

Na powyższym wykresie przedstawiono najwyższe w wymiarze procentowym wydatki na politykę społeczną poniesione przez gminy w roku 2018.

Prawie połowa środków finansowych spośród 2 219 307 tys. zł, przeznaczanych przez gminy na zadania z zakresu polityki społecznej, wydatkowana została na świadczenia wychowawcze (898 413 tys. zł). Wydatki na ten cel w kolejnych będą rosły. Wiąże się to m.in. z projektem zmian w programie „Rodzina 500+”. Od 1 lipca 2019 roku świadczenie wychowawcze będzie przyznawane również na pierwsze dziecko bez względu na dochody rodziny. Na drugim miejscu znalazły się wydatki gmin na **wypłatę świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego** – 584 965 tys. zł.

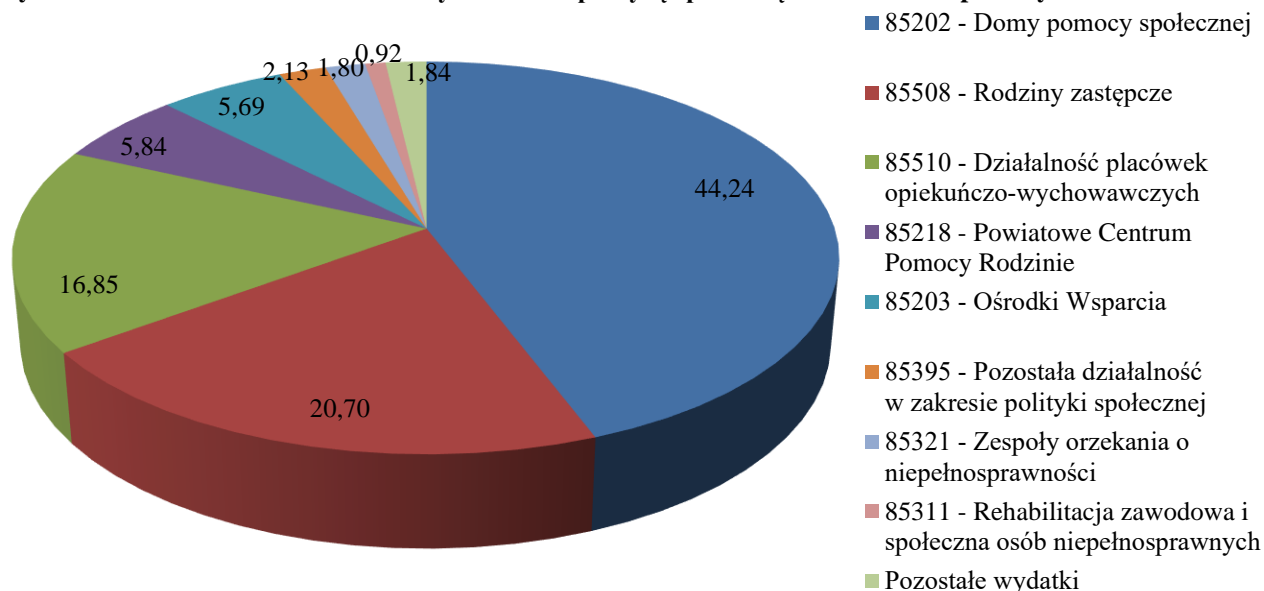
W roku 2018, podobnie jak w roku 2017, **wiele gmin wskazało na wzrost środków przeznaczanych na finansowanie kosztów pobytu osób umieszczanych w domach pomocy społecznej.** Koszt, jaki poniosły gminy w powyższym zakresie wzrósł **o ponad 7,95% w stosunku do roku 2017.** Obowiązek współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców danej gminy w DPS wciąż powoduje rosnące wydatki na realizację tego zadania. **Największy wzrost wydatków odnotowano w rozdziale 85504 Wspieranie rodziny (o 570%),** co związane jest z wejściem w życie Rządowego programu „Dobry start”, wprowadzonego z dniem 1 czerwca 2018 roku. **Pozytywnym trendem jest powiększająca się infrastruktura żłobków i klubów dziecięcych, a także wzrastająca liczba dziennych opiekunów.** W roku oceny wydatki na żłobki wzrosły o 13,47 %, na kluby dziecięce o 18,28%, a na dziennych opiekunów aż o 209%. **Wzrastają wydatki związane z zapewnieniem usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.** W rozdziale budżetowym 85228 – usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w porównaniu z 2017 rokiem w 2018 roku wydatkowano **o ponad 10% więcej środków finansowych.**

Jedne z największych spadów wydatków względem 2017 roku (odpowiednio o 14,68%, 11,36% i 10,83%) odnotowano w rozdziałach: **85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, 85215 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym i 85415 - Dodatki mieszkaniowe,** co wiąże się z poprawą sytuacji ekonomicznej rodzin w Polsce i spadającym bezrobociem.

Najmniej środków finansowych w roku oceny wydatkowano na: pomoc materialną dla uczniów o charakterze motywacyjnym, rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, PFRON, usuwanie skutków klęsk żywiołowych oraz pomoc dla cudzoziemców.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ POWIATY

Wykres nr 12. Procentowa struktura wydatków na politykę społeczną w 2018 roku – powiaty

Źródło: opracowanie własne

Środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej, wydatkowane przez 19 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego **wyniosły w 2018 r. 263 987 tys. zł (wzrost o 5,89% względem 2017 roku).**

Wśród kosztów powiatów w roku oceny dominują **wydatki na domy pomocy społecznej, stanowiąc niemal połowę ogółu kosztów przeznaczanych na politykę społeczną – 116 788 tys. zł.** Największe wydatki na prowadzenie domów pomocy społecznej w wysokości 25 mln zł, podobnie jak w roku ubiegłym, wykazał powiat olsztyński, który prowadzi 6 domów pomocy społecznej dla 649 osób. Wzrost wydatków na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej spowodowany jest stałym zwiększaniem się liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej, co wynika z zachodzących przemian demograficznych, a także z corocznego wzrostu kosztów utrzymania mieszkańców.

Do zadań własnych powiatu nałożonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy m.in.: zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. **Wśród wydatków ponoszonych przez powiaty koszty związane z organizacją pieczy zastępczej znalazły się na drugim miejscu:**

- rodziny zastępcze (54 632 tys. zł),
- placówki opiekuńczo-wychowawcze (44 477 zł),
- wspieranie rodziny (947 tys. zł)

W stosunku do 2017 roku wydatki na wspieranie rodziny wzrosły w roku oceny o ponad 3,5 mln zł. W prognozach na 2019 rok przewiduje się dalszy wzrost wydatków na ten cel.

W dalszej kolejności znalazły się wydatki na: utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (15 420 tys. zł). **Pozytywnym trendem są wzrastające wydatki JST w rozdziale 85203 – Ośrodki wsparcia (15 025 tys. zł).** W roku oceny w porównaniu z 2017 rokiem wydatki te wzrosły o 16,06%.

Koszty rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych pokrywane są w zdecydowanej większości ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednak ze względu na to, iż nie wchodzi one do budżetu powiatu, nie zostały wykazane w wyżej prezentowanym wykresie.

1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

Poza ustawowymi zadaniami z zakresu pomocy społecznej, samorządy gminne i powiatowe realizują wiele innych programów i projektów, których zasadniczym celem jest poprawa sytuacji zawodowej, społecznej i rodzinnej, w tym polepszenie warunków życia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Tego typu projekty realizowane są zwłaszcza przez instytucje pomocy społecznej, administrację samorządową, organizacje pozarządowe i instytucje rynku pracy.

W niniejszym dziale przedstawiono informacje odnoszące się do projektów i programów z zakresu pomocy i integracji społecznej realizowanych przez gminy, powiaty, jednostki organizacyjne pomocy społecznej, organizacje pozarządowe działające na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego. Przedstawione dane odnoszą się do informacji o liczbie osób objętych działaniami w ramach:

- projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków unijnych,
- programów resortowych ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

W związku z tym, iż w nowym formularzu ozps dla gmin i powiatów usunięto część tabelaryczną dotyczącą aktywności projektowo-konkursowej, dane do poniższego rozdziału zostały zebrane za pośrednictwem systemu Lime. Ankiety wypełniło 127 jednostek.

Tabela nr 8. Projekty współfinansowane ze środków unijnych

Wyszczególnienie	Rok 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE Z EFS			
Liczba projektów	72	85	107
Ogółem liczba osób objętych projektami	3025	4310	5070
Łączna kwota środków EFS	19 219 974	20 047 921	28 446 229

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z danymi zawartymi w formularzu OZPS w roku oceny zaobserwowano wzrost liczby realizowanych projektów finansowanych ze środków unijnych, tj. z 75 w roku 2017 do 85 w roku 2018. Realizatorami projektów było 59 gmin (50%) w województwie.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej wykazały, że w 2018 roku na ich obszarach realizowanych zostało 85 projektów finansowanych ze środków unijnych, w których uczestniczyło 4310 osób. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 20 047 921 zł. Można przypuszczać, że w kolejnych latach liczba projektów oraz liczba ich beneficjentów będzie wzrastała wraz z ogłaszaniem i rozstrzygnięciem kolejnych konkursów.

UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MRPIPS

Oprócz funduszy europejskich źródłem pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań na rzecz osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, są konkursy ogłaszane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wpływ na duże zainteresowanie środkami Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej może mieć wymiana doświadczeń pomiędzy samorządami, które od lat z powodzeniem ubiegają się i otrzymują środki wspierające realizację istotnych zadań z zakresu polityki społecznej.

Zaobserwowano zwiększoną aktywność w ramach Programu Maluch+, Programu wieloletniego Senior+ na lata 2015-2020 oraz Programu Opieka 75+. Natomiast całkowicie ustała aktywność konkursowa w ramach programu: „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – Nowy Wymiar 2020” oraz „Programu Wspierającemu Rozwiązywaniu Problemu Bezdomności”.

Tabela nr 9. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2018 rok

Program	Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	Liczba osób objętych konkursami	Łączna kwota przyznanych dotacji (w zł)
"Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej"	104	196	2 620 196
„Program Maluch +”	16	643	4 097 889
„Program wieloletni Senior + na lata 2015-2020”	15	461	2 334 459
"Program Opieka 75+”	19	135	225 904
„Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”	5	1645	197 604

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych OZPS i systemu Lime

1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

Realizując zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organy administracji publicznej mogą wspierać lub powierzać realizację zadań publicznych, mających charakter działalności pożytku publicznego, organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom. Sferę zadań mających charakter działalności pożytku publicznego, określa art. 4 ust. 1 ww. ustawy, który wymienia 33 rodzaje zadań możliwych do zlecenia organizacjom pozarządowym.

Podjętą w 2018 r. współpracę samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w zakresie polityki społecznej obrazuje tabela nr 10. W związku z tym, iż w nowym formularzu ozps dla gmin i powiatów usunięto część tabelaryczną współpracy z NGO, dane do poniższego rozdziału zostały zebrane za pośrednictwem systemu Lime. Ankiety wypełniło 127 jednostek.

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej w sporządzonych sprawozdaniach jednostkowych, wykazały m.in. następujące obszary współpracy:

1. pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
2. wspieranie rodzin i systemu pieczy zastępczej,
3. działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
5. przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego

Zlecenie realizacji ww. zadań w trybie działalności pożytku publicznego odbywa się najczęściej po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Na 127 jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, które wypełniły ankietę (w tym miasto Olsztyn i miasto Elbląg wykonujące zadania gminy i powiatu) 73 wykazały współpracę ich samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w formie zlecenia zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Należy wyciągnąć wniosek, że w dalszym ciągu jest to

najczęściej stosowana forma współpracy samorządów terytorialnych (56% samorządów) z organizacjami pozarządowymi.

W roku 2018 gminy i powiaty w województwie warmińsko-mazurskim zawarły 869 umów z 576 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań w ww. obszarach. Największą aktywnością w 2018 r. w tym zakresie wykazała się gmina miejska Kętrzyn (145 umów), gmina miejska Bartoszyce (58 umów) oraz gmina miejsko-wiejska Węgorzewo (49 umów).

Z reguły te same jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły umowy z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu polityki społecznej w 2018 roku, zaplanowały tego typu działania również w roku 2019 – planuje się zawarcie 854 umów z 571 organizacjami.

Łączna kwota dotacji przekazanych w 2018 r. przez samorzady lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 79 377 tys. zł. Jest to wartość o nieco ponad 5 mln zł wyższa niż w roku 2017. W prognozach na 2019 rok przewiduje się, że łączna kwota przekazanych dotacji pozostanie na zbliżonym poziomie do roku 2018.

Wysokość środków przekazanych przez poszczególne samorzady lokalne w 2018 r. była bardzo zróżnicowana, przy czym najniższa suma przekazanych wówczas dotacji wyniosła 3000 zł (gmina Nowe Miasto Lubawskie), a najwyższa 25 330 tys. zł (miasto Olsztyn).

Zlecenie zadań w trybie zamówień publicznych:

W 2018 r., podobnie jak w roku 2017 r., niewielka liczba samorządów lokalnych (10) zleciła **zadania w trybie zamówień publicznych** ogółem 18 organizacjom pozarządowym. W stosunku do 2017 r. liczba organizacji, którym zlecono zadania w trybie zamówień publicznych wzrosła o 2 organizacje.

Łączna wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych w 2018 roku wyniosła 2 859 tys. zł.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze:

W roku 2018, podobnie jak w roku 2017, **dwadzieścia siedem samorządów** gminnych zleciło realizację **usług opiekuńczych** o łącznej wartości przekazanych **dotacji 17 303 tys. zł.** Zawarto w tym celu umowy z 31 podmiotami trzeciego sektora. Najwyższą wartość dotacji na zlecenie usług opiekuńczych wykazały gminy miejskie Olsztyn i Elbląg, odpowiednio 5 156 tys. zł i 3 095 tys. zł. W kwestii liczby organizacji, którym zostaną zlecone usługi opiekuńcze prognozy na 2019 r. pozostają na identycznym poziomie, natomiast planowany jest wzrost łącznej wartości przekazanych dotacji do 20 191 tys. zł.

W dalszym ciągu tylko pojedyncze samorzady (6) zawierają umowy z organizacjami pozarządowymi na zlecenie **specjalistycznych usług opiekuńczych.** Od 2014 roku niezmienna jest niewielka liczba 2-6 podmiotów trzeciego sektora, z którymi zawierane są umowy na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Najwyższą wartość przekazanych dotacji w 2018 r. na powyższy cel wykazała gmina miejska Olsztyn, tj. 588 tys. zł.

Jest to wartość dużo wyższa od pozostałych samorządów, np. gmina Wydmyny w roku oceny przekazała dotację w wysokości nieco ponad 129 tys. zł, a gmina miejsko-wiejska Susz już tylko blisko 23 tys. zł.

Ogólna kwota dotacji przekazanych w województwie warmińsko-mazurskim na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w roku oceny była wyższa o 213 tys. zł od roku poprzedniego, tj. w 2017 r. na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym samorzady lokalne przekazały 558 tys. zł, a w roku oceny 771 tys. zł. W prognozach na 2019 rok wszystkie dotychczasowe jednostki zakładają wzrost środków przekazywanych organizacjom pozarządowym na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Ponadto, gmina miejska Ełk planuje w 2019 r. zlecić tego typu usługi podmiotowi trzeciego sektora, co nie było praktykowane w roku oceny. W związku z powyższym łączna wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w 2019 r. wzrośnie o blisko 355 tys. zł.

Prowadzenie placówki pomocy społecznej:

W roku 2018 prowadzenie placówek pomocy społecznej zlecono **43 organizacjom** pozarządowym na łączną kwotę przekazanych **dotacji 41 109 tys. zł**. Najwięcej środków, tj. 17 820 tys. zł wydatkowano w gminie miejskiej Olsztyn, gdzie w celu prowadzenia placówek pomocy społecznej zawarto umowy z 13 podmiotami trzeciego sektora. Prognozy na 2019 r. są bardzo zbliżone do sytuacji w 2018 r.

Najczęściej podejmowaną formą współpracy finansowej jest zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Widoczny jest systematyczny wzrost liczby organizacji pozarządowych, którym zlecane są zadania w obszarze pomocy społecznej i wsparcia (od 320 w roku 2015 do 576 w roku 2018). W ślad za tym rośnie liczba zawieranych umów oraz wysokość środków finansowych przekazywanych z budżetów samorządów gminnych i powiatowych (rok 2015 – 414 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 71 903 tys. zł; rok 2018 – 869 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 78 955 tys. zł).

Najmniej powszechną formą współpracy jest zlecenie specjalistycznych usług opiekuńczych. Wynika to z faktu, iż w wielu środowiskach lokalnych nie występuje zapotrzebowanie na tego typu usługi.

Warto pamiętać, że współpraca jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim z organizacjami pozarządowymi często przybiera postać pozafinansową i polega m.in. na działaniach w zakresie dostarczania i dystrybucji żywności z programu FEAD, zabezpieczenia podopiecznych w odzież, leki, środki opatrunkowe i higieniczne, współorganizowaniu konferencji, szkoleń, spotkań integracyjnych, pikników, zbiórek żywności itp.

W kontekście zachodzących przemian demograficznych, skutkujących starzeniem się społeczeństwa, w kolejnych latach należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, a także rozwoju infrastruktury społecznej zapewniającej codzienne i całodobowe wsparcie osobom starszym. W tym obszarze należy upatrywać szans rozwoju dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej.

Tabela nr 10. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	1	363	576	571
Liczba zleceń / umów	2	481	869	854
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	3	74 359 145	79 377 471	79 354 993
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEN PUBLICZNYCH				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	4	10	18	20
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	5	1 547 629	2 859 423	3 471 186
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
Usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	6	25	31	31
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	7	15 739 161	17 302 991	20 190 587
Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	8	3	6	7
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	9	558 293	771 132	1 125 718
Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	10	71	43	43
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	11	51 709 308	41 109 331	42 953 563

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps i systemu Lime

2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich

Realizacja zapisów Strategii polityki społecznej na poziomie wojewódzkim odbywa się m.in. w oparciu o programy wojewódzkie. Opracowywanie i wdrażanie tych programów przebiega przy aktywnym współdziałaniu jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy, jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówek działających w obszarze oświaty, kultury i sportu, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych i in.

Szczegółowe informacje dotyczące wdrażania niżej wymienionych programów wojewódzkich znajdują się w corocznie opracowywanych i przyjmowanych przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego lub Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego **raportach i sprawozdaniach**. Dokumenty te umieszczane są na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego.

Poniżej zamieszczono wybrane informacje dotyczące wdrażania poszczególnych programów:

a. Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zapisy ustawy o samorządzie województwa, dotyczące polityki prorodzinnej, Uchwałą Nr 69/1154/16/V z dnia 27 grudnia 2016 r. przyjął i obecnie wdraża Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021. W ramach realizacji działań ww. programu będących odpowiedzią na potrzebę wzmacniania rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu, istotnym przedsięwzięciem inicjowanym i organizowanym przez Samorząd Województwa są Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny. Odbywają się one corocznie od 1999 roku na przełomie maja i czerwca, służąc integracji rodzin i społeczności lokalnych. W 2018 roku odbyły się jubileuszowe XX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które przebiegły pod hasłem „Rodzina – Dom – Ojczyzna”. Organizatorami Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz działająca przy Marszałku Województwa Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przy współpracy z Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskim Urzędem Wojewódzkim.

W skład Komitetu Honorowego weszli: Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Wojewoda Warmińsko-Mazurski oraz Metropolita Warmiński.

Systematyczny kontakt z lokalnymi organizatorami oraz szeroka promocja przedsięwzięcia (m.in. poprzez biuletyn wydawany dwa razy do roku i plakat) sprawia, że każdym Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny towarzyszy wiele różnorodnych inicjatyw, m.in. konferencje, seminaria, warsztaty, festyny, pikniki, rajdy rowerowe, biegi uliczne, przedstawienia, koncerty. W 2018 roku odbyło się wiele wydarzeń, w których organizację zaangażowało się ponad 1000 różnych podmiotów, m.in. szkół, przedszkoli, domów kultury, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych.

W ramach XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, jak co roku, przeprowadzono konkursy na szczeblu wojewódzkim: Wojewódzki Konkurs Literacki, Wojewódzki Konkurs Plastyczny oraz Grafiki Komputerowej. Promowano także Konkurs „Ośmiu Wspaniałych” dotyczący wolontariatu młodzieżowego.

Przedsięwzięcie to było szeroko upowszechniane i nagłaśniane dzięki mediom, tj. na łamach „Gazety Olsztyńskiej”, tygodnika „Nasz Olsztyniak” i „Gość Niedzielny”, za pośrednictwem

Oddziału Terenowego TVP S.A. w Olsztynie, w Radiu Olsztyn i Radiu Plus, z którymi Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego współpracuje od wielu lat.

PROGRAM PN. „WARMIA I MAZURY DLA DUŻEJ RODZINY”

W związku ze zmianami zapisów Ustawy o Karcie Dużej Rodziny z dnia 5 grudnia 2014 r. (Dz.U. z 2017 poz. 1832 tj.), dnia 31 maja 2016 roku Uchwałą Nr XVII/404/16 Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął Program pn. „Warmia i Mazury Dla Dużej Rodziny“. Przyjęty Program zakłada stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Każdy członek rodziny wielodzietnej posiadający Kartę Dużej Rodziny może korzystać z tańszej oferty Partnerów, których lista dostępna jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W oparciu o zawarte z Partnerami Programu porozumienia, członkom rodzin wielodzietnych przysługują uprawnienia, m.in. w postaci tańszych biletów wstępu na wydarzenia kulturalne, zniżek na dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz uprawnienia w zakresie oferty rekreacyjnej, turystycznej i innej.

W przedsięwzięciu biorą udział wszystkie instytucje i firmy otwarte na inicjatywy społeczne i przyjazne rodzinie.

Wg. stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. do Programu „Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny” przystąpiło 37 instytucji. Łączna liczba osób, które skorzystały z szeregu ulg/uprawnień w roku 2018 wyniosła 9304.

b. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2018-2022

W związku z wejściem w życie od stycznia 2012 r. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizuje szereg zadań w tym zakresie. Jednym z nich jest m.in. opracowanie programu dotyczącego wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz promowanie nowych rozwiązań w tym obszarze.

Wyrazem tej polityki było m.in. przyjęcie Uchwałą nr XXXIII/723/17 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2017 r. Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022. Program jest realizowany przy współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami i placówkami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które zajmują się sprawami rodziny. W ramach realizacji ww. programu podjęto szereg działań i inicjatyw mających na celu wzmacniających system pieczy zastępczej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Olsztynie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie oraz Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. J. Korczaka w Olsztynie, przy wsparciu powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego, 30 maja 2018 r. po raz trzeci zorganizował w Olsztynie Warmińsko-Mazurską Konferencję z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego pn. „Rodzina daje radę! – możliwości, sukcesy, rozwiązania”. W Konferencji uczestniczyło 140 osób: rodzice zastępczy, przedstawiciele Województwa Warmińsko-Mazurskiego, dyrektorzy/kierownicy/pracownicy PCPR/MOPS województwa warmińsko-mazurskiego, Dziekan Wydziału Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie, Dyrektor i pracownicy ROPS oraz pracownicy Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie.

W 2018 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej organizował cykliczne spotkania z dyrektorami PCPR-ów z naszego województwa. 17 października 2018 r. ROPS zorganizował spotkanie dla kadry powiatowych centrów pomocy rodzinie pn. „Wspieranie rozwoju dzieci z FASD” w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Adopcyjnym w Olsztynie. Główną tematyką spotkania była pomoc dzieciom z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) oraz Reaktywnym Zaburzeniem Więzi (RAD). W spotkaniu udział wzięło 32 pracowników PCPR z województwa warmińsko-mazurskiego, w tym kadra kierownicza, psychologzy i pedagodzy.

WARMIŃSKO-MAZURSKI OŚRODEK ADOPCYJNY W OLSZTYNIE

W obszarze działań na rzecz rodziny w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach zadania zleconego z zakresu administracji rządowej powołał z dniem 31 grudnia 2011 roku nową jednostkę organizacyjną – Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie. Funkcjonuje on od 1 stycznia 2012 roku wraz z filiami w Ełku i Elblągu. Ośrodek prowadzi Wojewódzki Bank Danych o dzieciach z terenu województwa oczekujących na przysposobienie.

Zadania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego:**1. Przysposobienia dzieci w 2018 roku (krajowe i międzynarodowe)**

W 2018 roku Warmińsko – Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie kontynuował działania zmierzające do zabezpieczenia środowiska rodzinnego jak największej liczbie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do Ośrodka. Dla 101 dzieci pozyskano rodziny przysposabiające, w tym 94 dzieci to przysposobienie krajowe, 7 dzieci – przysposobienia międzynarodowe.

Tabela nr 11. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci			
		Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1	2	3			
1.	Dzieci przysposobione, z tego w wieku:	57	9	35	101
1.1.	poniżej 1 roku	6	0	4	10
1.2.	od 1 roku do 4 lat	29	8	16	53
1.3.	od 5 do 9 lat	19	1	13	33
1.4.	10 i więcej lat	3	0	2	5
2.	Dzieci przysposobione, z tego:	57	9	35	101
2.1.	dziewczęta	27	3	19	49
2.2.	chłopcy	30	6	16	52
3.	Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	2	0	7	9
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	57	9	35	101
4.1.	w pieczy instytucjonalnej	11	0	1	12
4.2.	w rodzinnej pieczy zastępczej	46	9	34	89
4.3.	w rodzinie biologicznej	0	0	0	0

W stosunku do roku 2017 liczba dzieci przysposobionych w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2018 pozostawała na analogicznym poziomie (rok 2017 - 117 dzieci).

2. Działania merytoryczne.

W 2018 roku do Ośrodka zgłosiło się 59 rodzin z zamiarem ubiegania się o przysposobienie dziecka. Na szkolenie zakwalifikowano w Olsztynie 12 rodzin, w Ełku – 2, w Elblągu – 10. Przeprowadzono 37 wywiadów adopcyjnych.

Tabela nr 12. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2018 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1.	Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla:	256	52	89	397
1.1.	rodzin/osób samotnych zgłaszających gotowość przysposobienia	243	48	65	356
1.2.	rodzin naturalnych, w tym kobietom w ciąży sygnalizującym zamiar pozostawienia dziecka po urodzeniu	13	4	24	41
2.	Szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla	48 osób	0	14 osób	62 osoby

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Elk	Elbląg	Razem
	kandydatów na rodziny przysposabiające				
3.	Posiedzenia w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka, w tym:	1848 + 35 konsultacji telefonicznych	552 + 62 konsultacji telefonicznych	202	2602 + 97 konsultacji telef.
4.	Dzieci, których sprawy były przedmiotem posiedzeń	3027 + 63 omówiono na konsul. telef.	1113 + 94 omówiono na konsult. telef.	1 055	5195 + 157 omówiono na konsul. telef.
5.	Opinia kwalifikacyjna dla kandydata do przysposobienia dziecka	27	2	13	42
	Dodatkowo: Opinie na zlecenie sądów rodzinnych	24	5	9	38
6.	Dzieci zgłoszone do Ośrodka z uregulowaną sytuacją prawną	165	53	94	312
7.	Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	55	13	45	113
8.	Dzieci, w stosunku do których złożono wnioski o przysposobienie do sądu.	57	9	35	101
9.	Dzieci przysposobione w przysposobieniu krajowym	52	9	33	94
10.	Dzieci przysposobione zakwalifikowane do przysposobienia zagranicznego	5	0	2	7
11.	Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w postępowaniu postadopcyjnym	239	79	15	333
12.	Prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych.				
12.1	Karty dzieci zgłoszonych do WBD Olsztyn z kraju.				528
12.2	Karty dzieci zgłoszonych do WBD – wszystkie Ośrodki w kraju przez W-MOA w Olsztynie				59

3. Pozostałe zadania:

- 21 marca odbyło się spotkanie z dyrektorami PCPR-ów organizowane przez ROPS, na którym omówiono bieżące sprawy związane ze współpracą z centrami. W dniu 30 maja pracownicy Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie uczestniczyli w „III Warmińsko – Mazurskiej Konferencji z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego”. Psychologowie Ośrodka prowadzili warsztaty na temat „Trudności w funkcjonowaniu dzieci z FAS – jak wspierać codzienność”.
- W czerwcu Dyrektor oraz pedagog Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie uczestniczyli w spotkaniu ośrodków adopcyjnych w Poznaniu w związku z projektem zmian w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- 13 czerwca 3 psychologów Ośrodka w Olsztynie uczestniczyło w ogólnopolskiej konferencji w Warszawie nt. „Ostrożnie – dziecko. Profilaktyka krzywdzonych małych dzieci”.
- Warmińsko - Mazurski Ośrodek Adopcyjny, realizując zadanie promowania idei adopcji, zorganizował i przeprowadził różnorodnie akcje promocyjne. W Olsztynie, Elku i Elblągu w centralnych punktach miast zostały rozwieszone banery promujące ideę adopcji. Pracownicy Ośrodka uczestniczący w Zespołach ds. okresowej oceny sytuacji dziecka rozdawali pracownikom placówek, PCPR-ów kalendarze i inne materiały promocyjne.

b. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XIII/301/15 z dnia 30 grudnia 2015 r. przyjął Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020.

W roku 2018 środki zabezpieczone w budżecie Województwa przeznaczone m.in. na:

- wsparcie Szpitala Psychiatrycznego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie - przekazanie dotacji w wysokości 200 000 zł. Środki te przeznaczone na pokrycie kosztów związanych z rozbudową i przebudową budynku Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, związaną z budową dźwigu dla pacjentów;

- dofinansowanie zadań realizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku – „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim” (3 osoby w szkoleniach indywidualnych oraz 40 osób w szkoleniu grupowym). W ramach szkolenia grupowego przeprowadzono konferencję szkoleniową dyrektorów, kierowników placówek lecznictwa odwykowego województwa warmińsko-mazurskiego, dotyczącą wyzwań współczesnych podejść psychoterapeutycznych w lecznictwie uzależnień – dialog motywujący. Ponadto, wzorem lat ubiegłych, przeprowadzone zostały superwizje programów terapeutycznych w 18 placówkach lecznictwa odwykowego;
- organizację wiosennej narady pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, będącą podstawą do tworzenia spójnej polityki profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W naradzie udział wzięło łącznie 57 osób, głównie gminni pełnomocnicy/koordynatorzy ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, a także kierownicy ośrodków pomocy społecznej, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowych centrów pomocy rodzinie. Podczas narady przeprowadzono wykład eksperta europejskiego dotyczący analizy wyników badania ESPAD (używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież województwa warmińsko-mazurskiego), przeprowadzonego na przełomie października i listopada 2017 roku.

c. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020

W 2018 roku zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz określone w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy realizowane były w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim lata 2015-2020.

W ramach współpracy z trzecim sektorem, Samorząd Województwa zaproponował w 2018 roku w otwartym konkursie ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, dwa zadania do realizacji organizacjom pozarządowym, o następującej treści:

- zorganizowanie w dniach 25 listopada – 10 grudnia wojewódzkich obchodów w ramach kampanii „Biała wstążka” poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet;
- zorganizowanie konferencji mającej na celu upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dwa ze zgłoszonych projektów otrzymały dofinansowanie na łączną kwotę: 19 570 zł.

W roku 2018 w ramach realizacji ww. Programu przeprowadzono ponadto szkolenia, konferencje jak i kampanie przeciwko przemocy, tj.:

- szkolenia dot. prowadzenia rozmów z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami ją stosującymi, skierowane do osób pracujących w grupach roboczych i zespołach interdyscyplinarnych, realizujących procedurę „Niebieskiej Karty“. Łącznie przeszkolono 119 osób;
- Samorząd Województwa, w ramach współpracy z Fundacją Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna włączył się w organizację VIII wojewódzkiej konferencji pod hasłem „Współczesne oblicza przemocy”, która odbyła się 23 listopada 2018 roku w Nowym Mieście Lubawskim. Udział w niej wzięły 93 osoby. Konferencja została zorganizowana w ramach międzynarodowej Kampanii „Biała Wstążka” – kampanii przeciwko przemocy ze względu na płeć. Kampania corocznie odbywa się w ramach Światowych 16 dni przeciw przemocy ze względu na płeć. Akcja ma uświadomić, że każdą taką sytuację można przerwać, a ofiara lub sprawca mogą otrzymać wsparcie. Propagowanie idei „Białej Wstążki” stwarza większe możliwości współpracy kobiet i mężczyzn w ramach różnych programów przeciwdziałania przemocy, a także pozwala skupić się na przyczynach prowadzących do przemocy, a nie tylko reagowaniu na przemoc;
- w ramach ww. Kampanii 1 grudnia 2018 roku Samorząd Województwa, szereg samorządów lokalnych, jak i organizacji pozarządowych zorganizowało „Dzień Otwartych Drzwi”.

W dniu tym placówki oraz instytucje niosące pomoc ofiarom przemocy w rodzinie były otwarte i służyły pomocą oraz informacją wszystkim zainteresowanym. W inicjatywę włączyło się 61 instytucji. Z informacji uzyskanych z instytucji, które włączyły się w kampanię wynika, że tego typu działania są potrzebne ze względu na uświadamianie ludziom faktu, iż są miejsca, w których zawsze otrzymają pomoc.

d. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022

Samorząd Województwa wdraża Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022, którego celem jest wzmocnienie działań profilaktycznych i wdrożenie skutecznych rozwiązań problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i innymi zachowaniami ryzykownymi. Osoby uzależnione obejmowane są leczeniem, rehabilitacją, postrehabilitacją. Ponadto, prowadzone są badania i monitoring problemu narkomanii, w celu zapewnienia dostępu do informacji dla budowania i prowadzenia racjonalnej polityki społecznej w tym obszarze.

W budżecie Województwa w 2018 roku na realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii zabezpieczone zostały środki, które zostały przeznaczone m.in. na następujące działania:

- otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań publicznych Samorządu Województwa przez organizacje pozarządowe w zakresie przeciwdziałania narkomanii – na ten cel przeznaczono 60 000 zł. Ze złożonych wniosków, które spełniały wymogi formalne i podlegały rozpatrzeniu, wybrano 5 ofert do realizacji i dofinansowania w ramach budżetu Województwa. Ogólna liczba uczestników działań - 1060 osób;
- wsparcie publicznych zakładów opieki zdrowotnej, dla których Samorząd Województwa jest organem założycielskim – przekazano dotację Wojewódzkiemu Zespołowi Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie na pokrycie kosztów wyposażenia Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Pododdziału Leczenia Zespołów Abstynenckich po Substancjach Psychoaktywnych w wysokości 14 000 zł;
- zorganizowanie spotkania poświęconego problemowi zagrożenia używania nowych substancji psychoaktywnych w województwie warmińsko-mazurskim. W spotkaniu udział wzięły 22 osoby. Byli to przedstawiciele instytucji, placówek i organizacji na co dzień zajmujących się problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak: stacje sanitarno-epidemiologiczne (w Elblągu i Olsztynie), kierownicy ośrodków terapeutycznych, przedstawiciele Policji, Kuratorium Oświaty, Narodowego Funduszu Zdrowia, psychoprofilaktycy.

e. Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020

W ramach przyjętego Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr 70/876/15/V z dnia 29 grudnia 2015 r. „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”, zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W 2018 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął następujące działania:

- Dofinansowano 21 działań organizacjom pozarządowym z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na łączną kwotę ponad 78 tys. zł. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno – sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, warsztaty

- artystyczne (muzyczne, plastyczne), zajęcia kulinarne, aktywizujące oraz sportowe. Łącznie we wszystkich zrealizowanych przez Departament Zdrowia projektach uczestniczyło ponad 2 tys. beneficjentów, w tym 619 osób z niepełnosprawnościami.
- W ramach RPO WiM 2014-2020 realizowano inwestycje w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych. Dofinansowane projekty wiązały się z adaptacją, rozbudową lub przebudową budynków instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Łącznie na ten cel przeznaczono 5,6 mln zł. Ze wsparcia infrastruktury społecznej skorzystało 945 osób, w tym 299 z niepełnosprawnościami.
 - Udzielono dotacji Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie organizacji 27 masowych imprez sportowych o zasięgu wojewódzkim. Udzielono także dotacji na organizację 3 imprez sportowych o zasięgu wojewódzkim i krajowym, zorganizowanych przez Wielkopolskie Stowarzyszenie Turystyki i Rekreacji Wodnej Warta Poznań, Mazurską Szkołę Żeglarstwa w Giżycku oraz Lidzbarskie Stowarzyszenie „Aktywni w Niepełnosprawności”. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 82 tys. zł. W imprezach sportowych uczestniczyło 831 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Dotacji udzielono również 6 klubom sportowym na łączną kwotę 75 tys. zł, z przeznaczeniem na szkolenia sportowe zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych. Uczestniczyło w nich łącznie 156 osób niepełnosprawnych. Wsparciem objęto również trzynastu niepełnosprawnych sportowców, przyznając im stypendia za wysokie osiągnięcia sportowe na łączną kwotę 54 tys. zł. Ponadto, Samorząd Województwa przyznał nagrodę pieniężną dla jednej osoby z niepełnosprawnością w wysokości 5 tys. zł.
 - Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Elblągu oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie przeprowadziły w sumie 76 akcji, seminariów i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego.
 - Realizowano zadania na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym, poprzez m.in. projekt inwestycyjny rozbudowy i przebudowy budynku, w tym budowy dźwigu dla pacjentów Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, a także spotkania, seminaria i konferencje, w których łącznie uczestniczyło ponad 2 tys. osób, w tym 812 z niepełnosprawnościami.
 - Dofinansowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych roboty budowlane w 12 obiektach służących rehabilitacji (w tym 4 inwestycje wieloletnie), w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w łącznej kwocie 2 629 511 zł. Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 6 tys. osób z niepełnosprawnościami.
 - Wydano 7 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.
 - ROPS opracował Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim, która jest co roku aktualizowana na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Na 31 grudnia 2018 r. baza zawierała 616 adresów podmiotów działających na terenie województwa na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.

- Zrealizowano szkolenia/warsztaty, a także programy edukacyjne dla kadry jednostek działających na rzecz osób z niepełnosprawnością, jak również dla dzieci i młodzieży. Łącznie w ww. szkoleniach i warsztatach uczestniczyły 944 osoby.
- ROPS współorganizował XX Festyn Integracyjny „Jesteśmy Razem”. Do organizacji Festynu włączyło się wielu partnerów społecznych. Wzięli w nim udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym z niepełnosprawnościami.
- Zlecono 7 organizacjom pozarządowym realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych ze środków PFRON, na łączną kwotę 200 000 zł, w których uczestniczyły 224 osoby.
- Przekazano dofinansowanie, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, na działanie 9 zakładów aktywności zawodowej, na łączną kwotę 5 201 535,00 zł, a także ze środków budżetu Województwa, w kwocie 500 tys. zł. Łącznie zakłady aktywności zawodowej na koniec 2018 r. zatrudniały 406 osób, w tym 290 osób z niepełnosprawnościami. Zatrudnieni niepełnosprawni obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej i przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

f. Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”

Uchwałą Zarządu Województwa Nr 4/39/14/IV z dnia 20 stycznia 2014 roku przyjęto do wdrażania program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”, będący kontynuacją pierwszego Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych realizowanego w latach 2009-2013.

Działania podejmowane w 2018 roku w ramach programu:

- Pilotażowy program uruchomienia usług teleopiekuńczych w trzydziestu czterech gminach regionu. Dzięki partnerskiej współpracy Samorządu Województwa z samorządami gminnymi wdrożono nową, dotychczas nie stosowaną formę pomocy seniorom, a tym samym wsparciem objęto 678 seniorów. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przeznaczył na ten cel łącznie blisko 217 tys. zł, co stanowiło nie więcej niż 50% kosztów uruchomienia usług w ww. gminach.
Zastosowanie teleopieki domowej umożliwia wydłużenie okresu samodzielności osoby starszej, uelastycznia sprawowanie opieki przez opiekunów, a przez samych seniorów postrzegane jest jako istotny czynnik powodujący wzrost poczucia bezpieczeństwa.
- Ogólnopolska konferencja dotycząca rozwoju usług dla starzejącego się społeczeństwa pt.: „Teleopieka – innowacyjna forma wsparcia dla osób starszych”. Konferencję wypełniły zagadnienia dotyczące innowacyjnych rozwiązań w obszarze ochrony zdrowia i wsparcia socjalnego seniorów. Łącznie ok. 160 osób.
- Wojewódzka konferencja z okazji Światowego Dnia Praw Osób Starszych pt.: „Ekonomia społeczna przyjazna seniorom”, która zgromadziła blisko 150 uczestników. Podczas konferencji prezentowano przykłady dobrych praktyk w zakresie usług dla osób starszych.
- XI Wojewódzka konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Starszych pt.: „Europejskie trendy w polityce senioralnej. Silver Learners – Europejska sieć na rzecz poprawy standardów w pracy z seniorami w Europie”, której organizatorem była Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa z Olsztyna w ramach zadania zleconego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Celem konferencji była dyskusja na temat roli i miejsca środowisk seniorskich w Europie, innowacji i nowych technologii, kwestii opieki zdrowotnej oraz przełamywania stereotypów. W październikowej konferencji udział wzięło blisko 150 osób.
- W ramach dotacji udzielonych w 2018 r. z budżetu Województwa Warmińsko – Mazurskiego organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom

dofinansowano łącznie 16 zadań zleconych w obszarze pomocy społecznej, z czego 8 zadań, o łącznej wartości przekazanych dotacji 60 000 zł (na 129 600 zł). To zadania polegające na aktywizowaniu osób starszych, budowaniu i promowaniu ich pozytywnego wizerunku, w tym m.in.:

- ✓ dofinansowano działalność Wojewódzkich Rzeczników Praw Osób Starszych,
 - ✓ zrealizowano warsztaty/kursy aktywizujące seniorów,
 - ✓ zorganizowano imprezy integrujące środowiska osób starszych oraz spotkania budujące solidarność międzypokoleniową,
 - ✓ promowano pozytywny wizerunek seniorów.
- Ponadto, w październiku 2018 r. zainaugurowano działalność Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego, powołanej Zarządzeniem Nr 177/2018 Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 1 października 2018 r. Rada jest ciałem o charakterze inicjatywnym, doradczym i konsultacyjnym Marszałka Województwa. Główny cel jej działania to tworzenie warunków do wykorzystania potencjału środowisk senioralnych poprzez ich reprezentowanie, wzmacnianie i integrowanie. Wśród dwudziestu ośmiu członków Rady są przedstawiciele poszczególnych organizacji seniorskich wybrani przez konferencje plenarne środowisk seniorskich w poszczególnych powiatach oraz jedna osoba reprezentująca Marszałka Województwa. Powołanie Rady jest wynikiem wieloletniej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA z Olsztyna, a także z wieloma innymi organizacjami, samorządami i instytucjami.

2.2. Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej

W 2018 roku, ze środków budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizowano 8 szkoleń dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, placówek opiekuńczo-wychowawczych, środowiskowych domów samopomocy). Sześć szkoleń odbyło się w formie szkoleń trzydniowych, jedno w formie szkolenia dwudniowego oraz jedno było szkoleniem jednodniowym. Przeszkolono łącznie 392 osoby.

Organizowane szkolenia pozwoliły uczestnikom zdobyć wiedzę i nabyć umiejętności oraz kompetencje m.in. w zakresie:

- wypalenia zawodowego – profilaktyki, komunikacji interpersonalnej, analizy reakcji na sytuacje stresowe;
- postępowania administracyjnego w pomocy społecznej - nowelizacji KPA;
- terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach;
- pracy z trudnym klientem;
- praktycznych aspektów wdrażania RODO w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej;
- zarządzania zespołem - zarządzania motywacją, ocena i motywacja pracowników.

2.3. Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie, począwszy od 2001 roku, przyznaje nagrody oraz wyróżnienia pracownikom pomocy i integracji społecznej, a także aktywnym liderom organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego. Nagrody i wyróżnienia mogą być przyznane w dwóch kategoriach:

- 1) **indywidualnej** - pracownikom pomocy i integracji społecznej oraz najbardziej aktywnym liderom organizacji pozarządowych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;
- 2) **zespołowej** - jednostkom organizacyjnym pomocy i integracji społecznej oraz organizacjom pozarządowym działającym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Celem przyznania nagród i wyróżnień jest promocja nowoczesnych oraz twórczych rozwiązań w dziedzinie pomocy i integracji społecznej. W 2018 roku nagrodę otrzymało 6 osób, natomiast 3 osobom przyznano wyróżnienia. Przyznano również 3 nagrody zespołowe. Wręczenie nagród i wyróżnień odbyło się podczas uroczystości z okazji Dnia Pracownika Socjalnego zorganizowanej 15 listopada 2018 r. w salach olsztyńskiego zamku.

2.4. Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej

W ramach realizacji Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2018, w grudniu 2017 roku ogłoszony został otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień przez organizacje pozarządowe oraz inne uprawnione podmioty w roku 2018. Ponadto, w marcu 2018 roku ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację w 2018 roku zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, dofinansowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W wyniku rozstrzygnięcia w/w konkursów dofinansowano realizację 30 zleconych zadań publicznych o łącznej wartości przekazanych dotacji 409 170 zł. Liczba mieszkańców województwa – uczestników dofinansowanych projektów wyniosła 96 013 osób.

W ramach dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w 2018 r. dofinansowano m.in.:

1. Wspieranie aktywności społecznej osób starszych, wzmacnianie i promowanie integracji międzypokoleniowej, rzecznictwo osób starszych.
2. Organizację w Olsztynie XX Wojewódzkiego Festynu Integracyjnego, o zasięgu regionalnym, dla osób niepełnosprawnych pod hasłem „Jesteśmy Razem”.
3. Wydanie dwóch numerów biuletynu promującego działania realizowane w ramach XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, tj. biuletynu inauguracyjnego i biuletynu podsumowującego XX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny.
4. Działania na rzecz wsparcia osób bezdomnych.
5. Działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
6. Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym zorganizowanie i przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet w dniach 1 listopada – 10 grudnia 2018 r.
7. Zajęcia rehabilitacyjne grupowe i indywidualne, szkolenia, warsztaty i kursy dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów.

2.5. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne

Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 ukierunkowana jest na aktywizację społeczną oraz zawodową osób doświadczających ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego z różnych przyczyn m.in. bezrobocia, niepełnosprawności, a także braku dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Celami szczegółowymi Osi priorytetowej 11 są:

- Aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej,
- Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych,
- Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej.

W ramach Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne w 2018 roku ogłoszono 16 naborów w ramach następujących Poddziałów:

- 11.1.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym – 3 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 122 mln zł,
- 11.1.2 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji – projekt ZIT Olsztyn – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 25 mln zł,
- 11.1.3 Usługi skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczone przez podmioty integracji społecznej – projekt ZIT Ełk – 3 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 8 mln zł,
- 11.2.1 Ułatwienie dostępu do usług zdrowotnych – 2 konkursy – alokacja przeznaczona na konkurs – prawie 9 mln zł,
- 11.2.2 Ułatwienie dostępu do usług zdrowotnych – projekt ZIT Olsztyn - alokacja przeznaczona na konkurs – prawie 400 tys. zł,
- 11.2.3 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym – 2 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 55 mln zł,
- 11.2.4 Ułatwienie dostępu do usług społecznych – projekt ZIT Olsztyn – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 16 mln zł,
- 11.2.5 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym – projekt ZIT Ełk – 2 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 5 mln zł,
- 11.3.1 Wsparcie przedsiębiorczości społecznej – 1 konkurs – alokacja w wysokości prawie 45 mln zł.

W ramach przedmiotowych konkursów złożono ogółem 312 wniosków o dofinansowanie.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiedzialny jest również za wdrażanie Działania 10.7 Aktywne i zdrowe starzenie się Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Działanie to ukierunkowane jest na realizację kompleksowych programów zdrowotnych obejmujących profilaktykę, diagnostykę i promocję zdrowia, świadczonych indywidualnym osobom w celu zachowania dobrego stanu zdrowia i wydłużenia wieku aktywności zawodowej wśród mieszkańców województwa. Celem szczegółowym Działania 10.7 jest zmniejszenie poziomu dezaktywacji zawodowej ze względu na chorobę lub niepełnosprawności.

W ramach Działania 10.7 w 2018 roku ogłoszono nabór na 5 konkursów w ramach typu projektu: realizacja programów profilaktycznych w zakresie raka piersi, zakaźnych chorób odkleszczowych (boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu), opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy oraz programów zdrowotnych z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej. Alokacja na te konkursy wynosiła ponad 9 mln zł.

W 2018 roku zawarto 137 umów o dofinansowanie projektów:

- 105 umów w ramach Działania 11.1 o łącznej wartości 95 203 635,54 PLN
- 30 umów w ramach Działania 11.2 o łącznej wartości 19 474 351,26 PLN,
- 1 umowę w ramach Działania 10.7 o łącznej wartości 693 222,50 PLN.

2.6. Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020

W dniu 21 lipca 2015 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr 37/405/15/V przyjął Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020 (WPRES), który w sposób kompleksowy określa i rekomenduje działania, służące rozwojowi ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim.

WPRES wyznacza główne cele Samorządu Województwa w obszarze ekonomii społecznej, w tym działania, ich realizatorów oraz źródła finansowania.

Zgodnie z art. 21 pkt 4a ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. do zadań samorządu należy koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie. Ponadto zgodnie z założeniami zaktualizowanego Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 31 stycznia 2019 r. jednostką odpowiedzialną za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną jest **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej**. ROPS ma za zadanie koordynować działania władzy publicznej w zakresie realizacji regionalnego programu oraz merytorycznie określać kierunki, preferencje i procedury wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

W 2018 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie kontynuował realizację Projektu pozakonkursowego pt. „*Ekonomia Społeczna na Warmii i Mazurach*” w ramach Poddziałania 11.3.2. Koordynacja ekonomii społecznej w regionie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Celem projektu było podniesienie potencjału ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach w gospodarce regionu poprzez funkcjonowanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, umocnienie powiązań PES o charakterze reintegracyjnym, wzrost widoczności PES jako dostawców produktów i usług oraz poprawę ich współpracy z biznesem, nauką oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu budowania dobrego klimatu dla rozwoju ekonomii społecznej do końca 2020 r.

Grupę docelową w projekcie stanowili pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Wskaźniki projektu osiągnięte w 2018 r.:

- 281 osób zostało objętych wsparciem w ramach projektu;
- Utworzona w ramach projektu sieć kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym pod nazwą Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej zrzeszała w 2018 r. 58 podmiotów reintegracyjnych, z czego w 2018 r. do sieci przystąpiło 6 nowych podmiotów;
- 4 nowe podmioty ekonomii społecznej otrzymały Znak Promocyjny „Zakup Prospołeczny”, a 2 została przedłużona licencja na posługiwanie się znakiem „Zakup Prospołeczny”, w sumie znak obecnie posiada 11 podmiotów ekonomii społecznej.

W ramach projektu w 2018 r. zrealizowano następujące wydarzenia:

1. Odbyły się 2 spotkania Regionalnej Platformy Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej. W spotkaniach uczestniczyło ogółem 190 osób.
2. Odbyły się 4 wizyty studyjne, w których łącznie udział wzięło 70 osób:
 - wyjazd studyjny zagraniczny do Włoch;
 - wizyta studyjna dla przedstawicieli JST do woj. świętokrzyskiego i małopolskiego;
 - wizyta studyjna dla przedstawicieli CIS, KIS r. do podmiotów ekonomii społecznej z woj. warmińsko-mazurskiego i podlaskiego;
 - wizyta studyjna dla przedstawicieli ZAZ, WTZ do podmiotów ekonomii społecznej z woj. warmińsko-mazurskiego;

3. „Forum Inicjatyw Lokalnych” w dniach 11-13.10.2018 r. w Zalesiu koła Barczewa w woj. warmińsko-mazurskim odbyło się pierwsze spotkanie instytucji otoczenia ekonomii społecznej i solidarnej Polski Wschodniej. W spotkaniu udział wzięło blisko 150 osób reprezentujących zarówno jednostki sektora finansów publicznych jak i organizacje pozarządowych prowadzących ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, a także przedsiębiorstwa społeczne z Polski Wschodniej.
4. Doradztwo eksperckie w zakresie zlecenia zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej oraz w zakresie tworzenia lokalnych programów rozwoju usług społecznych, z którego skorzystało w sumie 9 jednostek samorządu terytorialnego
5. W czerwcu 2018 r. odbyła się konferencja regionalna pt. „Innowacje w rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej – doświadczenia regionalne i krajowe” w ramach „VI Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną”, w której udział wzięło 120 osób;
6. 7 grudnia 2018 odbyła się konferencja „Współpraca Nauki - Biznesu - Ekonomii Społecznej na Warmii i Mazurach”. W spotkaniu wzięło udział blisko 100 osób;
7. Odbyły się 2 seminaria tematyczne:
 - spotkanie powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej, które było okazją do wzajemnego poznania się zespołów i dyskusji na temat roli samorządów lokalnych w rozwoju usług użyteczności publicznej;
 - seminarium dla kadry akademickiej z regionu pt. „Uczelnie wyższe jako przyjazne miejsce rozwoju ekonomii społecznej”;
8. Odbyły się 2 Posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej;
9. Na stronie internetowej Projektu www.es.warmia.mazury.pl na bieżąco umieszczane były informacje o spotkaniach/konferencjach organizowanych przez ROPS w ramach realizacji projektu pozakonkursowego w obszarze ekonomii społecznej. W 2018 r. stronę odwiedziło 59 153 osoby;
10. W listopadzie 2018 r. wydany został Biuletyn „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach” – nakład 1000 szt.

Ponadto w ramach realizacji Programu 4 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (w Olsztynie, w Ełku, Nidzicy i Elblągu) świadczyły usługi animacyjne, inkubacyjne oraz wsparcie biznesowe.

2.7. Realizacja projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna”

W 2018 roku Samorząd Województwa przystąpił do realizacji partnerskiego projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna” dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna Programu Edukacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Projekt realizowany jest przez 6 województw do końca marca 2021 roku.

Celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych na rzecz wsparcia osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wartość projektu ogółem wynosi 11 977 479 zł, z czego województwo warmińsko-mazurskie otrzyma 1 113 035 zł. W województwie warmińsko-mazurskim projekt realizowalny jest w pięciu gminach miejsko-wiejskich (Morąg, Miłomłyn, Korsze, Reszel oraz Pisz) z powiatu ostródzkiego, kętrzyńskiego oraz piskiego.

Wskaźniki osiągnięte w 2018 roku:

- na rzecz opracowania modelu kooperacji współpracę podjęło łącznie 97 różnych podmiotów z obszaru pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, edukacji, sportu, sądownictwa i innych, reprezentowanych przez 146 osób;

- powołano Regionalną Grupę Refleksyjną, trzy Powiatowe Grupy Decydentów i trzy Powiatowe Grupy Refleksyjne (z powiatu kętrzyńskiego, piskiego oraz ostródzkiego);
- odbyły się seminaria dla przedstawicieli podmiotów z różnych sektorów (pomoc społeczna, zdrowie, kultura edukacja), zaangażowanych w pomoc i wsparcie rodzin, w których udział wzięło 95 osób z 58 różnych podmiotów;
- zorganizowano spotkanie konsultacyjne dla przedstawicieli podmiotów z różnych sektorów, zaangażowanych w pomoc i wsparcie rodzin z województwa warmińsko-mazurskiego, w którym udział wzięło 70 osób z 30 różnych instytucji.

Podjęmowane działania odpowiadają na potrzebę wzmacniania rodziny, zwłaszcza rodziny dysfunkcyjnej w jej prawidłowym funkcjonowaniu.

3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

Ocena zasobów pomocy społecznej na poziomie wojewódzkim została sporządzona m.in. w oparciu o dane z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego oraz informacje dotyczące realizacji polityki społecznej na szczeblu wojewódzkim.

Diagnoza głównych problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim oraz odpowiedź na potrzeby kadrowo-infrastrukturalne zawarte w Ocenie znajdują odzwierciedlenie w działaniach realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Należy podkreślić, że źródłem finansowania realizacji wielu ze sformułowanych poniżej rekomendacji może być Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

a) Ludność województwa warmińsko-mazurskiego

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2017 w stosunku do roku poprzedniego, liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,17%. Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2017 roku **województwo zamieszkiwało 1 433 945 osób**. W skali kraju województwo warmińsko-mazurskie zajmuje 12 miejsce pod względem liczby ludności. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,07% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 30 775 osób.

Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2017 roku 18,36% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 62,51%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok **wzrasta liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat). W 2016 roku osoby te stanowiły 18,45% ogółu mieszkańców (265 024 osoby), natomiast w 2017 roku liczba ta wzrosła do 3,36% (274 250 osób).

Rekomendacje:

- Realizowanie działań z zakresu polityki prorodzinnej, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym oraz ogólnokrajowym np.:
 - karta dużej rodziny,
 - zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach m.in. przy wykorzystywaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020,
 - angażowanie pracodawców w działania prorodzinne,
 - korzystne regulacje prawne dla zakładających rodziny,
 - rozwój form samopomocy rodzicielskiej i międzypokoleniowej, jak warsztaty samokształceniowe dla rodziców,
 - wyróżnianie pracodawców przyjaznych rodzicom, którzy stworzyli przykładowe punkty opieki dla dzieci.
- Wspieranie osób starszych w celu utrzymania aktywności i jak najdłuższego funkcjonowania we własnym środowisku, w tym m.in. przy wykorzystywaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój usług teleopiekuńczych w gminach.
- Rozwinięcie profilaktyki zdrowotnej w tym m.in. dla beneficjentów działań Osi 11 Włączenie społeczne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

- Stosowanie zachęt dla młodych mieszkańców województwa do podejmowania pracy w regionie lub/i zakładania działalności gospodarczej w tym m.in. przy wykorzystaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

b) Rynek pracy

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 10,4%, w pozostałych województwach nie przekraczała 9%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 5,8%. W porównaniu do 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 1,3 punktu procentowego.

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2018 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy zmniejszyła się o 11,44% względem 2017 roku. Spośród 53 141 bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w 2018 roku, aż 52,4% stanowili długotrwale bezrobotni.

Brak zatrudnienia przekłada się na niski poziom zamożności mieszkańców oraz powoduje, iż nie są oni w stanie samodzielnie zaspokoić niezbędnych potrzeb, co ma wpływ na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej zwracają również uwagę na zjawisko „dziedziczenia” bezrobocia, polegającym na tym, że dzieci osób bezrobotnych (naśladując wzorce rodziców) również stają się klientami urzędów pracy i ośrodków pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie zatrudnialności i podniesienie jakości życia w regionie, m.in. poprzez:
 - tworzenie warunków dla pozyskiwania inwestorów i realizowania inwestycji w regionie,
 - tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie mobilności i aktywności osób bezrobotnych,
 - objęcie kompleksowym wsparciem całych rodzin, w których są osoby bezrobotne,
 - powiązanie szkolnictwa i kierunków kształcenia z potrzebami lokalnego rynku pracy,
 - poprawa dostępu młodych ludzi do wiedzy o rynku pracy – obecność doradców zawodowych w szkołach podstawowych i liceach,
 - promowanie idei kształcenia przez całe życie,
 - wspieranie świadomości i gotowości do przekwalifikowania w sytuacji zmian na rynku pracy,
 - wspieranie samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczej (w tym realizacja działań w zakresie ekonomii społecznej, a w szczególności spółdzielni socjalnych),
 - rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego, takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne,
 - współpraca instytucji pomocy i integracji społecznej, i instytucji rynku pracy w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób w wieku produkcyjnym dotychczas nieaktywnych, długotrwale korzystających z pomocy społecznej.

Do realizacji wyżej wymienionych działań są obecnie wykorzystywane środki będące w dyspozycji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

c) Infrastruktura społeczna

W 2018 roku w sprawozdaniu z Oceny zasobów pomocy społecznej wykazano funkcjonowanie **28 127 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 975 lokali, tj. o 3,35%). Największy spadek wykazało miasto Elbląg (o 291 lokali) i miasto Olsztyn (o 120 lokali). W 17 gminach liczba lokali komunalnych pozostała bez zmian.

Chociaż liczba lokali socjalnych systematycznie rośnie (o 2,33% w stosunku do 2017 r.), w dalszym ciągu nie jest ona wystarczająca. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne

w 2018 roku wynosiła 3416 i w stosunku do roku 2017 zmalała o 124 osoby. W 21 gminach (20 wiejskich i 1 miejsko-wiejskiej) mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 3 gminach wiejskich, w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiły się 5 lokali.

Rekomendacje:

- Należy rozwijać infrastrukturę mieszkaniową tj. zwiększać liczbę mieszkań chronionych i mieszkań socjalnych poprzez pozyskanie dodatkowych środków finansowych na rozwój infrastruktury mieszkaniowej np. poprzez udział gmin w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Opracowanie programów tanich mieszkań dla młodych rodzin, mieszkań spółdzielczych oraz tanich mieszkań komunalnych budowanych na wynajem.

Istotnym problemem większości gmin są nadal **niewystarczające zasoby infrastruktury społecznej w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym**. Szczególnie dotkliwe są deficyty w opiece żłobkowej. Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego uległa zmniejszeniu względem lat poprzednich. W 2016 roku działało 75 placówek, w 2017 – 82, zaś w **2018 – 78 żłobków** (łącznie z klubami dziecięcymi i oddziałami żłobkowymi w przedszkolach). Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonują (80 gmin), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (1421 dzieci).

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2016 wzrosła o 2,45%. Przedszkola w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku zapewniły miejsca 47 872 dzieciom, natomiast 164 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 98 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 0,3%.

Rekomendacje:

- Powstawanie nowych żłobków oraz ich oddziałów, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Wpieranie powstawania przyzakładowych i uczelnianych żłobków i przedszkoli z wykorzystywaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój i szeroka promocja instytucji dziennego opiekuna, klubów dziecięcych i in. (również w kontekście tworzenia nowych miejsc pracy).
- Rozwój infrastruktury w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne lub wykorzystanie możliwości poszerzenia infrastruktury w ramach środków będących do dyspozycji w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 z wykorzystaniem Programu MRPiPS „Małuch plus”.

Od 2013 roku systematycznie zwiększa się **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Dopiero w roku 2018 r. liczba ta uległa zmniejszeniu względem 2017 r. o 2 kluby i aktualnie istnieją 243 kluby lub inne miejsca dla seniorów w województwie warmińsko-mazurskim (spadek o 0,82%).

Rekomendacje:

- Rozwijanie infrastruktury ukierunkowanej na aktywizację i integrację seniorów, m.in. w formie dziennych domów pomocy, klubów i świetlic.
- Upowszechnianie informacji o inicjatywach na rzecz seniorów oraz promowanie aktywności osób starszych zarówno w środowisku pracowników służb społecznych, jak i wśród lokalnej społeczności.
- Ubieganie się przez samorządy o dotację w ramach przyjętego Programu Wieloletniego „Senior + ” oraz innych programów i konkursów.

2. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

a) Wspieranie rodziny i pieczy zastępcza

Liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, w których małoletni pozostawieni są w środowiskach problemowych, pomimo spadku (o 4% względem 2017 roku) wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie. Pozostawienie rodzin bez pomocy może skutkować odbieraniem dzieci z rodzin biologicznych i umieszczaniem w pieczy zastępczej. Wsparcie rodzin, zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opiera się głównie na pracy asystentów rodziny oraz rodzin wspierających. Niestety nadal w żadnej z gmin województwa nie funkcjonują rodziny wspierające.

Nadal rosną wydatki gmin związane ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą. W roku oceny OPS-y wydatkowały na ten cel (tj. wydatki na opiekę i wychowanie dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka czy placówkach opiekuńczo-wychowawczych) **ogółem ponad 10 mln zł**. Dla porównania w 2017 roku jednostki wydatkowały ok. 9 mln zł.

Od 2012 r. realizowany jest rządowy Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Dzięki niemu gminy i powiaty mogą uzyskać środki na dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Asystenci rodziny objęli wsparciem łącznie 2142 rodziny. Planuje się, że w 2019 roku plan pracy z rodziną zostanie sporządzony dla 2204 rodzin

Rekomendacje:

- W ramach kompleksowego wsparcia rodzin wieloproblemowych, proponuje się podjęcie następujących działań m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020:
 - tworzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci, w tym świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży, jak również pracy podwórkowej,
 - dalszy rozwój i poprawę dostępności do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego,
 - realizację programów i projektów integrujących rodziny oraz wzmacniających więzi między poszczególnymi jej członkami,
 - wzmocnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny oraz tworzenie interdyscyplinarnych zespołów mających na celu kompleksowe podejście do wspierania i rozwiązywania problemów w rodzinach dysfunkcyjnych,
 - rozwijanie i wzmacnianie roli asystentów rodziny i rodzin wspierających, jako efektywnej formy pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi lub znajdującymi się w kryzysie. Jest to sposób na zwiększenie efektywności pomocy poprzez pracę w środowisku, jak również na obniżenie kosztów związanych z organizacją opieki zastępczej, w tym potencjalnego umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Dalsze aktywne pozyskiwanie środków na zatrudnienie asystenta rodziny poprzez udział gmin w konkursie MRPiPS w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W 2018 r. rodzinach zastępczych umieszczono ogółem **2663 dzieci**, tj. o 25 mniej w porównaniu z rokiem 2017, zmniejszyła się również liczba rodzin zastępczych (z 1885 w 2017 roku do 1843 w 2018 roku).

Dla zapewnienia odpowiedniej pomocy i wsparcia w opiece, szczególnie nad najmłodszymi dziećmi, niedostosowanymi społecznie i z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, niezbędne jest sprawne funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych. Ich odsetek wśród wszystkich typów rodzin zastępczych nadal utrzymuje się na niskim poziomie (8,59 % w 2018 r.). W dalszym ciągu brakuje rodzin zastępczych specjalistycznych. Konieczność utworzenia takich rodzin jest podyktowana ciągle rosnącymi potrzebami w opiece nad dziećmi niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz wymagającymi stałej całodobowej opieki. Poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej jest trudnym zadaniem, gdyż osoby pełniące funkcję rodziny specjalistycznej muszą posiadać odpowiednie predyspozycje psychofizyczne i umiejętności. W sześciu powiatach nie ma rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. W tych powiatach w sytuacjach interwencyjnych, gdy dziecko jest odbierane rodzicom z uwagi na zagrożenie zdrowia lub życia, występują trudności z natychmiastowym znalezieniem miejsca dla dziecka w rodzinie zastępczej.

Obserwowane potrzeby rodzin zastępczych, problemy emocjonalne i wychowawcze, z którymi się borykają oraz praca zmierzająca do powrotu dzieci do rodzin biologicznych, wymaga silnego i systematycznego wsparcia wszystkich stron uczestniczących w procesie opieki i wychowania.

Rekomendacje:

- Promowanie zawodowych rodzin zastępczych i zabezpieczanie na ten cel odpowiednich środków finansowych w budżetach powiatów.
- Zwiększanie nakładów na szkolenia dla rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka i kandydatów na rodziny adopcyjne.
- Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.
- Rozwijanie współpracy instytucjonalnej w obszarze pieczy zastępczej.
- Prowadzenie lokalnych i regionalnych kampanii społecznych informujących i promujących ideę rodzicielstwa zastępczego.
- Upowszechnianie w systemie pieczy zastępczej rodzin pomocowych.
- Rozbudowa kadry powiatowych centów pomocy społecznej. Konieczne staje się zatrudnienie pedagoga i terapeuty rodzinnego oraz doraźne zatrudnianie różnego rodzaju specjalistów, jak na przykład seksuologa, logopedy czy psychiatry.
- Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, np. rozwój mieszkalnictwa chronionego, upowszechnienie edukacji ekonomicznej.
- Zatrudnianie i rozwijanie form pracy asystentów rodziny w celu umożliwienia powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej oraz zapobieganie odbieraniu dzieci z rodzin do pieczy zastępczej.

b) Osoby korzystające z pomocy i wsparcia

W roku 2018 w województwie warmińsko-mazurskim świadczeniami pomocy społecznej objęto 83 111 osób. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej spadła w stosunku do 2017 roku o 8,79%. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było m.in. wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Wydatki gmin związane z realizacją ww. programu w 2018 roku wyniosły prawie 899 mln złotych.

Jednym z niepokojących tendencji utrzymujących się w strukturze osób korzystających z systemu pomocy społecznej jest długotrwałe pozostawanie w systemie świadczeń – 62% wszystkich świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej w roku 2018 były: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu sieroctwa oraz klęsk żywiołowych i ekologicznych.

Rekomendacje:

- Umacnianie i zwiększanie efektywności działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej np. poprzez standaryzację usług, wzmacnianie i profesjonalizację kadry, stosowanie innowacyjnych rozwiązań i narzędzi wspierających podopiecznych pomocy społecznej.
- Prowadzenie aktywnej integracji adresowanej do klientów pomocy społecznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej. Należy również podejmować działania na rzecz zmiany postaw klientów, zwiększania ich aktywności oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnych sytuacji życiowych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.
- Wzrost aktywności gmin i powiatów w realizacji projektów z zakresu aktywnej integracji zwłaszcza w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Rozwój usług adekwatnych do potrzeb osób długotrwale bezrobotnych, w szczególności: świadczonych w klubach integracji społecznej, centrach integracji społecznej oraz w spółdzielniach socjalnych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.
- Utrzymanie i wzmocnienie działań aktywizująco-wspierających, kierowanych do całych rodzin korzystających z pomocy społecznej, szczególnie przez rozwój pracy socjalnej, usług społecznych i działań profilaktycznych zapobiegającym występowaniu problemów społecznych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.
- Wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i aktywnej integracji w regionie, w tym poprzez wymianę dobrych praktyk.

Bezrobocie

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się utrzymującym się stale na wysokim poziomie odsetkiem osób bezrobotnych, w tym również osób, którym nie przysługuje prawo do zasiłku dla bezrobotnych – najtrudniejsza sytuacja dotyczy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. bezrobotnych do 30 roku życia oraz osób w wieku 50+.

Bezrobocie stanowi również dominujący powód udzielania pomocy i wsparcia wśród osób korzystających z pomocy społecznej. W 2018 r. 71 212 osób w rodzinach zostało objętych pomocą z tego powodu, co stanowi 54,04% spośród świadczeń wypłacanych na podstawie powodów zawartych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Należy podkreślić, iż w roku oceny liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z ww. powodu spadła o 14,90% w stosunku do 2017 roku.

Ubóstwo

Uwarunkowania gospodarczo-ekonomiczne skutkują m.in. poszerzaniem się kręgu osób zagrożonych ubóstwem, na które narażone są osoby niepełnosprawne i przewlekle chore, osoby o niskim poziomie wykształcenia, osoby bezrobotne, uzależnione, mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ubóstwo jest drugim po bezrobociu (biorąc pod uwagę liczbę osób w rodzinach) najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia. W roku 2018 liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z tego tytułu wyniosła 67 149, co stanowiło 50,96% spośród wypłacanych świadczeń. Również w przypadku tego powodu liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyraźnie spadła – o 16,51% w stosunku do 2017 roku.

Rekomendacje:

- Rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego, takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne.
- Wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i instytucji rynku pracy w celu podejmowania działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy, w tym w podmiotach ekonomii społecznej w celu aktywizacji osób bezrobotnych i umożliwienia powrotu na rynek pracy, m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej (m. in. przedsiębiorstw społecznych, KIS, CIS) oraz upowszechnianie przedsiębiorczości społecznej m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa zawodowego.
- Wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia oraz powstawanie przedszkoli i żłobków ułatwiających podejmowanie rodzicom pracy zawodowej i godzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Realizacja staży zawodowych m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Dalsza realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- Opracowywanie i realizowanie programów oraz projektów nastawionych na wyrównywanie szans edukacyjnych i zawodowych grup szczególnie narażonych na problem bezrobocia (osoby młode, osoby w wieku 50+, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby niepełnosprawne) m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Podejmowanie działań na rzecz zmiany postaw klientów pomocy społecznej, zwiększania ich aktywności oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowych m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz podejmowania aktywizacji zawodowej, które jednocześnie spowodują, że dochody z pracy będą wyższe niż zasiłki z pomocy społecznej m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.

Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność

Znaczący odsetek beneficjentów korzystających z pomocy społecznej to osoby z niepełnosprawnością oraz długotrwanie bądź ciężko chorujące. Problem niepełnosprawności dotyczy ponad 36% rodzin korzystających z pomocy, zaś długotrwała bądź ciężka choroba jest powodem przyznania pomocy w ponad 40% rodzin objętych wsparciem.

Rekomendacje:

- Zaleca się tworzenie większej liczby ośrodków wsparcia dziennego i mieszkań chronionych, dla osób, które są na tyle samodzielne, aby funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu i nie są obłożnie chore. Plusem powyższych rozwiązań są ich koszty relatywnie niższe niż opieka w domach pomocy społecznej.
- Tworzenie mieszkań chronionych/wspomaganych wolnych od barier architektonicznych, wyposażonych w różnego rodzaju udogodnienia techniczne, czujniki itp., zastępujących pobyt w placówce całodobowej, przy jednoczesnym stworzeniu warunków do samodzielnego funkcjonowania i integracji z lokalną społecznością.
- Z uwagi na znaczne obciążenie opiekunów osób niesamodzielnych należy propagować tworzenie instytucji opieki „wytchnieniowej” (takich jak Dom Krótkiego Pobytu).
- Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością – poprzez zapewnienie dostępu do szkoleń, staży i pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego, a także wsparcia psychologicznego niwelującego negatywną postawę wobec pracy jako wartości.
- Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w trudnej sytuacji życiowej z powodu niepełnosprawności ich członków, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego i rodzinnego).

- Realizacja kompleksowych form wsparcia na rzecz osób z niepełnosprawnościami, dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości zarówno w zakresie aktywizacji społecznej, jak i zawodowej, w tym rozwijanie usług asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami oraz usług opiekuńczych dla osób starszych i niesamodzielnych w miejscu zamieszkania tych osób lub w dziennych ośrodkach wsparcia czy placówkach całodobowych.

Liczba kontraktów socjalnych zawartych w roku 2018 wyniosła 3433 – o 8% więcej niż w roku 2017. W 2019 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych.

Rekomendacja:

- Wykorzystywanie w większym stopniu dostępnych narzędzi pracy socjalnej, tj. m.in. kontraktu socjalnego podpisywanego z osobą korzystającą z pomocy.
- Umacnianie roli kontraktu socjalnego jako głównego narzędzia motywującego do podjęcia działań w celu poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Osoby starsze

W obliczu starzenia się społeczeństwa i wydłużania długości życia oraz ograniczonych możliwości zapewnienia opieki przez rodzinę, rokrocznie zwiększa się liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej. Jednocześnie corocznie wzrastają miesięczne koszty utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej. W związku z tym rosną koszty gmin związane z finansowaniem odpłatności za pobyt podopiecznych w tych placówkach, którzy z dochodów własnych oraz dochodów swych rodzin nie są w stanie pokryć kosztów swego pobytu w DPS (o 10,98% względem 2017 roku). W dokumencie Oceny zasobów pomocy społecznej na 2018 rok w części dotyczącej budżetu wydatki na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej wyniosły 8,25%. Opłacenie pobytu mieszkańca DPS jest dla samorządów gminnych zdecydowanie droższą formą wsparcia niż realizacja usług opiekuńczych. W 2018 roku usługami opiekuńczymi objęto 5722 osoby (wzrost o 280 osób względem 2017 roku), natomiast liczba osób, za które gmina opłaciła pobyt w DPS wyniosła 3168 osób (spadek o 166 osób w stosunku do roku 2017). Należy podkreślić, że całkowity koszt usług opiekuńczych był o 44% niższy od wydatków ponoszonych przez gminy za pobyt w DPS.

Biorąc pod uwagę proces starzenia się społeczeństwa można przypuszczać, że w kolejnych latach będzie zwiększała się zarówno liczba osób wymagających takich form wsparcia, jak i procentowy udział tej grupy odbiorców w ogólnej liczbie podopiecznych. Powyższe wnioski powinny skłaniać służby pomocy społecznej do wzmocnienia działań pomocowych skierowanych do tej grupy podopiecznych w miejscu zamieszkania, w tym przede wszystkim inwestowanie w nowoczesne usługi opiekuńcze w postaci np. teleopieki.

Rekomendacje:

- Organizowanie opieki środowiskowej nad osobami starszymi w miejscu zamieszkania m.in. z wykorzystaniem środków RPO WiM 2014-2020, tj.:
 - zatrudnienie wykwalifikowanych opiekunek,
 - angażowanie pomocy sąsiedzkiej,
 - aktywizowanie środowiska lokalnego,
 - wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczych np. teleopieki, systemów przywoławczych.
- Doskonalenie i rozwijanie opieki nad seniorem w formie usług opiekuńczych w środowisku, jako formy bardziej przyjaznej dla osoby starszej i oszczędniejszej dla budżetu. Podjęcie działań zmierzających do zapewnienia wykwalifikowanej kadry celem zapewnienia usług na wysokim poziomie (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Tworzenie w środowiskach lokalnych różnego typu placówek adekwatnych do potrzeb osób starszych (RDP, DDP).

- Podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia opieki zdrowotnej osobom starszym, tj.: zwiększenie miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz utworzenie oddziałów oraz poradni geriatrycznych.
- Edukacja członków rodziny w zakresie podstawowej opieki pielęgniarstwa nad osobą starszą/niepełnosprawną z wykorzystaniem różnego rodzaju aplikacji i e-learningu.
- Realizowanie różnorodnych form aktywności społecznej, zawodowej, kulturalnej, sportowej osób starszych i innych (np. kluby seniora, Uniwersytety III Wieku).
- Powoływanie gminnych rad seniorów.
- Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych, w tym z zakresu rehabilitacji oraz specjalistycznego poradnictwa (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Tworzenie programów na rzecz osób starszych, związanych z utrzymaniem samodzielności i aktywności, a także z wykorzystaniem ich potencjału życiowego.
- Uruchamianie w regionie za pośrednictwem szkół wyższych specjalizacji pedagogicznych ukierunkowanych na pracę z osobami dorosłymi oraz starszymi, zaś poprzez studia podyplomowe – ukierunkowanie umiejętności i kompetencji osób pracujących w zawodach medycznych i okołomedycznych na pracę z osobami starszymi.
- Poszerzanie działań służących aktywizacji – społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej – osób marginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym między innymi w oparciu o projekty dofinansowywane z funduszy europejskich oraz przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Inspirowanie samorządów do opracowania programów na rzecz osób starszych w każdym powiecie i gminie.
- Kształtowanie przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym i z niepełnosprawnościami.

3. INFRASTRUKTURA POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Od kilkunastu lat obserwuje się znaczny wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagającymi wsparcia w zakresie zapewnienia opieki i pielęgnacji oraz w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, zarówno w formie dziennej, jak i całodobowej. Decydującą rolę w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie odgrywają środowiskowe domy samopomocy. Liczba **środowiskowych domów samopomocy** dla osób zaburzonych psychicznie ulega w województwie stałemu zwiększeniu. Poza zapewnieniem osobom niepełnosprawnym opieki, pielęgnacji i wsparcia przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej, kluczową rolę odgrywają również różnego rodzaju działania w zakresie aktywizacji tych osób, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz integracji, tj. warsztaty terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wskazane jest zwiększenie liczby ŚDS, szczególnie na terenach tych powiatów, gdzie występują w niewystarczającej liczbie.
- Poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez tworzenie lokalnych klubów samopomocy oraz utworzenie dodatkowych miejsc w środowiskowych domach samopomocy, szczególnie całodobowego pobytu, np. poprzez zlecenie tych zadań w drodze otwartych konkursów ofert organizacjom pozarządowym.

Liczba dziennych domów pomocy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2018 roku środki finansowe w ramach Wieloletniego Programu SENIOR+ na lata 2015-2020” – edycja 2018, wspomogły funkcjonowanie 7 już istniejącym Dziennym Domom Pomocy (gmina: Bartoszyce, wiejska Lidzbark, Górowo Iławeckie, Działdowo, Ostróda i 2 w Olsztynie) oraz 4 Klubom „Senior+” (gminy: wiejska Lubawa, Działdowo, Ełk i Ostróda).

Rekomendacje:

- Bieżące monitorowanie zapotrzebowania na powstawanie i funkcjonowanie DDP.
- Podjęcie działań zmierzających do powstania w każdej gminie co najmniej 1 dziennego domu pomocy lub stałe zwiększanie ich liczby w gminach już posiadających te placówki, wg zdiagnozowanych potrzeb.
- Zwiększenie wysokości środków finansowych w gminnych budżetach na powstawanie dziennych domów pomocy.
- Rozbudowa systemu opieki środowiskowej skierowanej do osób starszych i ich rodzin w celu podwyższenia komfortu życia oraz przedłużenia możliwości przebywania dłużej w ich środowisku (większa efektywność tego typu wsparcia oraz obniżenie kosztów, które wiązałyby się z umieszczaniem seniorów w placówkach całodobowych).
- Ubieganie się przez samorządy o dotacje w ramach Programu Rządowego „Senior+”.
- Tworzenie w gminach dziennych domów opieki medycznej wspierających przede wszystkim osoby starsze w procesie powrotu do samodzielności po okresie pobytu w szpitalu (m.in. RPO WiM 2014-2020).

Alternatywną formą wsparcia skierowaną do osób, które wymagają częściowego wsparcia jest tworzenie **mieszkań chronionych** dla osób, które są na tyle samodzielne, by funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu. Wg danych zaczerpniętych ze sprawozdania MPiPS-03, w 2018 roku funkcjonowało łącznie 68 tego typu podmiotów. W kolejnych latach 10 gmin planuje uruchomienie nowych mieszkań chronionych. Zwiększenie liczby mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia dziennego jest bardziej korzystne finansowo niż opieka w domu pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Dalszy rozwój mieszkań chronionych w województwie dla różnych grup odbiorców (w szczególności dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, osób niepełnosprawnych i osób starszych) oraz zabezpieczenie zwiększonych środków finansowych na ich utrzymanie i prowadzenie (m.in. RPO WiM 2014-2020).

Ważnym elementem włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym są **podmioty ekonomii społecznej**, w szczególności o charakterze reintegracyjnym. Mimo systematycznego rozwoju w tym obszarze, liczba tego rodzaju podmiotów w województwie jest nadal niewystarczająca. W województwie funkcjonuje 10 centrów integracji społecznej, 49 klubów integracji społecznej, 9 zakładów aktywności zawodowej i 35 warsztatów terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w szczególności przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów reintegracji typu KIS, CIS, WTZ, ZAZ w celu stworzenia i zwiększenia liczby miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Wspieranie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej w obecnym okresie programowania (2014-2020), na rozwój i modernizację infrastruktury instytucjonalnej.
- Podejmowanie działań promocyjnych związanych z rozwojem podmiotów ekonomii społecznej (m.in. spółdzielni socjalnych) (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Obejmowanie wsparciem osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ-ach chcących podjąć zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Wspieranie rozwoju ZAZ-ów i WTZ-ów sprzyja aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych oraz realizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych

chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo (m.in. RPO WiM 2014-2020).

4. KADRA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

W 2018 roku w województwie warmińsko-mazurskim w strukturach jednostek pomocy społecznej liczba pracowników socjalnych utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2017 roku. Nieznacznie wzrosła natomiast liczba pozostałych pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

W województwie nadal są ośrodki pomocy społecznej, które zatrudniają mniej niż 3 pracowników socjalnych (dwa OPS-y). W 2018 roku **9 ośrodków pomocy społecznej** nie zatrudniało wymaganej ustawowo liczby pracowników socjalnych – liczonej proporcjonalnie do liczby mieszkańców gminy w stosunku: jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców gminy lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących liczonej w stosunku: w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Rekomendacje:

- Zwiększenie środków przez samorządy lokalne na sfinansowanie i zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych w celu spełnienia przez jednostki wymogów ustawowych.

Coraz więcej **pracowników socjalnych** posiada wyższe wykształcenie i specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny lub specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Jest to efekt wieloletnich projektów edukacyjnych profesjonalizacji kadry jednostek pomocy społecznej prowadzonej na szczeblu rządowym, a przede wszystkim regionalnym (w tym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej). W 2017 roku 148 osób posiadało specjalizację II stopnia, w 2018 roku wartość ta wzrosła do 155 osób.

Rekomendacje:

- Profesjonalizacja kadr pomocy i integracji społecznej m.in. poprzez osiąganie kolejnych stopni specjalizacji, co zapewnia podnoszenie jakości świadczonych przez OPS usług społecznych w środowisku lokalnym.
- Zapewnienie kadrze jednostek organizacyjnych pomocy społecznej możliwości podwyższania kwalifikacji za pomocą różnorodnych form doskonalenia zawodowego, w tym: kursów, treningów, szkoleń, studiów i kursów zawodowych (np. ze środków PO WER).
- Szkolenia kadry pracującej w obszarze pomocy i integracji społecznej, w tym szkolenie/kształcenie z wykorzystania nowych/innovacyjnych metod pracy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych osób/rodzin wymagających wsparcia).
- Upowszechnienie praktyki wolontariatu w administracji samorządowej.

Dotychczasowe zatrudnienie **specjalistycznej kadry jednostek** pomocy społecznej (m.in. prawników, pedagogów, doradców zawodowych, psychologów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej) jest niewystarczające w stosunku do potrzeb szczególnie wobec zwiększania zakresu zadań tych pracowników. Ponadto osoby te często są zatrudnione na część etatu lub na podstawie umowy zlecenia (np. asystenci rodziny), co ogranicza ich dostępność i nie daje gwarancji długotrwałej oraz efektywnej współpracy.

Rekomendacje:

- Zwiększanie zatrudnienia specjalistycznej kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, szczególnie: prawników, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, mediatorów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
- Kształcenie i doszkalanie kadry zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami.
- Profesjonalizacja i standaryzacja pracy socjalnej poprzez dostosowanie oferty usług do zmieniających się potrzeb indywidualnych i lokalnych.
- U powszechnianie praktyk i staży zawodowych w administracji samorządowej.

W 2018 roku w ramach zatrudnienia pomocniczego zatrudnionych było: 79 wolontariuszy, 174 osoby w ramach zatrudnienia subsydiowanego oraz 126 osób odbywających staże zawodowe.

Rekomendacje:

- Kontynuacja i zwiększanie zatrudnienia w ramach realizacji staży zawodowych, które z jednej strony są ważnym elementem wspomagania kadry i odciążenie pracowników od prac administracyjno-biurowych, a z drugiej strony pozwalają na nabywanie przez młode osoby bezrobotne umiejętności praktycznych do wykonywania zawodu.
- Kontynuacja realizacji zatrudniania subsydiowanego na wykonywanie m.in. prac administracyjnych wspierających pracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, a zarazem stwarzających możliwość aktywizacji zawodowej i zdobywania doświadczenia podnoszącego kompetencje i umiejętności zawodowe osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

W rekomendacjach, które znalazły się w jednostkowych ocenach pojawiła się sprawa bezpieczeństwa pracowników socjalnych w sytuacji konfrontacji z niezadowolonym beneficjentem, szczególnie osobami uzależnionymi i nie zrównoważonymi psychicznie. Ważnym zadaniem staje się stworzenie warunków zapewniających poczucie bezpieczeństwa pracownikom ośrodków pomocy społecznej.

5. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI – ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA

Najczęściej stosowaną formą współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi jest zlecenie zadań w trybie określonym przez ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – korzysta z niej corocznie 56% jednostek samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim.

W roku 2018 gminy i powiaty w województwie warmińsko-mazurskim zawarły 869 umów z 576 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Łączna kwota dotacji przekazanych w 2018 r. przez samorządy lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 79 377 tys. zł. Jest to wartość o nieco ponad 5 mln zł wyższa niż w roku 2017.

W 2018 r., podobnie jak w roku 2017 r., niewielka liczba samorządów lokalnych (10) zleciła **zadania w trybie zamówień publicznych** ogółem 18 organizacjom pozarządowym. W stosunku do 2017 r. liczba organizacji, którym zlecono zadania w trybie zamówień publicznych wzrosła o 2 organizacje.

Rekomendacja:

- Podejmowanie działań w partnerstwie lokalnym i dążenie do zwiększania liczby umów na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej zleczanych organizacjom pozarządowym.
- Promowanie wśród samorządów terytorialnych współpracy z III sektorem np. poprzez organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego

z organizacjami pozarządowymi, mających na celu wypracowanie płaszczyzny stałej współpracy.

- Zachęcanie organizacji pozarządowych do inicjowania współpracy z samorządami lokalnymi (tzw. „inicjatywy oddolne”).
- Pobudzanie aktywności społecznej i obywatelskiej, szczególnie w gminach wiejskich, w których brakuje podmiotów trzeciego sektora.
- Promowanie i budowanie wolontariatu w społeczności lokalnej, w tym wolontariatu seniorów.

W roku 2018 prowadzenie placówek pomocy społecznej zlecono **43 organizacjom** pozarządowym na łączną kwotę przekazanych **dotacji 41 109 tys. zł.** w tym m.in. domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, noclegowni dla osób bezdomnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych o charakterze socjalizacyjnym oraz typu rodzinnego itp.

Rekomendacja:

- Budowanie partnerskich relacji pomiędzy samorządami i organizacjami pozarządowymi, w szczególności poprzez zlecenie podmiotom niepublicznym prowadzenia placówek pomocy społecznej, organizacje i prowadzenie świetlic środowiskowych;
- Promowanie organizacji pozarządowych działających w szczególności na rzecz osób starszych poprzez zlecenie przez samorządy zadań w tym obszarze oraz dofinansowanie i organizowanie działań zmierzających do profesjonalizacji i specjalizacji organizacji w tym zakresie.

Spis map, tabel i wykresów

Spis map:

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 roku.....	7
Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r.	10
Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 roku	11
Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	12
Mapa nr 5. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r.	17
Mapa nr 6. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.	25
Mapa nr 7. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.	27
Mapa nr 8. Dzielne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.	28
Mapa nr 9. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2018 r.	29
Mapa nr 10. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.	30
Mapa nr 11. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2018 r.	31
Mapa nr 12. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2018 r.	31
Mapa nr 13. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r.	32
Mapa nr 14. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.....	35
Mapa nr 15. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej przynajmniej trzech pracowników socjalnych	36
Mapa nr 16. Wysokość środków finansowych na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowane przez JST w 2018 roku w województwie warmińsko-mazurskim.....	38

Spis tabel:

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2017-2018	9
Tabela nr 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.....	13
Tabela nr 3. Gmina - zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym). 19	

Tabela nr 4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym).....	22
Tabela nr 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	32
Tabela nr 6. Wydatki poniesione i planowane gminy i powiaty województwa warmińsko-mazurskiego na zadania z zakresu polityki społecznej przez w latach 2017-2019 w zł, w podziale na działy i rozdziały.....	37
Tabela nr 7. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w roku 2018 w województwie warmińsko-mazurski w podziale na gminy i powiaty w zł.....	39
Tabela nr 8. Projekty współfinansowane ze środków unijnych	42
Tabela nr 9. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2018 rok	43
Tabela nr 10. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	45
Tabela nr 11. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem.....	48
Tabela nr 12. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2018 roku	48

Spis wykresów:

Wykres nr 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2017 r.	8
Wykres nr 2. Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. wg powiatów ...	8
Wykres nr 3. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2017-2018.....	10
Wykres nr 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną	14
Wykres nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2016, 2017 i 2018 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*	15
Wykres nr 6. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2016, 2017 i 2018 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*	16
Wykres nr 7. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2017, 2018 wraz z prognozą na 2019 rok	18
Wykres nr 8. Liczba rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim	20
Wykres nr 9. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim	21
Wykres nr 10. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej.....	34
Wykres nr 11. Procentowa struktura wydatków na politykę społeczną w 2018 roku – gminy	40
Wykres nr 12. Procentowa struktura wydatków na politykę społeczną w 2018 roku – powiaty	41